
CVM
SANGVINE
MORES

IGLESIA DE CHRISTO.

SEPTIMA EDAT

QUE COMENSÁ EN LO

NAIXEMENT DE JESUS,

ANY 4000,

Y DURARÁ FINS

Á LA FI DEL MON.

ESTA CONTÉ LA 2.ª PART Ó TESTAMENT NOU:

ACOMPANYADA DE MOLTAS NOTAS INSTRUCTIVAS Y CURIOSAS QUE DEMOSTRAN SER ELLA DIVINA, Y QUAL ES LA VERDADERAMENT DE CHRISTO ENTRE LA MULTITUT QUE 'S TITULAN CHRISTIANAS.

Per lo P. Presentat

FR. JAUME PONTI DOMINICO.

AB LLICENCIA.

BARCELONA:
En la estampa de la VIUDA y FILLS de D. ANTON BRUSI.
Mes de Abril de 1832.

SEPTIMA EDAT

DEL MON

COMENSÁ EN LO NAIXEMENT DE JESUS, ANY 4000: QUE ES LA PROPRIA DE CHRISTO Y DELS CHRISTIANS, QUE DURARÁ FINS Á LA FI DEL MON.

Llibres de la historia y doctrina de esta edat: poden contarse los del antich Testament ja citats en lo principi de cada edat, pues tots se dirigian á manifestar á Christo y la sua Iglesia; y alguns ne parlan ab tal claredat com podrian de una cosa passada. Peró los que tenim propris del nou Testament, que explican la sua historia y doctrina sens las figuras antiguas, son: *Matheu. Marc. Lluc. Juan. Actes dels Apostols. Epistolas de S. Pau: de S. Jaume: de S. Pere: de S. Juan: de S. Judas: Apocalipsis.*

Vicaris de Jesu-Christ en lo govern de la sua Iglesia: *S. Pere y los seus successors en la cáthedra Romana, que*

contánt lo actual Papa Gregori XVI, han estat 255, y continuará en aumentarse aquest número fins que acabará lo mon.

§ I.

De la Anunciació, Naixement de Jesus, y degollació dels Innocents.

La elegida de Deu á ser Mare del Messias fou María, aquella hermosa y santíssima donsella esposa de Joseph, encara que conservá sempre lo vot de perpetua virginitat. María y Joseph eran de la tribu de Judá, y descendents de David, com se veu del arbre geneologich, peró eran uns pobres menestrals, que vivian de son treball en Nazaret ciutat de Galilea provincia de Israel, y eran descendents de Betleem. Arribada la plenitut del temps lo Angel Gabriel anunciá á María que Deu la habia elegida per Mare del Messias fill del Altissim, que regnaria eternament en la casa de Jacob. María se pertorbá de esta noticia, tement haber de trencar lo vot de virginitat, y no doná lo consentiment fins que 'l Angel li asse-

gurá que per aixó no quedaria violada la sua puresa, pues seria miraculosament Mare y juntament Verge. Al mateix moment que consentí, se executá lo misteri, y concebí en las suas entranyas al fill de Deu. (1). Aná despues á casa de Zacharias á visitar la sua cosina Elisabet que 's trobava prenyada de Juan Batista (2). Quant estavan per acabarse los 9 mesos, se vejeren Joseph y María obligats á anar á Betleem petita ciutat de Judea, per donar cumpliment al edicte del Emperador Augusto, que manava que tothom se empadronás ó allistás ab son propri nom, en la població del seu origen, ço es, d' hont descendian (3). Anaren allí, y no trobánt posada per estar las casas plenas de forasters, se vejeren precisats á recullirse en un estable prop de las portas de la ciutat. Aqui fou ahont la santa Verge parí á son fill, quedánt verge y entera del mateix modo que antes (4). Aquella mateixa nit lo visitaren los pastors avisats de un Angel de que havia nascut lo Salvador del mon (5). Li posaren per nom Jesus, que vol dir Salvador, perqué venia á deslliurar lo poble dels seus pecats. Passats 40 dias aná María á presentarlo al Temple per cumplir la lley de

la purificació á que no estava obligada. Lo sant vell Simeon y una santa viuda profeta digueren en alta veu que aquell Infant era lo Salvador del mon y Redemptor de Israel. Los Reys Magos lo regonegueren y adoraren com á verdader Rey y Deu, oferintli encens, or y mirra. Estos habian vingut de la part del Orient guiats de una estrella miraculosa, los quals habent arribat á Jerusalem, demanavan ahont tenia la posada lo nou Rey de 'ls jueus que habia nascút, y haventlos dit, que segons Michéas y demés Profetas havia de naixer en Betleem, marxaren allá (6).

Ab estas veus se pertorba lo Rey Herodes, examina als Magos, y no podent averiguar la casa ahont estava lo nou Rey, temerós de que algun dia no li prengués la corona que ell havia usurpat, maná degollar á tots los infants de Betleem y son veynat, que no arribavan á la edat de dos anys, per veurer si de esta manera podria matarlo (7). Mentras Herodes meditava esta crueltat, san Joseph avisat de un Angel del que passava, prengué á Jesus y María y los portá á Egipte (8) ahont se detingueren fins que saberen que Herodes havia mort. A las horas sen

tornaren á Nazaret, y Jesus al pas que anava creixent, desplegava major sabiduria y gracia, en tant que á edat de 12 anys fou trobat al Temple disputant ab los doctors y savis de la Lley. Passá la juventut en Nazaret obeínt á Joseph y á María, treballant y vivint en la pobresa per donarnos exemple (9).

§ II.

De la predicació de Juan Batista Precursor de Jesu-Christ.

Al aproximarse Jesus á la edat de 30 anys, se deixá veurer antes que ell un gran Profeta que era Juan Batista fill de Elisabet y Zacharias, vestit de un cilici de pell de camell, predicant y exhortant als pobles de las cercanias del Jordá á fer penitencia per alcansar la remissió dels pecats. Y com los jueus desde que havian tornat de Babilonia no havian vist cap Profeta, corrian á tropell á veurel y oirlo, y admirats de la sua santedat, li demanaren si era lo Messias, y ell protestá que no: que solament era lo seu Precursor per advertir als homes la sua

vinguda (10). A tots los que 's convertian los batejava en lo riu Jordá, per disposarlos á rebrer lo batisme de Jesu-Christ; advertintlos que 'l Messias se deixaria veurer luego, que seria mes poderós que ell, anyadint: *jo no so digne de desferli las sandalias: jal teníu entre vosaltres, y nol coneixéu: ell vos batejará derramant sobre vosaltres l' Esperit Sant* (10). Varios altres testimonis doná Juan de Christo, ab que podian coneixer los jueus que era lo Messias que ells esperavan.

Los demés Profetas lo habian anunciat de lluny. A Adam li fou revelat que un seu descendent rompria lo cap á la serpent infernal: á Abraham que totas las nacions serian benehídas per medi de *un* de la sua numerosa posteritat: Jacob adelantá assegurant que aquest naixeria de la tribu de Judá fill seu, y que esta tribu empunyaria lo cetro fins á la sua vinguda. Job assegurá que aqueix Redemptor seria verdader Deu, y se deixaria veurer en carn mortal: altre senyalá que seria fill de David: Isaías que naixeria de una verge quedant intacta; y que aquell que parlava per medi dels Profetas, vindria dia que diria: jo mateix que vos parlava, aqui so; y que tots los pobles veurian lo seu

Salvador: Daniel senyalá lo temps fixo en que naixería: Michéas designá que naixeria en Betleem &c. Y de esta manera, al pas que se anava aproximant la sua vinguda, los Profetas parlavan de ell ab mes claredat. Arribá Juan Batista, y los diu: ja es aqui lo Messias, y viu entre vosaltres. Y un dia veyent á Christo que venia cap á éll exclamá senyalantlo ab lo dit; dient: *aqui 'l teniu; aqueix es lo anyell del sacrifici que borra los pecats del mon;* perqué entenguessen que totas las víctimas que se habian ofert en sacrifici fins á las horas, eran representacions y figuras de Christo (12).

§. III.

De la Vocació dels Apostols.

Entretant que Juan disposava de esta manera la gent cridant la atenció de tots los pobles, Jesu-Christ se preparava per la predicació del Evangeli rebent lo batisme de mans de Juan, dejunant en lo desert per lo espay de 40 dias y 40 nits (13), y convertint l' aygua en vi en las bodas del Caná de Galilea, que fou

lo primer miracle que obrá á instancias de la sua Mare que era tambe convidada ab alguns deixebles que ja tenia que ho habian estat de Juan, com Pere, Andreu, Felip y Natanael. Feu en seguida mols miracles y comensá la predicació del Evangeli. Luego tingué un sequit numerós, no sols de jueus, sino tambe de samaritans y gentils de las terras vehínas á la Judea. Elegí á mols per deixebles, escullí de entre ells alguns per la ensenyansa del poble y per batejar als que creyan y se convertian, y nombrá á dotse deixebles que 'ls doná lo nom de *Apostols* que vol dia *Enviats*, perqué los enviá á predicar lo Evangeli. Estos foren Pere, Andreu, Jaume, Juan, Felip, Barthomeu, Matheu, Thomas, Jaume menor, Judas Tadeo, Simon, y Judas Iscariot. Nombrá á Pere cap del Apostolat despues de ell, y primer entre 'ls Apostols, y Prelat. Desde luego enviá á los Apostols á predicar, donantlos potestat de curar malalts, de ressuscitar morts, y de expellir dimonis, prohibintlos fer pagar res á ningú per estas gracias. Los advertí que 'ls enviava com unas ovellas en mitj dels llops, que serian aborrits, despreciats, perseguits y portats presos als tribunals;

pero que no temessen sino á Deu, y que no discorreguessen en lo que haurian de respondrer perqué lo Esperit Sant los dictaria las paraulas. A mes de aixó elegí setanta dos deixebles que 'ls enviá de dos en dos devant de éll als llochs ahont volia anar, donantlos las mateixas instruccions y poders (14).

§ IV.

Miracles de Christo.

Los llochs en que Christo principalment predicá foren Cafarnaum ciutat de Galilea, voras del mar Tibarias y ciutats vehínas de Samaria, per recullir los fills de Israel dispersos que habian quedat allí com ovellas perdudas (15). Recorregué las principals vilas com Caná, Sichem &c. (16). Y en la Judea preferí Jerusalem com á capital ahont estava lo Temple y centro de la Religió, ahont eran tambe los principals Doctors de la lley, y ahont acudian de totas parts á celebrar las principals festas y oferir sacrificis. Eixia de Jerusalem predicant en los pobles, en los camps, deserts, voras del mar, segons se oferia la ocasió; obrant

per tot infinitat de miracles de tota especie per donar als homes una proba clara de la sua Divinitat, y de ser lo Messias (17). Y estos los obrava publicament ab la sola paraula. Ni era necessari estar present per ferlos, y moltas vegadas los malalts quedavan curats tocant solament la sua roba; y comunicava á altres aquest poder, lo qual probava que ell los feya per virtut propria á que may habia arribat cap Profeta. Ell curá infinitat de personas de febres, fluixos de sanch, hidropesías, perlesías, lepra, y aixó en un moment restablint en un instant las forsas y robustés com si no haguessen estat malaltas. Donava vista als ciegos, y entre ells á un que ho era de naixement. Donava paraula als muts, oído als sorts, adressava coixos y tullits, y ressuscitá mols morts encara que los Evangelis sols ne contan tres, una minyona, un minyó, y Lázaro enterrat de quatre dias (18). Expellia los dimonis, caminava sobre las ayguas, sossegava las tempestats, multiplicava los pans, manifestant lo imperi que exercia sobre los elements y tota la naturalesa criada. Se feya invisible quant volia, penetrava lo secret dels cors, y profetizava lo que estava per

venir, fins los pensaments dels homes. Ab estos miracles probá ser lo que deya de sí mateix, ço es, lo Messias y fill de Deu (19).

§ V.

Virtuts de Christo.

La vida de Jesus era un mirall de totas las virtuts, y predicava mes ab lo exemple que ab paraulas. Era manso y humil, ni buscava la propria gloria y alabansa, sino la de son Pare celestial que 'l habia enviat. Sufria ab paciencia los defectes dels seus deixebles rudos, y la importunitat dels malalts y de tanta multitut de gen que 'l seguia. Passá la vida en la pobresa sens tenir ahont reclinar lo cap (20). Ningú may lo vejé riurer, pero plorar varias vegadas, com entre altras mirantse la fábrica del Temple y pronosticant las desgracias que vindrian sobre Jerusalem per la sua obstinació en no volerlo regoneixer per Messias. Era caritatiu y amich de fer beneficis. Rebia ab benignitat als pecadors que 's convertian, y reprenia eficasment als obstinats hipócritas com eran los escribas y fariseus,

encara que sabia que de aixó pendrian ocasió de perseguirlo. Y quant estos lo acusan, los desafia á que li probin lo mes leve pecat. Ab la práctica de totas las virtuts, y ab la operació dels miracles cridava la atenció no sols de la Judea y Samaria, sino tambe de la Siria, y fins de Roma; y anava sempre acompanyat de multitut de gen que ab gust oian la sua predicació (21).

§ VI.

Doctrina de Christo.

Jesu-Christ predicava publicament en lo Temple, en las Sinagogas ahont los jueus asistian per orar, y oir explicar la Sagrada Escriptura, en los camps, en las voras del mar perque tothom pogués oirlo. No deya una paraula que no fos una ensenyansa important. Parlava ab autoritat, pero sensill y familiarment perque los ignorants lo entenguessen. Usava de parábolas y enigmes perqué nol entenguessen los increduls mal intencionats, y explicava lo sentit de las parábolas als fiels. Lo compendi de la sua doctrina es:

Digué y probá que ell era lo Messias, ó el Christo profetizat per Moysés y Profetas, y per tans sigles esperat: que venia, no per borrar y anullar la lley, sino per donarli cumpliment. Que la vida eterna consisteix en coneixer á un sol Deu verdader y á Jesuchrist. Nos ensenyá que Deu es Esperit, y que es tres personas, Pare, Fill y Esperit Sant: que ell era lo Fill igual al Pare: y que 'l Esperit Sant proceheix del Pare y del Fill: nos descubrí qual es la fealdat del pecat, y la eternitat de penas que mereix: quanta es la necesitat de la penitencia: quals los enganys del mon, dimoni y carn: que habia vingút á vencer estos enemichs. Nos revelá lo admirable de la Divina Providencia en l' ordre de la naturalesa y de la gracia: la manifestació que en lo judici se fará de nostras conciencias. Restituí lo matrimoni á la santedat primitiva, declarant que un home no podia tenir sino una dona. Explicá del modo que 's deuhen entendrer los deu manaments, que ab tradicions humanas habian ofuscat y desfigurat: que tots se redueixen en amar á Deu de tot cor, y al proxim com á sí mateix; y de conseguent que debém tractarlo del modo que nosaltres volém ser

tractats; li perdonarém las faltas com volém que á nosaltres se 'ns perdonin; nil judicarém, aixis com no volém ser nosaltres censurats. Que no basta precisament lo no matar, lo no fornicar, no robar, sino que es menester no ayrarse contra del proxim que es causa de odis y homicidis, no mirar á persona alguna ab desitj deshonest, ni desitjar los bens de altre contra justicia &c. &c. Finalment que debém posar nostre cor en los bens del cel y no en los de la terra (22); y que estos debém demanar continuament á Deu en nostras oracions, y lo auxili de la gracia per no caurer en las tentacions, á qual fi nos ensenyá la oració del *Pare nostre &c.*

Anyadí per últim, que hi ha dos camins un de ample que guia á la perdició, per ahont camina la major part dels homes, y altre de estret que porta al cel, y que son pochs los que van per ell. Que aquell que vol seguir á Christo per lo camí de la perfecció, deu renunciarho tot, fins á sí mateix, y portar la creu. Y que quil crega y seguesca, será salvat, y qui nol crega, se condemnará (23).

§ VII.

Anuncis de Christo.

Habent Jesu-Christ predicat esta doctrina declará que 'l seu Regne no era de aquest mon: que ell seria despreciat dels jueus, y entregat als gentils per ser assotat, escarnit y clavat en creu, y que ressuscitaria al tercer dia; advertint als seus deixebles que no serian tractats millor que ell, perqué se veurian perseguits, portats devant dels Jutjes y sentenciats com á traidors, peró que no temessen la mort del cos, y que sols habian de temer á aquell que pot tirar al infern lo cos y anima. Profetizá la destrucció de Jerusalem que seria en temps dels que actualment vivian per medi de una guerra la mes cruel, y que del Temple, no quedaria pedra sobre pedra. Fa juntament una pintura del judici final valentse de las espantosas calamitats que sufriria Jerusalem, y mesclant la doctrina del judici ab las profecias de la ruina de aquella gran ciutat. Es veritat no revelá lo temps determinat de la fi del mon; peró si di-

gué que 'l Evangeli se habia de predicar per tota la terra, y que á la sua segona vinguda apenas se trobaria fe en la terra. Que 'ls bons ressuscitarian per la vida eterna, y los mals que no 'l haurian cregut ressuscitarian per anar al infern (24).

§ VIII.

Dels enemichs de Christo.

Esta doctrina, encara que autorizada ab la sua virtut y miracles, alarmá á tots los viciosos del mon contra de ell, perqué los feya patent la veritat, redarguhia y condemnava la sua vida. Ells estimavan mes las tenebras que la llum, perqué las suas obras eran malas; y per altra part veyént á Jesus pobre, humil y faltat de exercit, no volian creurer fos lo Messias, que habia de venir á deslliurarlos dels seus enemichs, y subjugar totas las nacions al seu Imperi. Los que mes lo aborrian eran los escribas, fariseus, los Sacerdots y Senadors que gobernavan al poble. No podian sufrir fes manifesta la sua ignorancia en la lley, la sua hipocresia y avaricia; y rabiavan perque

profetizava la ruina del Temple y de la ciutat, y predicava una lley nova que prevéyan acabaria ab la de Moysés, y ells perdrian los seus empleos, rendas y honors. Moguts de eixas passions formaren lo projecte de matarlo; peró no sabian com, ni de que acusarlo, perqué la sua vida irreprehensible era pública; ab aixó acudiren á la calumnia, dient que trencava la festa del dissapte curant malalts; que era un blasfemo, perque 's feya fill de Deu, á pesar de que los miracles que feya eran una proba infallible de la veritat de las suas paraulas. No se atrevian á citarlo per temor de quedar confusos, ni tampoch á péndrerlo per temor de un alborot del poble que 'l tenia com á Profeta. Per altra part veyan que tot lo mon lo seguia, y que entrant á Jerusalem habia estat rebut ab aclamacions de *Hosanna* que era regonéixerlo per *Messias*, portant en las mans palmas, y rams, y tirant las suas capas en terra per ahont habia de passar Jesus; y que habentli dit fes callar y retirar lo poble, habia respost: *si ells callan, clamarán las pedras.* No podent sufrir los seus enemichs tants aplausos, resolgueren péndrerlo ab artifici quant fos separat de la

multitut, y per aixó se valgueren de Judas Iscariot un dels Apostols que prometé posarlo en las suas mans, si li donavan 30 diners de plata (25).

§ IX.

Ultima Cena.

Al arribar lo dijous sen torná ab los deixebles á Jerusalem per menjar lo anyell pasqual com disposava la lley, y estant en la Cena los digué que un de ells lo trairia y entregaria als jueus. Perturbats los Apostols se preguntavan uns á altres: *¿qui sab si seria jo?* JesuChrist los manifestá la ansia ab que habia esperat celebrar ab ells esta Pasqua que seria la última. Los habia ja dit mol antes que ell era lo pa viu baixat del cel, que aquell que menjás de aquell pa viuria eternament; y que ningú se salvaria sens menjar la sua carn y beurer la sua sanch. Ab estas paraulas ofesos mols jueus habian marxat, creyént que volia despedassar lo seu cos y los donaria los trossos perqué los menjassen; peró JesuChrist parlava en sentit misteriós (26).

Acabada esta primera cena rentá los peus dels Apostols, los aixugá, y recomaná fessen ells lo mateix als demés, servintse los uns als altres. Fet aixó se torná reclinar á la taula, pren un pedás de pa, y lo calis ab vi, é instituheix la sagrada Eucharistia, donantlos verdaderament lo seu cos y sanch baix la forma de pa y de vi, encargantlos celebrar aquest misteri en memoria sua. Despues de haber marxat Judas, se despedí Jesus de ells dientlos que ja no s' veurian mes fins á la mort: que aquella nit tots lo deixarian, y que Pere per tres vegadas negaria ser deixeble seu. Los recomaná sobre tot lo amor dels uns als altres, y conclogué lo despido ab un tiernissim sermó ple de demostracions de amor, de consols, y de concells. Acabat lo sermó eixí ab ells fora de la ciutat al primer enfoscant cap á la montanya de las Olivas, y se retirá á un hort del lloch de Gethsemaní, ahont acostumava retirarse per fer oració, y desde hont anava á comensar la jornada de la Passió (27).

§ X.

De la Passió de Jesu-Christ.

Posat en l' hort, se li representaren tots los torments que anava á patir, junt ab la ingratitut dels jueus y mala correspondencia dels homes; y deixant obrar á la naturalesa se cubrí de tans temors y tristesa, que postrat en terra suava gotas de sanch (28). Per tres vegadas feu oració á son Etern Pare demanantli apartás de ell aquell calis amarch de la passió; peró anyadia: *no obstant cúmplis la vostra voluntat y no la mia.* Acabada la oració se alsá, ix á rebrer la gent armada que entrava al hort, permetent á Judas que la guiava li donás un ósculo, ab que va senyalar á qui habian de pendrer (29). Prengueren á Jesus y lo lligaren, peró ell antes obrá varios miracles fent veurer que de ninguna manera lo haurian pres, si ell nou hagués volgut. Los Apostols fugiren, y ell fou presentat á casa de Anás ahont un Criat li doná una cruel bofetada. Anás lo enviá á Cayfás que era Sumo Pontífice ahont los testimonis se trobaren discrepants y falsos. Christo no volgué respon-

drer ni als testimonis, ni á varias preguntas que li feren, sino quant lo Pontífice li preguntá juridicament si era lo Christo fill de Deu, y com Jesu-Christ otorgá que sí, fou judicat per blasfemo y digne de mort.

En esta nit Pere que habia seguit de lluny á lluny per veurer lo que passaria, per tres vegadas va negar ab jurament que no era deixeble ni coneixia á Jesus, pero luego plorá amargament aquesta culpa al oir cantar lo gall, y veyént que son Divino Mestre lo mirava ab senyals de reconvenció. Al matí fou altra vegada presentat al tribunal y judicat tambe digne de mort, lo acompanyaren á Pilat president perqué li firmás la sentencia y la fes executar, peró no volgué condemnarlo sens coneixement de la causa. Esta, deyan los jueus que consistia en haberse volgut fer Rey, y tenir alborotats los pobles desde Galilea patria sua fins á la Judea. Pilat despreciá tals acusacions, y volgué deslliurarlo, y sabent que Jesus era Galileu lo enviá á Herodes que era president de Galilea y se trobava á Jerusalem, (30) peró no volent Jesus obrar cap miracle devant de ell, ni tornarli cap resposta, lo tractá de loco y fentlo vestir de blanch

lo retorná á Pilat. Aquest proposá als jueus que ja que per rahó de la Pasqua se acostumava á llibertar un reo, si los pareixia be donaria llibertat á Jesus; peró subornats dels magnates demanaren la llibertat del lladre y assessino Barrabás, y que Christo fos mort. Pensá Pilat apaciguar la sua rabia presentantlos á Jesus assotat, coronat de espinas, vestit de purpura y ab una canya en la ma per cetro, tan desfigurat y ensangrentat que feya dol; peró los clamors foren: *crucifical, crucifical, si 'l perdonas perts la amistat del Emperador* (31). A las horas Pilat temé, se rentá las mans devant del poble protestant la sua innocencia en aquesta mort. Peró tot lo poble respongué: *la sua sanch*, ço es, la pena ques meresca per la sua mort *cayga* sobre *de nosaltres y sobre de nostres fills* (32). Vist axó Pilat lo condemná á mort, y lo entregá per que lo clavassen en una creu (33).

§ XI.

Del camí del Calvari y mort en la creu.

Eixí Jesu-Christ ab la creu al coll cap

á la montanya del Calvari, y essent fora la ciutat obligaren á Simon de Cirene (34) per que li ajudás á portarla. Lo seguian algunas piadosas donas plorant, y Jesus los digué que plorassen per ellas y per los seus fills per lo castich que amenassava á la ciutat. Arribat al Calvari li oferiren vi mesclat ab fel y mirra, que habentlo gustat nol volgué beurer. Fou clavat en la creu sobre lo mitj dia, y collocat entre dos lladres tenint al peu de la creu á la sua Mare, á María de Cleofé, Salomé, y á Magdalena y al Evangelista S. Juan. Los soldats se repartiren los seus vestits, y sortejaren la túnica interior que era texida de dalt á baix sens costura alguna. Los magistrats y turba lo insultavan fent irrisió de éll, dientli, que baixás de la creu y se deslliurás ja que á tans habia salvat de la mort, y que creurian en ell; peró Jesus pregava á son Etern Pare per tots ells, dient: *Pare, perdonaulos, que no saben lo que fan.* Tenint sed li oferiren ab una esponja vinagre, y no 'l volgué gustar. Y habentse cumplert en ell tot lo que 'ls Profetas habian escrit del Messias, digué: *consummatum est:* tot está acabat. Y estant encara ple de vigor y forsas despues de tres

horas que estava en la creu, y haber recomenat á Juan lo cuydado de la sua Mare, ab un gran clamor digué: *Pare en vostras mans encomano mon esperit*, y espirá. Desde mitj dia se obscureixia lo Sol (35) y tota la terra se cubria de tenebras. Al moment que morí succehí un gran terremoto universal (36), se obriren sepulcres, y ressucitaren varios justos que se aparegueren á mols. Lo Centurió y mols que habian eixit de la ciutat, se espantaren, regoneguéren á Jesus per verdader fill de Deu, y sen tornaren á Jerusalem donantse colps al pit. La cortina del Temple se esqueixá de dalt á baix per significar que estavan descuberts los misteris de la lley de Moysés, y acabadas las figuras que 'l habian representat. Despues de mort, un soldat li obrí lo costat ab una llansada, y de la llaga comensá á rajar sanch y aygua. Nicodemus y Joseph de Arimathea lo baixaren de la creu, embalsamaren segons lo costum dels jueus, y enmortallat ab un llansól net y fi, lo posaren en una sepultura nova oberta en una penya dins d' un hort prop del Calvari (37).

§ XII.

De la Resurrecciò de Jesu-Christ.

Lo divendres á la tarda enterraren á Jesu-Christ, y tot lo dissapte permanesqué en lo sepulcre. Lo diumenge antes de la aurora María Magdalena, María mare de Jaume y María Salomé muller de un procurador de Herodes, caminavan ab altras cap al sepulcre previngudas de aromas per embalsamar novament lo cos de Jesus, dientse unas á altras: *¿Qui 'ns remourá la pedra del sepulcre* (38)? Mentras anavan caminant succehí un gran terremoto que junt ab un Angel que 's presentá sentat sobre la pedra tombada va espantar als soldats, de modo que fugiren y deixaren lo sepulcre sens guardia. Arriban las donas y troban dos Angels al peu del sepulcre y un de ells las animá dientlos que Christo á qui buscavan habia ressuscitat; que se acercassen y mirassen lo lloch ahont lo habian posat, y que luego avisassen als deixebles y á Pere que passassen á Galilea, que allá lo veurian com Jesus los habia dit. Magdalena entre dup-

tes y temors aná á tota pressa á avisarlos, y sen torná luego al sepulcre seguintla Pere y Juan suspitosos de la relació de las donas. Arribá primer Juan, peró no entrá en lo sepulcre; arribá Pere, entrá y no trobá sino la roba ab que lo habian enterrat. Despues de Pere entrá Juan, y sen tornaren á Jerusalem á explicar als companys lo que habian vist. Magdalena se quedá plorosa rodant cerca del sepulcre buscant á Jesus, y tornant mirar á dins vejé dos Angels que li preguntaren per que plorava, y los digué, *perqué han robat lo meu Mestre, y no se ahont l' han posat:* y luego girantse vejé un home com que fos l' hortelá que li preguntá, *perqué ploras*? y ella li respongué; si vos lo habeu tret dieume ahont es, y jo me 'l ne portaré (39). Á las horas aquell que pareixia hortelá li digué: *María*! y á las horas conegué que era Jesus.

Se aparagué als Apostols varias vegadas ensenyantlos las llagas de mans, peus y costat, y menjá ab ells perque creguessen que no era fantasma sino lo mateix de antes. San Pere fou un dels primers á qui se aparegué; y un dia en presencia de altres Apostols li preguntá

per tres vegadas si lo amava, y habentli respost que sí, li encarregá cuydás de la sua Iglesia repetintli aixó per tres vegadas; constituintlo Vicari seu en la terra, Pastor Universal del seu remát y Gobernador Supremo de tota la Iglesia y fiels; y en conclusió li digué que tindria una mort com ell habia tingut (40). En lo espay de 40 dias moltas vegadas se 'ls aparegué en varias parts, donantlos instruccions per la intelligencia de las escripturas sagradas; y una vegada los digué: *los pecats que perdonaréu serán perdonats, y los que no absoldréu no quedarán absolts*: aneu per tot lo mon á predicar lo Evangeli... instruiu totas las nacions y batejeulas en nom del Pare, del Fill y del Esperit Sant. Una ocasió se aparegué als onse deixebles y á mes de cinch centas personas que estavan juntas en una montanya de Galilea, y tots al instant lo adoraren.

§ XIII.

De la Ascensió de Jesu-Christ.

La última vegada que 's deixá veurer dels Apostols fou en Jerusalem ahont sen

habian tornat, y tot menjant ab ells los reprengué la duresa del seu cor, los instruí en las sagradas escripturas, y los manifestá la conveniencia de la sua passió. Los recomená predicassen no sols als jueus y samaritans; sino tambe als gentils; anyadint que aquell que creuria y se batejaria se salvaria, peró que 'l que no cregués se condemnaria: que 'ls que creurian en ell traurian dimonis dels cossos y farian tot génere de miracles (41). Finalment los maná se quedassen en Jerusalem fins que 'ls hauria enviat lo Esperit Consolador que seria dins breus dias. Despues de haber menjat tots junts, eixiren de la ciutat y se encaminaren al mon Olivet, ahont se despedí de ells, y donantlos la benedicció se elevá en lo ayre á vista de ells, fins que cubert de una broma quedaren privats de tan admirable vista; y luego dos Angels en figura humana se 'ls aparegueren y los digueren, que aquell mateix Jesus tornaria algun dia de la mateixa manera que lo habian vist pujar al cel. Y sen tornaren á Jerusalem (42).

§ XIV.

De la vinguda del Esperít Sant.

Despues de la Ascensió de Jesu-Christ estant congregats los deixebles en número de uns cent y vint, S. Pere com á President proposá elegir un per ocupar lo lloch de Judas que despues de haber venút y entregat á Jesus habia retornat los diners y se habia desesperat y penjat (43); y fou elegit Mathias, y contat en lo número dels Apostols. Passats deu dias de la Ascensió arribá lo dia de Pentecostés, y trobantse tots junts en lo mateix lloch del Cenáculo, repentinament sentiren venir del cel un gran ruido com de un impetuós vent que umplí tota la casa, apareixent com unas llenguas de foch que se sentaren sobre cada hu de ells. Reberen lo Esperít Sant, y comensaren á parlar en diferents llenguas, y eixiren al públich predicant las divinas alabansas y glorias de Jesus. Pentecostés era la festa que tots los anys celebran los jueus 50 dias despues de Pasqua en memoria de la lley que en tal dia habian rebut en lo desert des-

pues de la eixida de Egipte, y era una de las tres principals festas que celebravan, acudint á Jerusalem gen de moltas nacions, jueus, samaritans y gentils convertits al judaisme que se anomenavan *proselits* (44).

Al estruendo se reuní molta gen, y tothom quedava admirat de oir cada hu de ells que 'ls deixebles parlavan la sua llengua. S. Pere com á cap de tots comensá la predicació del Evangeli donant rahó de esta maravella de la diversitat de las suas llenguas, explicant las profecias, y declarant que Jesu-Christ á qui ells habian crucificat habia ressuscitat y enviat lo Esperit Sant com los habia promés, y ell era verdaderament lo Messias. Ab aquest sermó de S. Pere se convertiren cerca de tres mil que reberen lo Baptisme, y en altre sermó que feu per ocasió de un tullit que curá publicament, se convertiren cinch mil dels oyents. De esta manera se publicá la nova lley en lo mateix dia en que se celebrava la memoria de la publicació de la antigua, y en la capital de Judea, centro de la Religió, ahont estavan los principals Doctors y Mestres que explicavan la lley de Moysés. Los Apostols quedaren plens del Di-

vino Esperit, y de inteligencia per entendrer las sagradas escripturas y doctrina de Jesu-Christ. Feren veurer que 'l Regne del Messias era tot espiritual y celestial, y se trobaren animosos per donar testimoni de la veritat á pesar de tot lo poder del mon, y dels perills de la vida.

§ XV.

Iglesia de Jerusalem.

De esta manera se comensá á formar la primera Iglesia en Jerusalem que ab poch temps fou mol numerosa. Los fiels vivian en una perfeta pau y unió amantse uns á altres com á jermans. Frequentavan lo Temple tots los dias, y feyan oració tots junts. Se juntavan tambe en las casas per oir missa y rebrer la sagrada Comunió. Despreciavan los bens de la terra, y sols esperavan lo Regne celestial. De aqui es que feyan vida comuna, de manera que tot lo qne tenian ho entregavan als Apostols, y qui tenia heretats las venia per posar los diners al comú deposit, y los Apostols distribuían á cada hu lo que necessitava. Per axó entre ells no hi habia pobres. Y com cada dia creixia lo número

dels fiels, los Apostols elegiren *Diacas* perqué cuidassen dels bens temporals, y repartissen á cada fiel lo que necessitava. Desembarassats los Apostols de aquest cuydado, solament se aplicavan á la oració y predicació del Evangeli. Gran part del poble honrava y amava á estos primers christians; peró no podia esta Iglesia agradar als jueus carnals, y si habian perseguit á Christo, era regular no perdonassen als seus deixebles que posavan en planta la sua doctrina (45).

§ XVI.

Persecució de la Iglesia y conversió dels samaritans.

Jesu-Christ ja habia repetidas vegadas anunciat als seus deixebles y á tots los quel seguian las persecucions que tindrian. Ja 'ls habia dit: *si á mi me han perseguit, tambe vos perseguirán á vosaltres... perqué no sou del partit del mon*, ço es, dels mundans, *per aixó vos aborreix lo mon: pues si fosseu del seu partit vos amaria com á seus.* En efecte, veyént los jueus de Jerusalem que ab los sermons y miracles de S. Pere

y demés Apostols se convertia tanta gent á la fe de Jesu-Christ, los prohibeixen ab rigurosas amenassas lo predicar y parlar de Jesus; peró S. Pere y S. Juan los respongueren francament que no podian callar lo que habian vist y oít; que debian obeir mes á Deu que á ells, y continuaren á predicar com que res los haguessen dit.

Peró veyént los jueus que fins de las ciutats vehínas portavan los malalts y endemoniats quels posavan per las plassas y carrers ahont habian de passar los Apostols, y tots sen tornavan curats; per qual causa cada dia anava creixent lo concurs; los prengueren y pósaren en la presó, d' hont los deslliurá un Angel (46). Per aixó ells no cessavan de dirlos que Jesus que ells habian crucificat, *ha ressuscitat, y en nom seu obrem los miracles.* S. Esteve primer dels set Diacas feya tambe mols prodigis, y reprenia la duresa de cor y obstinació dels jueus, fentlos veurer que la Religió no estava lligada al seu Temple; per qual motiu lo condemnaren á mort dient; que habia parlat mal contra del lloch sant. Per ocasió de assó mogueren en Jerusalem una gran persecució contra la Iglesia, de ma-

nera que tots los deixebles fugiren y se dispersaren per tota la Judea y Samaria, menos los Apostols que 's quedaren á Jerusalem (47).

Un dels principals persecutors era Saulo de la secta dels Fariseus. Aquest entrava per las casas á pendrer homes y donas y los posava en las presons. Tingué comissió del Sumo Pontífice per anar fins á Damasco en busca de christians, no respirant sino venjansa y sanch, y quant fou prop de la ciutat, vejé en mitj del camí una llum extraordinaria que li llevá la vista y feu caurer de cavall, oínt una veu que li deya: *Saulo, Saulo perqué 'm persegueixes*? Y ell li respongué; qui sou vos? Y li contextá, Jo so Jesus á qui tu persegueixes. Saulo á las horas li digué: pues Senyor que voleu que fassa? Y respongué que 's presentás á Ananias. Aquest lo batejá, recobrá la vista y comensá á predicar lo Evangeli que 'l mateix Jesu-Christ li ensenyá en aquella visió. Y ab tal zel predicava y redarguhia als jueus, que fou contat entre los primers Apostols; y es lo que coneixem baix lo nom de Pau que prengué (48).

En aquesta época S. Felip un dels set Diacas fugitiu de Jerusalem, aná á Sa-

maria ahont convertí y batejá á mols. Sabent los Apostols esta conversió dels samaritans determinaren que anassen allí Pere y Juan, perqué Pere com á Supremo Pastor de la Iglesia unís á ella los samaritans ab los jueus que estavan tan dividits. Anaren alli; feren oració sobre de ells ab la imposició de las mans y reberen lo Esperit Sant; ço es, una gracia abundant ab lo dó de fer miracles. Cada dia aumentava lo número dels fiels tan en la Judea com en Samaria á pesar de la terrible persecució que sufrian de part dels jueus. (49).

§ XVII.

Comensa la Conversió dels gentils.

En Cesarea de Palestina hi habia un capitá Romá nomenat Corneli que encara que gentil coneixia que no hi habia sino un sol Deu que adorava: feya oració, limosnas y altras obras bonas. Aquest tingué la visió de un Angel que li digué enviás á buscar á Pere que trobaria en Joppen. Entretant S. Pere tingué tambe altra visió en la que entengué que nin-

guna criatura era immunda devant de Deu, y li maná lo Divino Esperit que seguís als criats de Corneli. Tot aixó fou necessari per vencer l' horror que S. Pere tenia com tots los jueus, á tractar y conversar ab gentils, y entendrer que la Iglesia de Christo se debia compondrer de totas las nacions del mon, sens diferencia de gentils ni jueus. Arribá S. Pere á la casa ahont trobá á Corneli ab la sua familia, y ab mols del seus parents y amichs que habia juntat. Apenas entrá se li postrá Corneli als peus y li explica la causa de haberlo enviat á buscar. Y S. Pere comensá la sua resposta ab estas paraulas: *Veig clarament que Deu no fa accepció de personas* ni nacions: y en seguida los anunciá la mort y Resurrecció de Jesus. Tots reberen lo Esperít Sant y lo Baptisme. Deu no volgué que Corneli anás á presentarse á Pere, sino que Pere anás á casa de Corneli per batejar á tota la sua familia, parents y amichs: y tambe perqué Pere que habia estat lo primer dels Apostols en predicar lo Evangeli als jueus, fos tambe lo primer en predicarlo als gentils; pues com á Supremo Pastor debia congregar tan jueus com gentils, y unirlos al remat de

Christo, per que uns y altres lo regoneguessen com á Pare comú, lo venerassen, obeissen y seguissen (50).

Quant S. Pere referí als Apostols lo que li habia passat en casa de Corneli gentil, quedaren tots parats, dient: *ara veyem* que Deu *se ha dignat concedir fins als gentils la penitència per conseguir la vida eterna.* Y conegueren per experiencia lo mysteri de la vocació dels gentils que tan anunciada se troba en los Profetas. Esta vocació dels gentils la explica S. Páu en la carta als Romans, fent veurer que ella feu que aquells que no eran poble de Deu fossen lo seu poble; y los jueus que fins á las horas ho habian estat, fossen en sa major part expellits per causa de la sua incredulitat. De manera quels gentils som cridats á ocupar lo lloch dels jueus. Quant se haurá cumplert lo número dels gentils que Deu te determinat entren en la Iglesia, que será assó á la fi del mon, casi tots los jueus se convertirán y salvarán (51).

Coneixént tot aixó los Apostols per lo que habia succehit á Pere en la casa de Corneli, y per la resistencia al Evangeli, y cruel persecució que patian per part dels jueus, se espargiren per tot lo mon,

com ja 'ls habia ordenat Jesu-Christ. Peró en qualsevol part que trobassen jueus, comensavan la predicació ab ells, y experimentant resistencia com regularment succehia, los deixavan correr y la dirigian als gentils (52).

§ XVIII.

Fundació y subordinació de las Iglesias.

Los Apostols antes de separarse compongueren lo *Crech en un Deu*, ó symbol de la Fe: ço es, una collecció dels principals articles de la Fe, per la facil instrucció dels fiels; y al mateix temps per que servis de senyal per distingirlos dels jueus y de alguns impostors que ja á las horas comensaren á corromprer la doctrina de Jesu-Christ. San Jaume Menor se quedá á Jerusalem per Bisbe y Pastor particular de aquella Iglesia. San Juan predicá en la Asia menor, principalment en Efeso. San Pau en la Siria, Asia, Macedonia, y en la Grecia. San Lluch que 'l acompanyava, escrigué los seus viatjes en lo llibre de las Actas dels Apostols fins que arribá á Roma.

San Pere primerament habitá en Jerusalem ahont se formá la Iglesia de Christo sobre lo fonament de la Sinagoga. Despues aná á fundar la Cathedra de Antiochia, que era ciutat capital de la Siria y de tot l' Orient; y en aquesta Iglesia los deixebles de Jesu-Christ comensaren á anomenarse *christians*. Despues marxá á Roma ahont establí la sede per perseverar en ella fins á la mort, que segons la opinió comuna fóu al cap de 25 anys. Desde Roma enviá lo seu deixeble March á fundar la Iglesia de Alexandria, que era capital de Egipte, y segona de tot lo mon. De esta manera se verificá que San Pere fundá las tres Iglesias de las tres principals ciutats del Imperi Romá, que eran Roma, Alexandria y Antiochia. Desde Roma enviá despues deixebles á fundar Iglesias per tota la Italia y Sicilia; y los Sumos Pontifices successors seus continuaren en enviar homes apostolichs á Africa, Espanya, Fransa, Alemania &c. á fi de que lo Evangeli ressonás en totas parts (53).

§ XIX.

Del Papa.

Los Apostols al pas que fundavan Iglesias constituian en ellas Bisbes, Presbiteros y Diacas. Bisbe es aquell que segons la institució de Christo se estableix y constituheix per cap de una Iglesia particular. Los Presbiteros son los Sacerdots que deuhen aliviar als Bisbes en las suas mes santas funcions; y los Diacas son los Ministres. Tot lo poble dels fiels obeía als Diacas y Sacerdots: los Sacerdots y Diacas obeían al seu Bisbe; y los Bisbes obeían als Apostols. Y com San Pere era lo Princep y cap dels Apostols constituit per lo mateix Jesu-Christ, lo seu successor lo Bisbe de Roma que nosaltres anomeném Papa, sempre ha estat mirat y respectat com lo primer de tots los Bisbes, que de dret Diví te sobre tots los demés una primacía de potestat y jurisdicció com á cap visible de la universal Iglesia y Vicari de Jesu-Christ en la terra. Qual primacia y plenitut de potestat regonegueren los Apostols en la persona de Pere, y despues de la mort de San Pere ha estat

constantement regoneguda en los seus successors fins en nostres dias. De manera que aquell que no ha confessat y regonegut al Papa per cap y Supremo Pastor de totas las Iglesias de la Christiandat, ha estat cismatich y separat de la verdadera Iglesia de Christo (54).

§ XX.

De la Tradició, Escriptura y Concilis.

La major part dels Apostols res escrigueren á imitació de son Divino Mestre. Ensenyavan de viva veu, peró tenian cuydado de formar deixebles que poguessen perpetuar la doctrina. San Pau deya á Thimoteo: lo que te he ensenyat confiau á homes fiels, que sian capassos de instruir y ensenyar á altres. Axó se diu *Tradició*, ço es, aquest deposit sagrat de doctrina, que passá de Christo als Apostols, dels Apostols als Bisbes, de estos als seus successors, y aixis de sigle en sigle fins á nosaltres. Lo primer Apostol que escrigué fou San Mateu que compongué lo Evangeli per ensenyar als jueus convertits. San March deixeble de San Pere escrigué lo

Evangeli del modo que lo habia oít de San Pere. Despues que fou escrit, lo mateix San Pere lo aprobá y doná á llegir á la Iglesia. San Lluch deixeble de San Pau, escrigué lo Evangeli per fer patent la veritat contra las fábulas que espargian mols falsos Apostols. San Juan escrigué lo seu uns setanta anys despues de la mort y Resurrecció de Christo per confondrer als heretges que negavan la sua Divinitat, habent ja antes escrit lo Apocalipsis. Las Epistolas de San Pau y demés Apostols, son unas cartas que escrigueren á diferents Iglesias, ó á alguns fiels particulars. Son sis los Apostols dels quals tenim escrits autentichs, que son, San Pere, San Pau, San Juan, San Jaume, San Mateu y San Judas. Los dos deixebles dels Apostols March y Lluch quens deixaren escrit lo Evangeli que conserva lo seu nom, son tambe escriptors sagrats. Tots estos escrits son dictats del Esperit Sant com los de Moysés y dels Profetas. Per esta rahó la Iglesia nos los proposa per regla de Fe, y debem creurer fermament tot lo que contenen.

Peró com los Apostols ensenyaren mol mes del que escrigueren, com consta dels seus mateixos escrits, tot lo restant de la

sua doctrina se conservá per medi de la tradició de uns á altres. Sempre los christians miraren com á tradicions Apostolicas los punts de doctrina y disciplina que trobaren universalment rebuts en totas las Iglesias sens que sels conegués comensament; pues en aquest cas se veu clarament que habian comensat ab la mateixa Iglesia. Aixó es cert, majorment si la Iglesia ha decidit sobre tals punts.

Totas las decisions tan sobre doctrina com disciplina; encara que lo Papa tot sol pot ferlas com moltas vegadas ha succehit, pues á ell sol digué Christo: *pasce oves meas*, *pasce agnos meos*: *Y confirma fratres tuos*: y tambe aquellas paraulas, *super hanc petram &c.*. ab tot las mes solemnes decisions las fa lo Papa mediant Concilis juntats per manament seu, aprobats y confirmats per ell; sens quals requisits no obligan ni tenen forsa de lley en la universal Iglesia. Los mateixos Apostols nos deixaren la norma dels Concilis en lo que tingueren á Jerusalem sobre si obligava ó no la Circumcisió, y lo demés de la lley de Moysés. San Pere lo presidí com á cap y prelat de tots: ell se alsá, comensá á parlar, proposá la questió, digué lo seu parer, y tots seguiren lo seu

dictámen. Ell dictá lo decret citant al Esperit Sant per Autor de ell, en estos termes: *visum est Spiritui Sancto et nobis &c.*

A exemple de aquest Concili se han tingut varios en la Iglesia de temps en temps, per examinar y decidir las questions de doctrina y disciplina que se han ofert. Y quant estos Concilis son legitimament congregats y confirmats per lo Papa, son regla certa é infallible de nostra creencia; y las suas resolucions y decisions, las deuhen abrassar y seguir los fiels baix pena de ser separats de la Iglesia com heretges obstinats en los seus errors (55).

§ XXI.

De la destrucció de la Judea.

Moysés ja habia profetizat als Jueus, que si no obeían á Deu, los llansaria de la terra de Promissió, y los derramaria per tots los pobles de la terra, sens trobar ahont descansar los peus. Al cap de mols anys que ja estavan situats en aquella terra, los Profetas los amenassaban lo mateix, ab la final destrucció del Regne, de las

ciutats y del Temple; anyadintlos que quedaria tota la terra deserta, la ciutat forta convertida en sepultura de morts, habitada de estrangers, y que may mes seria reedificada (56). Daniel los habia dit, que aqueixa destrucció los vindria en castich de la mort de Christo. Que un gran exercit ab son Capitá vindria sobre la ciutat Santa, que introduíria una desolació perpetua: de manera quels jueus derramats per tota la terra may mes formarian poble ni cos de nació, ni tindrian Temple ni Altar, ni Sacerdoci. Jesu-Christ los amenassá y assegurá, que la present generació veuria aqueixa última ruina del Temple y de la ciutat en castich de no volerlo, regoneixer ni escoltar. Y efectivament luego de la mort de Christo comensaren las calamitats que precehiren á la total destrucció amenassada (57).

Pilat volgué apoderarse del tresor del Temple ab lo titol de fer venir aygua á la ciutat. Los jueus que estavan prou disgustats de veurers dominats de estrangers, facilment se tumultuaren contra de Pilat y dels seus soldats, y de resultas ne moriren mols. Altre trastorn se seguí luego; y fou que veyentse los jueus mofats de un soldat romá si feren á pedradas. Lo mo-

viment luego prengué un peu formidable, que fou precís contenirlo per medi de la tropa; y los jueus foren tan cobarts y desgraciats, que volent fugir á tota pressa se travaren entre sí, y cayent uns sobre altres ne moriren deu mil. Se alsaren á no tardar varios cabecillas que ab lo pretext de la llibertat de la patria, recorrian tota la terra robant als richs, saquejant als pobles y alborotant tota la Judea. Entre estos un Egipcio ab titol de Profeta levantá un exercit de 30 mil homes, que foren destruits per lo del President Felix.

Y per que no faltás ningun género de calamitat á aquella miserable gent, permeté la Divina Justicia quels Presidents que devian governar ab justicia fossen los primers lladres de la terra. Albino posava tot lo seu estudi en enganys, robos, imposicions, en lo modo de vendres la justicia. Qui tenia diners era innocent, y qui non tenia era culpat. Lo seu successor Floro fou mil vegadas pitjor, pues no ab enganys sino publicament robava las ciutats y provincias. De modo que no faltava sino donar expressa llicencia á tothom de robar, solament li donassen part del robo. Y foren tantas las suas tiranias, injusticias y crueltats, que tement ser acusat al

Emperador, feu tots los medis per agriar al poble y excitarlo á la rebellió contra del Imperi Romá, per de esta manera fer creurer que tot quant habia obrat habian estat castichs de aquella rebellió. De esta manera lográ lo intent de la total rebellió dels jueus contra dels Romans. Y lo bon President Floro per mes provocarlos feu dos entradas á Jerusalem, donant llicencia als soldats per robar y matar; y á mols de la noblesa los feu assotar y clavar en creu.

Comensat lo levantament dels jueus se introduiren entre ells las discordias civils y partits que 's degollavan uns á altres, de las que se seguiren tals crueltats, robos, incendis, que si no fos tan abonat qui las escriu, que es Joseph jueu y testimoni de vista, pareixerian increibles.

Luego que se extengué la noticia de esta sublevació, tingueren una terrible persecució en totas las ciutats del Imperi. En Cesarea foren assessinats 20 mil jueus: en Scithopoli ne moriren 13 mil: en la ciutat de Ascaló dos mil sinch cents: en Ptolemayda dos mil: á Tiro despedassáren una multitud innumerable. En totas las ciutats dels gentils ahon tambe habitavan jueus, tingueren igual sort. Peró

la horrible carniceria fou en Alexandria ahon los soldats romans destrossaren á 50 mil sens perdonar vells, donas ni criaturas. Los habitans de Damasco ne mataren deu mil. Gestio Gobernador de la Siria juntá un exercit, y guanyada la ciutat de Zabulon la incendiá. De alli passá á Jafa ahon degollá á tots los habitants, y pegá foch á la ciutat; y feu lo mateix en altra ciutat de Judea prop de Samaria.

Peró estas carnicerias se feren generals en tota la Judea, luego de arribat le exercit ab lo Emperador Vespassia y Tito son fill. Antes de atacar la capital, volgueren conquistar las ciutats subalternas que despreciant las propostas de pau, foren presas á la forsa ab total mortandat dels seus habitants; y feren tal carnicería del exercit á que se habian reunit los que se habian escapat de Gadara, que los morts per las armas dels romans y los que se ofegaren en lo Jordá ahont se tiravan per escapar de la mort, detingueren lo riu que á las horas anava gros, y lo mar mort estava cubert de cadávers que se empenyian uns á altres.

Conquistadas las principals ciutats com Gadara, Jotapata, Jafa, Tarocheas, Giscala &c. comensaren lo siti de Jerusalem,

habentlos antes ofert lo Emperador lo perdó si deixavan las armas com ho habia fet á totas las ciutats conquistadas; peró Deu permeté se cegassen y no acceptassen la pau, perque exprimentassen lo castich de la Divina justicia. Veyan totas las ciutats del Regne guanyadas, saquejadas, cremadas y fetas sepultura de morts, peró res de aixó miraren y preferiren sostenir la guerra y defensarse (58).

§ XXII.

Siti de Jerusalem (59).

Apenas se acercá lo exercit á las envistas de Jerusalem, que 's revoltaren dins la ciutat. Se formá un partit ab lo nom de *Zeladors*, que prenent la veu de la patria, deyan que zelavan per la sua llibertat y be comú; pero la veritat es, que afamats de or y plata corrian á quadrillas per los carrers, alsant falsos testimonis á las personas nobles y ricas, de tenir intelligencia secreta ab los Romans per entregarlos la ciutat, y sens altra forma de judici ni probas los matavan y robavan, fent creurer al poble baix, que aixó ho feyan com á *Zeladors* de la llibertat de la

patria. Feren lo mateix ab lo Sumo Pontífice Anano y demes Sacerdots. Se alsaren altras dos partits, y uns y altres se disputavan lo domini de la ciutat, matantse uns á altres ab tot furor, y matant també á tanta gen com trobavan pacífica en las suas casas. Y era tal lo pavor del poble, que ningú gozava plorar los morts, perqué sentint axó los alborotats feyan dels vius lo que habian fet dels morts. Sabent lo Emperador tot lo que passava, retardá á estrenyer lo siti, perque tot quant podia fer lo seu exercit, millor ho feyan los mateixos sitiats entre sí.

Trobantse la ciutat en aquest deplorable estat, se aproximá lo exercit Romá per acabar lo quels ciutadans habian comensat. La Divina justicia demanava, que en lo mateix lloch ahont se habia executat la injustíssima mort de Christo, se executás lo principal castich de ella: y que lo lloc concordás també ab lo temps que era la Pasqua. Per motiu de esta festa que no podia celebrarse fora de Jerusalem, habian acudit habitants de tota la Judea y altras parts, com guiats invisiblement per la ma de la mort, fins en número de cerca tres milions, per que sufrissen la sentencia del seu castich. Per divina dispo-

sició fou elegit aquest temps; perqué ja que en estos dias de Pasqua habian ab veus blasfemas condemnat á mort al seu Salvador, en los mateixos se trobás tanta multitut de ells reunida per rebrer allí mateix la pena merescuda per tan enorme pecat.

Seria llarch lo contar las calamitats que sufriren durant aquest siti, per que era tot un desordre y confusió, y tants los assessinats y morts ab tot género de crueltat y torment, que foren sens número. La fam arribá á tal punt ques menjavan las riendas dels cavalls, las sabatas, la palla seca, y tota manera de fems. Fins una mare arribá á courer y menjarse á un seu fill. Esta fam assolá casas enteras, barris, y finalment tota la ciutat: de manera que dins de las casas y per los carrers se veyan á cada pas montons d' homes morts, de donas, de vells y criaturas, que habian espirat de la sola miseria. Tota la ciutat estava en profundo y continuo silenci, y cuberta de sombras de mort. Solament los alborotadors y lladres corrian ab las armas en la ma forsant las portas de casas que trobavan tancadas, y si trobavan la gen viva, esta era la proba de tenir menjar, lo qual los pre-

nian á la forsa matant á uns y atropellant als demes.

Finalment despues de 40 anys que habian mort á Christo, durant los quals Deu envá los habia esperat perqué fessen penitencia de aquell gran pecat, entregá la ciutat als seus enemichs. Obertas bretxas en las tres murallas que circuian la ciutat, entraren á la forsa los Romans que acabaren ab tots los habitants; y despues de saquejada fou arrasada y lo Temple incendiat y destruit del tot. Durant lo siti habian mort un milió y cent mil personas. De esta manera Deu feu resplandir la sua justicia sobre de esta desgraciada ciutat que habia mort á tans Profetas, y al mateix Messias lo seu Rey y lo seu Deu. Y volgué cumplir lo seu desitj, pues habia demanát en alta veu; *la sanch del Just*, ço es, Christo, *cayga sobre nosaltres y sobre nostres fills.*

Gran número de Jueus foren portats catius á Roma, y la major part dels que quedaren ab vida foren arrencats de la Judea y espargits per tots los pobles de la terra, fets per tot objecte de despreci y de burla com los veyem en nostres dias despues de 1800 anys. Desde á las horas se ha vist y veu ab tota evidencia lo total

cumpliment de la Profecía que Jacob habia fet tans sigles antes: de que un senyal de la vinguda del Messias seria lo perdrerse y acabarse per sempre lo cetro en la tribu de Judá. Perqué mentras se establia lo Regne espiritual de Jesu-Christ, y se extenia á totas las nacions, quedá arruynat lo Temple y lo Regne de Judá del modo quel veyem, sens esperansa de restabliment (60).

Ab esta dispersió dels Jueus, obstinats encara en la observancia de la lley de Moysés, proveheix Deu á totas nacions de mestres y predicadors involuntaris del Evangeli; pues portant per totas parts lo sagrat deposit de la Antigua Lley y dels Profetas, fan veurer á tot lo mon la veritat de la Religió de Jesu-Christ, y de com ell era lo Messias que ells esperan; lo que per la sua obstinació no saben veurer en aquells sagrats llibres. De manera quels jueus illuminant á tot lo mon, se quedan ciegos (61).

§ XXIII.

Vida dels Apostols.

Los Apostols patiren mols treballs en

la predicació del Evangeli. Vivian de llimosnas dels fiels, ó del treball de las suas mans per no serlos gravosos. Anavan casi sempre per los camins, patint fam, sed y totas las incomoditats. Se detenian en las poblacions per predicar, instruir, batejar, fundar Iglesias, ordenar Presbíteros y Diacas, y donar reglas y ordenansas. Passat algun temps tornavan per visitar las Iglesias, ó be enviavan deixebles, ó escrivian cartas per confirmarlos en la fe, y corretjir los abusos que se introduian. Eran despreciats de tothóm menos dels convertits. Los gentils los tenian per ateistas, perqué deyan y predicavan que nos podia donar culto als idols. Los jueus los aborrian per que lo Evangeli que predicavan tirava per terra la lley de Moysés. Y uns y altres los denigravan ab mil calumnias. Tenian als seus miracles per bruixerias y encantaments; y los acusavan de *embusteros y sediciosos que perturbavan la pau de la Republica* ab la introducció de la nova doctrina y Religió. Ab estos pretextos los perseguian, los presentavan als tribunals y los posavan en las presons carregats de cadenas. Los assotavan, y algunas vegadas los treyan dels pobles á pedradas. Es dir los succehia tot lo que Jesus los habia

pronosticat. Peró á pesar de tot, ells estavan animosos, y tot ho sufrian ab la major serenitat de animo, alegria y consól, sabent que despues de tans combats y penas, sels esperava en lo cel la corona de la justicia; y miravan que tots los treballs de aquesta vida no son res, ni poden compararse ab la gloria del cel. Y en mitj de tantas persecucions, ara l' un, ara l' altre, tots ells patiren martiri, y donaren alegres la vida en testimoni de las veritats que predicavan principalment de la Resurrecció de Jesu-Christ, de que may se volgueren desdir, ni per mes promesas quels fessen, ni per mes quels atormentassen. San Pere morí clavat en la creu, peró posat de cap per avall: A San Pau li llevaren lo cap. Y patiren tots dos en un mateix dia á Roma baix lo Imperi de Neron, primer Emperador que perseguí als Christians (62).

§ XXIV.

De las Persecucions.

Christo deixá als seus deixebles per patrimoni de aquesta vida las persecucions; qual paraula no pot faltar. Aixis hem vist

que en tots los sigles la Iglesia ha exprimentat terribles combats, principalment en los tres primers en que hi hagué una multitut innumerable de martirs. Los christians portavan una vida retirada, y la major part se ocupavan al treball de mans ab gran humilitat y modestia. Feyan be á tothom ja ab limosnas, y ja curant tota manera de mals, pues durá llarch temps, que los mes tenian lo Do de fer miracles com ho expressa lo Apostol San Pau. Y á pesar de aixó tot lo mon los aborria, y lo nom de christiá era un crim. Tot lo que deyan contra dels idols era tingut per blasfemias. Perqué fugian dels divertiments públichs, balls, jochs, y per que dejunavan y despreciavan las delicias, vanitats, y no seguian las modas en los vestits y adornos mundans, los tenian per una gen extravagant y melancólica. Y quant parlavan de la universal Resurrecció, y de la gloria eterna, eran tinguts per uns locos. A mes de aixó los imputavan las majors maldats, y se tractava ab gran interés de acabar ab tots. Los perseguian tot sovint com á uns enemichs; los posavan en las presons, confiscavan los seus bens, los desterravan, los enviavan carregats de cadenas al treball de las minas,

y á la major part los condemnavan á mort. Y com los Emperadors y Magistrats, veyan que en lloch de temer la mort la esperavan ab alegria, inventaren mil maneras de torments per atemorizarlos y probar si podrian ferlos renegar de Christo. Ja los assotavan, ja los bastonejavan, ja ab garfis de ferro los arrancavan las carns del cos; á altres los llevavan de viu en viu la pell, á altres cremavan ab foch lento. Los extenian sobre graellas de ferro ab foch desota, ó los tiravan en oli bullent, als rius ab una pedra al coll, ó de viu en viu los tiravan als lleons perque sels menjassen. A uns los llevavan los peus y mans, á altres los serravan pel mitj, á altres moltissims posats en graellas altas per los carrers de Roma, los encenian per illuminar la ciutat en lloch de fanals ó teas.

Algunas vegadas despues de atormentats, los tornavan á las presons obscuras, sembradas de claus y trossos de vidre; peró á la major part los acabavan de matar entre torments, que repetian ab tota barbaritat. De esta manera acabavan gloriosament la vida. Y lo que fa veurer una inhumanitat pitjor que de fieras es, quel poble anava á veurer estos llastimosos

espectáculos per divertirse en ells. Tal era lo furor contra dels christians (63). Peró tots los principals perseguidors tingueren una mort horrorosa (64).

§ XXV.

Dels Confessors y Martirs.

A tots aquells que quedavan en vida, y logravan la llibertat despues de haber patit per la Fe, los anomenavan Confessors, per denotar que habian tingut animo per confessar la Fe y nom de Jesu-Christ devant dels Reys y Jutjes, y en mitj de torments; y tot lo restant de la sua vida eran tractats ab gran honor en la Iglesia (65). Los que morian entre torments se anomenavan Martirs. Los christians procuravan recullir las reliquias dels seus cossos, que embalsemavan y guardavan ab tot cuydado, y replegavan fins las gotas de la sua sanch. Tots los anys en lo dia de la sua mort se juntavan los fiels, per celebrar la sua memoria, y honrar lo dia del seu naixement per lo cel (66). Feyan estas festas com lo diumenge, y se

congregavan per donar gracias á Deu de la constancia y valor que se habia dignat donar als martirs, y á estos pregavan intercedissen per nosaltres. Llegian los seus fets y las historias dels seus martiris, per excitarse á imitarlos. Los retratavan y posavan los seus quadros en las Iglesias per ensenyantsa de aquells que no podian, ó no sabian llegir. Deu obrava mols miracles devant dels seus sepulcres, y també durant lo seu martiri; de manera que á la vista de ells moltissims se convertian; y algunas vegadas fins los mateixos verdugos y jutges. De aqui es que quants mes christians martirisavan, mes se multiplicavan, perqué ne moria un y sen convertian cent. Y encara que arribaren los christians á ser tan numerosos que podian formar exercits, ja may prengueren las armas per defensarse de aquells que tan cruelment los tractavan per causa de Religió, perqué eran los seus Princeps legitims, ó los seus ministres, de manament seu. Legions enteras hi hagué de soldats christians, com la de San Maurici, ques deixaren trossejar antes que valerse de las armas contra del seu Princep infiel, lo qual los perseguia per causa de la Fe. Habian aprés dels

Apostols ques deuhen respectar las potestats establertas per Deu, quals son los superiors legitims, encara que sian uns malvats; y ques deuhen obeir mentras no manin res contra la lley de Deu. Tots los dias se llegeixen en las Iglesias los martirologis, ahont estan escrits los noms de un gran número de martirs, peró no ni hi ha la centessima part, pues ja se contan uns vint milions los que han mort per Christo, y tot sovint se ni anyadeixen (67).

§ XXVI.

De la pau y llibertat de la Iglesia.

Despues de tres cents anys de persecucions, se digná Deu concedir la pau á la Iglesia en temps del Emperador Constantino que abrassá la Religió christiana, y maná se restituissen á las Iglesias tots los bens, alajas, casas, horts, camps y vinyas que se li habian robat durant las persecucions (68). Ab esta pau y llibertat, la Iglesia respirá, y desplegá lo brillo de las suas magestuosas ceremonias; y se comensaren á fer ab tota solemnitat festas y oracions públicas en las sumptuosas

Iglesias que se edificaren. Se aumentaren los ornaments y los vasos sagrats: se donaren grans riquesas á las Iglesias per fer illuminacions, mantenir llantias, los edificis, per lo sustento del clero y dels pobres; y se fundaren tota manera de Hospitals (69). Pero al mateix temps en lo comú dels christians se introduí la tibiesa y relaxació de costums. Com ja no tenian que temer per rahó de ser christians, mols se batejavan sens estar ben convertits, ni resolts á despreciar las riquesas que ja podian conservar sens temor de perdrerlas, ni á renunciar los deleytes sensuals, ni estavan vivament animats de la esperansa del cel. Peró Deu suplí esta relaxació ab la multiplicació de corporacions monacals.

§ XXVII.

De la vida Monástica. (70).

Desdel temps de Christo moltissims abrassaren la practica dels concells Evangelichs, y mentras uns anavan per lo mon á predicar, altres se apartavan á un lloch algo retirat de las poblacions, perque de-

sambarrassats de las ocasions del pecat, y dels negocis temporals y cuydados del mon, se poguessen ocupar millor á la oració y contemplació dels bens celestials. De manera que dins los tres primers sigles, ja hi habia monjos y monastirs principalment eu Egipte, ahont se trobava San Antoni Abat en los anys 270. Es veritat, que en moltas parts aquells monastirs serian mol petits, pues no era possible ni convenient se reunissen molts monjos en un monastir per rahó de las persecucions; y se anomenava ab aqueix titol encara que no fos habitació sino de un ó dos. Peró vinguda la pau de Constantí, al pas que se anava disminuint lo fervor del comú dels fiels, se multiplicaren en tanta manera los monjos, que se umpliren grans monastirs, no sols de homes sino també de donsellas, que gustosas abrassaren la vida comuna y renuncia dels bens temporals.

En los sigles seguents se anaren fundant grans seminaris, y diferents Religions de monjos ó frares de un y altre sexo, que ab la sua varietat de vida han hermosejat la Iglesia, li han donat homes grans en totas ciencias y arts, y per medi de las missions han portat la predicació

del Evangeli y juntament la civilisació fins á las extremitats de la terra, engendrant per tot fills á Jesu-Christ en lo Batisme, á costa de la sua propria sanch (71). Y continuant encara en aquesta Apostólica tarea, marxant de Europa, atravessant los mars per internarse entre'ls idólatras de la China, salvatges de América, y demes nacions ab continuos perills de la vida (72). De esta manera se ha anat extenent la Religió cathólica de modo, quel Nom de Jesu-Christ acaba de ressonar per tots los anguls mes retirats de la terra. Y quant haurá arribat per tot, y se haurá completat lo número dels predestinats ó salvats, vindrá lo Antichrist y lo judici (73). Qui haurá cregút en Jesu-Christ y observat la sua lley, en cos y anima sera salvat, y qui no haurá cregút, condemnat (74).

§ XXVIII.

Conclusió.

Per formarse una idea de la Religió basta lo apuntat fins aquí, pues desdel sigle quart á nostres dias, la Iglesia ha prosseguit entre calmas, y persecucions de

varias maneras, que ha tingut que sostenir en tots los sigles; y de conseguent no es necesari allargarnos mes. Anem, pues, á conclourer.

Has vist, Lector, que nostra sagrada Religió nasqué ab lo primer home, y de conseguent, que no podia tenir origen sino de Deu, criador dels homes y de tot be. Las obras de la naturalesa, y l' atxa de la Revelació feta á Adam, eran dos testimonis que en alta veu predicavan ser esta Religió tota Divina. Bastava quel home se mirás á sí mateix, y donás una mirada al univers, per deduir de la disposició y hermosura de la obra, la sabiduria, la omnipotencia y las riquesas del Criador. Bastava que sabés las paraulas que Deu digué á Adam y aquest relatá als seus fills y nets, per entendrer que era criat per anar á gosar de uns bens celestials, y saber que l' unich medi y camí cert per arribar á lograrlos, era la *Fe en lo Salvador promés*. Peró apartantse lo genero humá del seu origen, se entregá als vicis mes brutals, y trobá insoportable lo jou de la Religió que desdel cel lo espantava ab amenassas. De aqui la superstició, de aqui la impietat, una y altra contraria á la Religió, una y

altra corruptora del home. Lo amor desordenat de sí, y la llibertat sens fre dels pensaments y desitjs, produiren á estos monstruos. Lo culto degút solament al Criador, se doná á aquellas criaturas que causavan algun deleite als sentits y á la carn. Una gran multitud de Deus foren adorats y collocats sobre Altars. Los dias de festa que instituhiren en honor de ells, eran los mes dissoluts, lo culto escandalós y cruel. Aquesta fou la idolatría que comensá despues del diluvi, y se extengué per tot lo mon. Aquesta fou la que defensada dels Magistrats, protegida dels Reys, celebrada per los poetas, abrassada dels pobles excitats de un furor ciego, pareixia que havia acabat ab la Religió pura y casta de un sol Deu.

Peró no, aquella divina Religió infusa ó revelada á Adam desdel moment de la sua creació, no sols se mantingué ferma y sempre la mateixa, passant de Adam á Seth, y de aquest á Mathusalem, Noe y demes Patriarcas fins á Abraham y Jacob; sino que al modo del resplandor de la aurora, cresqué mes y mes, y se desplegá y extengué sobre manera. Deu elegí los fills y descendents de Jacob per formar un poble que adorás lo seu Sant Nom, y

manifestarli los seus oráculos; y volgué ser de un modo especial lo seu Rey y Senyor. Los fa multiplicar, y despues los extrau de Egipte per medi de mil portentos. Separa aquest poble de las demes nacions, y li dona en escrits la lley natural, civil y Religiosa. Entre los deliris de tot lo mon que adorava multitud de Deus, en mitj dels deserts de Arabia, y en la Palestina, era conegút y publicament adorat lo verdader Deu ab un culto sant y pur. Tot sovint eixian uns homes eminents en santedat, y dotats de dons celestials que dirigian á aquest poble, y li explicavan los secrets de Deu. Moysés, lo mes antich dels escriptors, que nos deixá la historia del mon y de la Iglesia desdel comensament fins al seu temps, fou lo primer capitá que resplandí entre la multitut de Profetas quel succehiren. Lo mateix Deu, que pot pronosticar lo venider y fer miracles, á copia de estos solída y fa florir en aquella gen la verdadera Fe y Religió. Testimoni de estos prodigis fou Egipte, y la mateixa nació judía, la qual Moysés mol á menút redarguhía, fentli memoria de aquells portentos. En quant á las profecias, los seus descendents y nosaltres las veyém cum-

plertas. Las guerras externas agitan á aquest poble, muda ell lo seu regimen, muda lo domicili: ara es vensút, ara es catiu y desterrat. Peró entre tans treballs y alternativas, conserva la Religió del Deu de Abraham rodejada de nacions idolatras, observa immaculats los seus preceptes y creu constantment los seus dogmas. Fora dels hebreus, apenas trobarás dos pobles que adoren uns mateixos Deus, ni dos escriptors que parlant de la Religió, digan lo mateix. Un mateix poble, lo que antes observava com un acte sagrat del culto, despres ho tenia per una cosa profana.

La sola Religió christiana de que Christo es cap y lo fi, que havia comensat en Adam, despues del diluvi se derrama en las novas familias per medi de Noé: ab repetidas promesas se confirma en Abraham: per medi de Moysés se solida ab un culto mistic y figuratiu: del Tabernáculo de Moysés passa al Temple de Salomó: queda en la dispersió de las deu tribus: en la cautivitat subsisteix entre'ls gentils idolatras: y finalment despues de varios y turtuosos camins y vicissituts, sempre constant, sempre la mateixa, sempre immoble é invariable, sen

torna al seu cap y se li uneix estretament; qual cap es lo mateix Christo, que de quatre míl anys promés, sempre cregút, sempre figurat en los sacrificis, sempre saludat dels Profetas, sempre ab ansia esperat, naix entre los mortals en la plenitut del temps, á la fi de las senmanas de Daniel, ab totas las circunstancias mes individuals anunciadas en los llibres dels Profetas. Sí, en la sua nativitat, vida, legislació, mort, resurrecció y miracles, veyém cumplertas exactament totas las promesas y profecias mes individuals de éll, donadas á llum desdel principi del mon, repetidas en los sigles seguents, escritas en llibres que nos ha guardat y conservat ab tota diligencia lo poble mes enemich de Christo y dels christians, qual es lo dels jueus.

Un dels fets admirables quels sants Profetas habian pronosticat de Christo, era la vocació dels gentils al coneixement y culto del verdader Deu, y la reprobació dels jueus obstinats. Aixis com qualsevol ab los seus propris ulls pot veurer aquesta profecia casi en totas las páginas dels llibres dels Profetas; aixis també es necessari sia del tot ciego per no veurer lo seu cumpliment per medi de Christo

y dels seus deixebles. Jerusalem, en altre temps centro de la Religió judaica, aterrada fins als fonaments, y Roma de cap del gentilisme y escola de tots los errors y superticions, feta christiana ab tots los pobles que dominava, son un argument palpable de esta veritat. Aixó sol bastaria per demostrar ser nostra Religió Divina. Peró Deu ab triunfos volgué confirmar esta nota y caracter de *Divina*, que consisteix en la predicció de las cosas contingents y futuras, verificada mol temps antes de succehir: qual nota ab tota propietat y claredat li convenia y convé.

La idolatria que regnava per tot, poch á poch cedí lo camp. Sabém que tot lo poder dels Emperadors, tota la ciencia dels Filosops, la avaricia dels ministres, lo llibertinatge, totas las passions desenfrenadas dels pobles, se tiraren sobre del Evangeli ab las armas á las mans. Per lo espay de tres sigles y de passo, en totas las provincias del Imperi Romá, se publicá una guerra cruel á la Religió de Jesu-Christ: Diocleciá ab tal furor se encarnissá contra dels christians, quels mateixos seus arribaren á creurer que desterraria del mon fins lo nom de Christo. Peró ells se enganyavan, pues en aquesta

contienda quedá vensuda la idolatria y triunfá la Religió. Entre tantas y tan cruels persecucions, defensada no ab armas sino ab la sanch de mols mils héroes, en tanta manera se extengué, que arribá ahont may havian pogút penetrar las armas dels Romans; ni podia casi dilatarse mes, per no tenir per ahont.

Y si considerem la naturalesa de la Religió, ó lo modo y medis ab que se ha propagat, ço es, per uns homes faltats de tot alló que pot excitar y atraurer lo cor del home; ó be la condició y fortalesa de aquells que la defensaren no solament homes robustos, sino debils donsellas, als quals la mateixa crueltat dels torments los servia de motiu de alegria; ó be los miracles obrats en aquell temps, vistos y examinats per los mateixos contraris; ó be la mutació de costums en los pobles, los quals passaren de la immoralitat y desenfrenada llicencia, á la castedad é innocencia de vida; ó finalment sia la destrucció de la idolatria::: Si se mira, dich, aquest complexo de fets y de circunstancias, y si per altra part considerem que tots estos fets, mols sigles antes havian estat anunciats en los llibres dels Profetas, ab totas las circuns-

tancias quels han acompanyat, com en una historia de uns fets ja passats, ¿qui es que no veje ab tota claredat que nostra Religió prové de aquell que disposa de tots los temps, de tots los enteniments, de totas las vicissituts ab previsió?:: en una paraula: de aquell que solament com á Supremo Autor podia concebir tan gran obra, y executarla per uns medis tan admirables, á pesar dels obstacles que li oposavan totas las passions dels homes, totas las potestats de la terra y del infern?

No obstant, res de aixó volgueren veurer tots aquells que aborrian y los ofenia tanta llum. Ja que ab armas no pogueren impedir los progressos rápidos de esta Religió, intentaren arruynarla ab falsedats, calumnias, mentidas, y ab escrits capciosos. Los jueus despues de la inaudita crueltat que usaren contra de Christo y dels seus deixebles, cregueren que ab lo auxili de Juliá Apostata podrian reedificar lo Temple de Jerusalem. Aquest emprengué la obra ab animo de comprobar falsos los oráculos dels Profetas y del mateix Christo, que havian pronosticat la última sua ruina, de manera que may mes podria reedificarse. Peró ¿ que

podran la forsa y malicia humana contra la voluntat del cel? Se havia arrasat aquell Temple en lo qual solament se podia exercir lo culto publich de la lley vella, á fi de que la del Evangeli ocupás lo lloch de la antiquada Sinagoga. No era pues licit reedificarlo. Quedan impossibilitats en lo seu projecte, la esperansa de la nació judaica queda confusa, la qual dispersa y errant per tot lo mon, sens formar cos de nació, sens Temple, sens Altar, sens sacrifici, sens Sacerdoci, sens Profetas, sens govern, y feta per tot la fábula y objecte de despreci: en totas parts porta al sobre lo testimoni del just castich que pateix, y al mateix temps del triunfo de nostra Fé.

Passadas estas tormentas, los Filosops se presentan á la palestra, y un Celso, un Luciano, Theostenes, Porfiri, Hierocles, Demetrio, Cecili, Simacho &c. acometen per tots costats á la doctrina de Christo. Peró tot aixó no fou sino un medi disposat per la Divina sabiduría, perqué la veritat de nostra Religió resplandis ab major puresa com l' or entre las llamas. Tot servi á favor de nostra causa, pues consta que casi tots ells, convensuts de la forsa y evidencia de la veritat, abando-

naren las suas opinions, y subjectaren lo seu elevat ingeni á esta Religió, que despues defensaren ab tot calor y fortalesa. De modo y de manera, que aixis com vensuda la potencia Romana ab la fortalesa de tans martirs, abrassá y protegí á aquesta Religió que tan havia perseguit, aixis també la filosofia se uní á ella per auxiliarla, propagarla y vindicarla de tot insult.

Despres de tantas peleas y victorias, la Religió christiana ha continuat fins á estos temps, felis y senyora de tot lo mon. Es veritat que en lo decurs dels sigles han eixit varios errors del mateix centro de la Iglesia, peró no han estat mes que unas heretgias torpes, y uns fochs fatuos que se han dissipat, y estos mateixos errors li han servit per fortificarse mes, y per resplandir millor la sua veritat. En efecte, totas y cada una de las heretjias que anaren eixint, foren dissipadas; peró la verdadera Iglesia sempre una mateixa, sempre segueix constantment los seus principis.

En nostres temps se ha alsat una turba de homes, que se han proposat atacar la Iglesia, no ja reproduint los antiquats errors y arguments mil vegadas

soltats y refutats; ni tampoch inventantne de nous de que no son capassos; sino sembrant una impietat la mes irracional y fatua que podia vomitar lo abisme. La satira, lo despreci, una bufonada, son las armas de ques valen, y ab ellas intentan desterrar del univers la Divina Religió tan antigua com lo mon, y traurer del cel al mateix Deu que es lo seu Autor. Hobbes, Espinosa, Tolando, Belio, Voltayre, Rousseau, Helvecio y mols altres que de vergonya no se atreviren á posar lo seu nom en los seus escrits, se han presentat en lo camp de batalla. No me atreviré á dir, si esta turba de impios, mereixen nostra indignació, ó un despreci, ó si son dignes de misericordia. ¡Miserables! Tan ánimo teniu que ab quatre páginas penséu poder refutar lo consentiment unanime de tots los sigles, redarguhir á tot lo género humá, sufocar la veu de la naturalesa, y declarar la guerra ál Omnipotent? ¿Y á una Religió que no pogüé destruir ni la idolatria dominant, ni la crueltat dels tirans preparada ab las armas de tot lo Imperi Romá, ni lo ingeni de tots los filosops, la destruirán uns afeminats y corrumputs per la avaricia, luxuria y demes passions?

no es per ells. No sols aixó, sino que ella eixí victoriosa de tots los obstacles, vencedora dels cors, dels ingenis, y als mateixos adversaris los convertí en panegiristas seus, y acerrims defensors dels seus dogmas. Y á esta Religió aterrará una infame sátira, una collecció de fábulas, un texit de paraulas obscuras, y una perspectíva seductora de ben pintats sofismas? Si aquest projecte no es una locura, no se que podrá serho. (*Valsechi de Fundam. Relig.*) (75).

Corolari.

De tot lo dit fins aquí resulta ab tota evidencia, 1.° que lo mateix cos de doctrina moral y *Revelada* que tenim nosaltres, lo tenian Adam, Mathusalem, Noé, Abraham, Isaac, Jacob y demes Patriarcas y creyents del antich Testament. 2.° Que de conseguent, Adam fou lo primer christiá, pues que la mateixa fe en Christo que tenim nosaltres, tenia ell: la ensenyá als seus fills y nets: estos la ensenyaren també als seus, y aixis de ma en ma baixá fins al temps dels Profetas

y de Christo. 3.° Que aquells articles eran la primera llavó, que nosaltres tenim mes esplicada per medi de la Revelació completa feta per Jesu-Christ. Y de consseguent ab la vinguda del Messias ó Christo, la Religió no va canviarse, y sols se desplegá: la Fe, lo culto, las obligacions quedaren en lo substancial inalterablement las mateixas. Los antichs creyan y se salvavan ab la fe de un Deu, y per la Fe y esperansa en aquell que *havia de venir*, y nosaltres creyem en aquell que *ha vingut*: ells ab la sanch dels animals que sacrificavan, figuravan lo sacrifici de la creu; y habentse efectuat aquest, devian desapareixer aquells sacrificis antichs quel pronosticavan, com desapareix la sombra á la presencia de la llum: nosaltres en lloch de aquells sacrificis, tenim lo de la Missa que Christo instituhí per fer memoria del sacrifici de la creu consumat en lo Calvari. Se posseheix ja lo que se esperava: las promesas de la lley se han cumplert, y la Religió queda sempre la mateixa en tots los temps. (La Menais; Bibliot. de Relig. tom. X. cap. V.) (76).

FI.

NOTAS

Á LA

SEPTIMA EDAT

QUE ES DESDEL

NAIXEMENT DE CHRISTO

FINS Á LA FI DEL MON.

SEGONA PART.

Per lo P. Presentat.

FR. JAUME PONTI DOMINICO.

AB LLICENCIA.

BARCELONA:

En la estampa de la VIUDA y FILLS de D. ANTON BRUSI.

Mes de Abril de 1832.

NOTAS

Á LA

SEPTIMA EDAT.

(1) *Lucæ. c.* 1. La casa en que María rebé la embaixada en Nazaret fou convertida en Iglesia per lo Apóstol San Jaume, segons refereix lo Dexter. (*in chron. an chr.* 42.) O alomenos ho fou per los primers Christians. Despues Santa Helena edificá una famosa Iglesia (*Nicephor. lib.* 8. *c.* 30.) que fou visitada de Santa Paula, de Sant Lluis y altres: (*Tursel. in Hist. Lauret. c.* 1. *et seq.*) Sant Geroni (*Ep. ad Eustoch.*) parla de esta Iglesia edificada en lo lloch ahont lo Angel anunciá á María lo mysteri de la Encarnació, y de altra ahont Christo fou criat, també dins de Nazaret. La mateixa casa ó be aposento (que conservavan intacto) ahont María rebé la embaixada, al cap de anys fou miraculosament trasladada á Loreto, de qual tras-

lació celebra la Iglesia tots los anys á 10 de desembre. En las llissons del rezo se citan los diplomas dels Sumos Pontifices que aproban la veritat de esta traslació, y ser ella la mateixa en que se obrá lo mysteri de la Encarnació. (*Alap. sobr. lo c.* 1. *de Sant Lluc.*) = Benet xiv. (*De festo translat. San. Dom. Lauret*) cita á Canisio, Baronio, Raynaldo, Turselino, Turriano, Benzonio, Angelita, Centofiorino y altres, anyadint que Mortorello (*in theatro S. Dom. Lauret.*) recull monuments enters de aquell fet, y que cita las declaracions de varios que habian rebut la noticia dels seus majors, testimonis de vista de quant la casa fou elevada per los ayres. Y diu Benet xiv. que moltas vegadas han estat enviats homes á Nazaret, y se ha trobat que lo sitial deixat, es del tot igual á la grandaria de la Santa casa.

Los habitants de Nazaret tenen devoció á una font per la tradició ques conserva allí, de que Jesus hi anava á buscar aygua per servir á la sua Mare. De esta font parla Adamnano en lo sigle seté, y també de las dos grans Iglesias de Nazaret (*l.* 2. *de Loc. SS.*) una de las quals diu que está en lo lloch que antes ocu-

pava la casa en que lo Angel portá la embaixada á María. Lo mateix se troba en lo llibre (*de Loc. SS. c.* 16.) que se atribueix al venerable Beda, expressant que la una está fundada sobre archs. = *Phocas* (*sigle* 12) confirma lo mateix, dient que baix del arch hi ha una font, devant la qual, judican los orientals, quel Angel doná la primera salutació á María, y despues li habia parlat á casa. Calmet (*Dic. Art. Nazaret.* = *Peñalv. p.* 376) explica del modo que está ara, y com la Iglesia es custodiada per PP. de Sant Francesch.

Los jueus posteriors al sigle segon per desacreditar á Jesu-Christ han procurat infamar á la sua Mare, negant la sua puresa virginal. Celso fou lo primer que vomitá blasfemias contra la puresa de María posantlas en la boca de un jueu, peró fou vigorosament refutat per Origenes (*lib.* 1. *n.* 28 *et* 32.) y luego despues per los demes SS. Pares. Peró á pesar de aixó, las infamias aquellas se han perpetuat entre los jueus per haberlas los Rabins incertadas en los *Talmuds*, que son lo cos del dret dels jueus; en lo *Tholodot Jesu* ó vida de Jesus que publicaren lo any 1300; y en los escrits

de Isaac Orobio, y del *munimen fidei.* Obras totas dels jueus en que han inventat tacas á la Mare per desacreditar al Fill que tan aborreixen. Obras ridiculas, plenas de cosas tan monstruosas, tan fabulosas y tan indecents, quels Rabins moderats se donan vergonya de citarlas, y sols sen valen per mantenir lo poble en lo despreci y odi á Jesu-Christ. Aquestas son las fonts ahont los ques titulan *illustrats* del sigle 19, han anat á buscar las suas *llums* per perseguir á Christo. Qui vulga veurer la refutació de algunas calumnias de aquells *tholodots* ó vidas de Jesus, las trobará en las vindicias de la Biblia de Mr. Du-Clot (*tom.* 6. *Nota* 2. *sobre los Evangelistas.*) Jo sols diré que en tots los primers cent ciuquanta anys despues de Christo, nos troba cap de tals calumnias contra de María, ni en los llibres dels jueus, ni dels gentils, ni dels heretjes.

Es veritat que Cerinto en lo mateix primer sigle vivint encara alguns dels Apostols, predicava que Jesus era home pur fill natural de María y de Sant Joseph; peró també es igualment cert, que tota la Iglesia lo expellí de la sua comunió com á heretje, de manera que segons Sant

Policarpo, y Sant Ireneo (*lib.* 3. *contr. haeres. c.* 3.) lo Evangelista Sant Juan fugí de la casa de uns banys luego que sabé habia entrat en ella Cerinto. Los ebionitas, també del temps dels Apostols, volian igualment que Jesus era fill natural de Joseph per qual error foren tambe expellits de la Iglesia per heretjes; peró gran partida de ells no seguiren lo error y admetian com los catholichs la perpetua virginitat de María. En lo sigle segon los carpocracians dits marcelians, ressuscitaren lo error dels cerentians y ebionitos, y se apartaren de la fé Catholica, convenint ab los jueus, que sempre volgueren quedar obstinats en que Jesus era fill natural de un menestral anomenantlo *filius fabri*. Peró ni uns ni altres se posaren á la boca á la sua Mare. Las blasfemias contra de María comensaren ab Celso, y los Rabins las han ensenyat als jueus per medi dels talmuds, y de las vidas de Jesus citadas; y de estos llibres las han apres los christians renegats del sigle 18 y 19.

La virginitat de María antes y despues del part la sabém per la profecia de Isaias (*c.* 7 14.): la sabém per lo Evangeli, per lo simbol, ó credo, que compongueren los Apostols antes de separarse, per

una constant tradició que puja fins als Apostols, per la definició de la Iglesia, y per tots los Sants Pares. Vivia encara aquella Verge en carn mortal, quant la Iglesia ja li donava culto ab lo titol honrós de *Verge y Mare de Jesu-Christ.* En efecte, segons la antigua tridició, com portan Arnaldo (*c.* 2. *Daniel. c.* 13. *Histor.*) y altres á que se refereix lo breviari Romá; en lo mateix dia de Pentecostes quant los Apostols en companyia de María Santíssima reberen lo Esperit Sant, molts que habian seguit á Juan Batista, convensuts de la veritat, abrassaren la fé, y moguts de una singular devoció á la *Verge María* se retiraren á la montanya del Carmelo, ahont edificaren un capella á honra sua, y comensaren á donarli culto publich, y á encomanarse á ella ab oracions. Si; desdel primer sigle fins á nosaltres los christians sempre han tingut á María per *Verge* y juntament *Mare.* Sempre ha estat aquest un article de nostra fé contingut en lo *Credo*, y ningú ha rebut lo Batisme que no haja fet publica professió de ell.

¿ Quels increduls de nostre sigle haurian descubert alguna contradicció en aquesta doctrina apostólica? ¿ Qué han trobat ells que aquell que habia format nostre cos

de terra, no podia formar lo de Christo de la sanch de María? Si han descubert alguna impotencia de part de Deu, ó repugnancia de part de la cosa, no sian tan remirats, ja poden publicarla en lloch de desacreditar á la Mare ab bufonadas rediculas y calumnias las mes indecents y sacrílegas. Estas son las suas armas de que s' valen á falta de rahons per ultrajar á María. Modo insolent, que sobrepuja á la malignitat del mateix Celso, del Rabins y de tots los jueus.

¿Qué troban per cosa indigne de Deu formar lo cos de Jesus fora del ordre y curs natural? A! l' home animal no percebeix los camins de Deu. Volia Deu donarnos una idea de nostra vida espiritual, y no trobá millor medi quel mysteri de la Encarnació. De eixa manera discorre Sant Thomas ab lo Pare Sant Agusti, dient: „lo „Fill de Deu se encarná y feu home, per„qué nosaltres renasquessem fills de Deu, „no per nostra propia voluntat, no moguts „de concupicencia carnal, sino per la vo„luntat y virtut de Deu; y de conseguent „per significarnos esta nostra regeneració, „era necessari que lo fill de Deu se encar„nás ó fes home, no ab concupicencia „carnal, no per voluntat de home y do-

„na, sino per la sola voluntat de Deu." Res se troba en aquest mysteri que desdiga de la bondat, misericordia y sabia providencia de Deu. Peró si que desdiu y es digne de homes, parlar tan indecorosament de María per lo que han deixat escrit Celso y los rabins. ¿La vida de una persona se ha de censurar al cap de 200 anys que es morta, ó be 1300; y contradir á aquells que la publicaren en los temps que vivia, y en los mateixos dias de la sua mort? Aqueixa sola reflexió deuria bastar per mirar ab despreci tot quant vomitan *Celso*, los *talmuds* y *tholodots*. Aqui se descobra la impostura dels jueus, y mala fe dels increduls.

En nostra Espanya qui se ha distingit en copiar y publicar grosseras blasfemias contra de María, ha estat lo impio folleto *Citador*. Peró convé fer justicia al seu autor ja que ell ha donat probas de arrepentiment. Lo traductor de las vindicias de la Biblia en lo tomo 6. (*Nota* 2. *sobre los cuatro Evangelios pág*.216) diu lo seguent: „Como dos años hace habló el traductor con un sugeto, el cual tratando „con otro acerca del impio folleto *el Citador*, donde estas blasfemias subsisten, „recibió la seguridad de la amarga pena

„que ocupaba á su autor por haberlo si-„do de tan infame escrito." ¡*Ojalá pudiera yo recoger cuantos ejemplares se han estendido, para acabar con él. Esta fue una produccion de mi ligereza y fogosidad juvenil.* „Asi se espresó „el autor mismo con la persona á quien „se le oyó, la que esto asegura. Estas „retractaciones, comunmente tardías y „muy posteriores á los estragos, han si-„do frecuentes en los corruptores de la „Fé y enemigos de la Religion."

(2) María aná á visitar la sua cosina ja mol vella perque lo Angel li feu saber que á pesar de la vellesa se trobava en lo sisé mes del prenyat, qual noticia li doná perqué cregués, que aixis com Deu habia fet que Elisabet en la ultima vellesa quedás prenyada, quant naturalment no podia esperarse, també podia fer que ella concebis per la sola virtut y poder de Deu sens coneixer home. Nó es de admirar que María ignorás lo estat de la sua cosina, per rahó de distar cosa de quatre jornadas. La casa de Zacarias segons Adricomo Delfo (*pág.* 55) citat per Alapide sobre aquest lloch de S. Lluc fou convertida en Iglesia. Penyalver (*pág.* 143) explica del modo que está al present; anyadint que

á cosa de 125 passos se troba un poble que conserva lo nom de *Sant Juan.*

(3) Calmet (*in c.* 2. *Lucæ.*) diu que si las historias profanas no parlan de aquell empadronament, es perqué se perderen los monuments pertanyents á deu anys de la vida de Augusto, en qual temps se feu. Y que necessariament habia de ser ben publich quant Sant Justino (*Apolog.* 2.) y Tertuliá (*in Marcion. l.* 4. *c.* 7.) remetian los gentils y heretges á *aquellas llistas ques conservan en vostres arxius:* aixis los parlavan. Si ab guerras, incendis y devastacions tantas que sufrí Roma, no se hagués perdút aquest y altres monuments, en aquell empadronament trobariam lo *nom de Jesus.* Peró parlan de aquellas llistas Joseph, Juliano, Tacito, Tertuliá &c. citats en las vindicias. (*tom.* 6. *pag.* 105 *y seg.*)

(4) Per la virginitat de María, mira la nota 1 de esta part. Los primers christians edificaren un oratori sobre lo sant Pesebre. Adriano Emperador lo destruí y posá allá lo Idol *Adonis,* quels hebreus per burla li deyan lo *Mort,* perqué lo tenian en un féretro com á mort, y lo culto consistia en plorarlo y buscarlo; y suposant haberlo trobat, se entregavan á tots los excessos

en honor de *Venus*. Helena feu pedassos del Idol, y edificá una magnifica Iglesia de una estructura ques confón ab las diferents obras que li han anyadit los princeps christians. Aixis Calmet, (*Dic. Art. Adonis, et Art. Bethleem.*) Chateaubriand, (*p.* 71 y *reg.*) Peñalver y tots los escriptors eclesiastichs antichs y moderns citats per los expositors.

(5) Miqueas y altres profetas habian dit quel Messias naixeria en Betleem; pero Malaquias (*c.* 4. *v.* 2.) habia profetizat quels homes deixarian los remats del bestiá per anarlo á visitar. Aquella cova ó barraca ahont estavan los pastors vetllant los seus remats, conserva encara lo nom de *Ader*, ó torre de remats, ahont ara hi ha un poble de unas 30 casas, anomenat *poble dels Pastors*, que está á cosa de mil passos de Betleem. Aixis Peñalver (*p.* 131.) Lo puesto en que estavan los pastors, ara es una capella. (*Chateaubr. p.* 89.)

(6) *Michææ* c. 5. Lo altar de la Iglesia del Pesebre está dedicat als Reys Magos, y sobre de ell se presenta una estrella de marmol, y es tradició que correspon al mateix punt del cel ahont se detingué la estrella miraculosa que guiá

als tres Reys. Lo mateix lloch ahont parí María, está cubert de marmol blanch mol ben treballat, ab estas lletras, *HIC DE VIRGINE MARIA JESUS CHRISTUS NATUS EST*. Y en tota la cova resplandeix admirablement la riquesa y lo art. (*Chateaubr. p.* 74 *reg.* = *Peñalver, y demes*).

Sant Justino (*Dialog. n.* 78.) Y Origenes (*in Cels.*) ja habian parlat de esta cova, y també Sant Geroni &c. Calcidi filosop Platonich parla de la *estrella*. (*Comment. in Tim.*) Y Juliano no podent negar la veritat de esta historia, deya, que era una estrella que s' veya cada quatre cents anys. Peró no llegim cosa semblant en tots los sigles anteriors, ni en mil vuyt cents trenta anys que han passat desde á las horas, se ha tornat veurer. (*Du-Clot vind. tom.* 6 *p.* 108.)

(7) Aquesta y altras crueltats de Herodes I. las sabem no solament per los Evangelistas, sino també per los Saturnals de Macrobi, que encaraque escrits en lo sigle 4, diu ell, que fa una collecció del que habia llegit en los escrits antichs tan gregs com llatins. La Iglesia desdels primers sigles celebra los Innocents per martyrs, y en moltas parts se ensenyan reli-

quias de ells. De aquella matansa ne parlan: Ireneo (*lib.* 3. *c.* 18. = *Origin. in Psal.* 36. *Hom.* 4. = *Agust. de lib. arbitr.* 1. 5. §. 68. &c. &c.

Sobre lo numero varian los escriptors. Uns ne posan 14 mil: (*Alap. in* c. 2 *Math.*) Las liturgias dels Gregs ne posan quatre mil: (*Calmet. Dic. Art. Innocentes.*) Apenas Herodes hagué comés aquesta crueltat, experimentá lo castich del Cel. Desde luego fou acomés de una febre maligna, tos, diarréa, colica, hidropesía, podagre, y se abrasava interiorment de un calor que li consumia las entranyas, y li causava una fam cruel. Estava ple de llagas de las que fluian cuchs ab un fetor insufrible. En aquest miserable estat doná ordre per matar á un fill seu, temerós de que meditava usurparli la corona. Y quant se vegé prop de la mort, convocá á tots los principals de la Judea, los feu posar presos, y maná á la sua jermana Salome, que luego de seguida la sua mort, los fes degollar en Jerichó, ahont ell se trobava malalt. Y habentli preguntat la causa de un decret tan terrible, respongué: *perqué los jueus se vejen forsats á plorar la mia mort, mentras plorarun las morts dels seus.* Donadas estas providencias, en

mitj dels majors dolors, furor y desesperacio, mori aquell infeliz primer perseguidor de Christo, despues de haber gobernat la Judea 36 anys. Salome á pesar de ser una dona tan mala, que injustament habia fet matar als dos primers marits que habia tingút, no obstant li feu horror la execució de tantas morts disposadas per son jermá, y los despatxá libres. (*Ita Joseph* 17. *Antiquit.* c. 8 *et Euseb. lib.* 1. *Hist.* c. 9. = *Calmet Dic. Art. Herodes: art. Salome, et art. Innocentes.*)

Se ensenya encara lo sumptuos sepulcre de Herodes. Está obert á pich de escode en una penya com acostumavan los jueus. Se baixa á ell per una escala oberta en la pedra, y te una porta tallada de la mateixa roca al temps de obrirlo, ab los golfos del mateix tros, que es la admiració de quants lo visitan. Se troba una gran sala tota de ninxos, ab un de mes magnifich, que seria lo seu. Chateaubriand (p. 256.) diu, que es de una admirable estructura. La memoria de estos princeps, continua, excita las ideas mes trágicas y terribles, pues sols los coneixem per haber donat la mort á Mariamme, per la degollació dels innocents, y per haber condemnat á mort á Christo.

(8) En la vila de Lebben se conserva un pou del qual segons tradició María Santíssima tragué aygua quant fugian á Egipte. (*Peñalv. p.* 303).

(9) *Lucæ. c.* 2.

(10) *Math. c.* 3. *et Luc. c.* 3. = Joseph (*lib.* 28 *Antiq. c.* 7.) refereix las virtuts y predicació de Juan. Isaias (*c.* 40) lo habia profetizat precursor del Messias.

(11) *Joan. c.* 1. *Math. c.* 3.

(12) Los llochs ahont consta lo de aquesta aparte son: *Gen. c.* 3. *v.* 15. *cap.* 49. *w.* 10, 18, 26. *Job. c.* 19. *Isai. c.* 25. *v.* 9. *et cap.* 52. *w.* 6, 10, 15. *Dan.* 9. *Oseæ c.* 10. *v.* 12. *Amos* 4. *w.* 12, 13. *Aggeo* 2. *v.* 8. *Micheæ* 5. *v.* 2. *Joan.* 1. &c.

(13) Un poch mes avall de Jericó está una montanya nomenada *Quarantena* per haber estat en ella Jesu-Christ per lo espay de 40 dias dejunant y orant. (*Peñalv. p.* 406. = *Chateaubr. p.* 126.) = Altra montanya se diu del *Diable* perque en ella lo dimoni aparagué á Jesus per tentarlo. (*Peñalv. p.* 413).

Despues de la mort de Herodes matador dels Innocents, lo Regne de Judea fou dividit en quatre parts ditas *Thetrarquias*. Herodes Antipas fill de aquell, que quedá

Thetrarca de Galilea y Petrea, enamorat de Herodias muller del seu jermá Felip, se la apropriá vivint encara Felip. Sabent aixó Juan Batista reprenia asperament á Herodes per aquella unió escandalosa. De resultas, Juan fou posat en la presó, y en lo dia del cumpleaños de Herodes, concedí á la filla de Herodias lo cap de Juan Batista en premi de haber ballat devant dels convidats; lo que demaná aquella minyona subornada de la sua mare. Herodes sentí interior repugnancia á cometrer esta maldat, peró la luxuria vencé, y lo cap de Juan fou presentat á la minyona en mitj del convit, y esta lo regalá á la sua mare.

Parlan de aquesta mort, no sols los Evangelistas (*Marc.* 6. *v.* 20 *Math.* 14. *v.* 10.) sino també Joseph (*lib.* 18. *c.* 7.) atribuint part de las desgracias de la Judea á aquella tan injusta y cruel mort. Y en lo (*lib.* 2. *de bell. Judaic. c.* 16.) diu, que Antipas fou desterrat á Espanya; peró antes ho estigué á Lió de Fransa. (*Calmet Dict. Art. Antipas. Art. Herodias, Joannes*).

La tovallola en que fou posat y portat lo cap desde la presó á la sala del convit, fou regalada per D. Jaume Rey de

Mallorca á la nostra Iglesia de Puigcerdá, ahont se conserva dins un gran reliquiari que he vist moltas vegadas. Es de seda y está tota ensangrentada. = També se guarda en lo mateix convent la testa de S. Jaume menor, dádiva del mateix Rey; que té sobre del front á ma esquera, lo forat que li feu lo colp qui li donaren quant lo mataren. Tot se troba exactament del modo que porta Diago: *llib.* 2 *de la Hist. de la Prov. de Aragon Ord. de Predicadores p.* 271).

(14) Las doctrinas de aquest § III. constan en los llochs seguents. *Math.* 3. *v.* 6. = *Math.* 4. *v.* 2. = *Joan.* 2. = *Joan. c.* 1. = *Math.* 4. = *Math.* 10. *Marc.* 3. *Luc.* 6. = *Luc.* 10. *&c.* Entre la multitud de deixebles que reuní devém contar á Magdalena jermana de Martha y de Lázaro, segons la opinió mes probable y comunment rebuda en tota la Iglesia. Esta dona (minyona ó casada) habitava á *Magdalo*, ó perque era casada ab lo senyor del poble, ó be perqué en la partició de la herencia li habia tocat per dret de legitima. Vivia entregada á las vanitats del mon y publicament amancebada. Peró luego que sabé que Jesus era convidat á casa del Fariseu, tocada de arre-

pentiment entra en la casa, se llansa als seus peus (que estant recolsat en terra segons lo costum dels jueus, los tenia girats al detras) los besa estretament, los banya ab un torrent de llagrimas que saltavan dels seus ulls, los frega y aixuga ab los seus llarchs y hermosos cabells no per falta de tovallolas, sino per servir ab ells á Jesus, ja que tan malament los habia fet servir de llassos per pecar. Y en manifestació del apreci y amor, de que estava abrasada, derramá sobre los seus peus un vas de un preciós bálsam que umplí tota la casa de olor.

Per entendrer aqueixa expressió de Magdalena, convé saber que en aquell temps acostumavan los jueus anar descalsos, y al arribar á una casa de posada sels oferia aygua per rentar mans y peus, y si lo foraster era amich de la casa li servian licor olorós á las mans y al cap; y quant mes amich era tan mes precios licor li servian. De aqui es que Magdalena derramá un vas del mes preciós sobre de Christo, que valia 300 diners, ço es, 600 rals; no al seu cap, sino als peus, perqué com diu S. Agusti (*Hom.* 23. *Serm.* 99.), aquella que tan malament habia caminat, *vestigia recta quærebat.* = (*Luc.*

c. 7. = *Math.* 26. *v.* 7. *Marc.* 14. *v.* 3. = *Joan. c.* 11. *et* 12). = La casa del Fariseu encara existeix segons Salig. (*Tom.* 8. *c.* 6).

(15) *Math..* 15. *v.* 24.

(16) *Math. c.* 10, *et Joan.* 4. Anant Jesus á una ciutat de Samaria ques deya *Sichem ó Sichar*, ara *Napulosa*, cansat del camí se detingué al peu del pou de Jacob, mentras los deixebles entraren á la ciutat á comprar alguna cosa de menjar. Estant Jesus assentat al peu del pou cerca del mitj dia, arribá una dona quels gregs anomenan *Fotina*, natural de Samaria, per traurer aygua, y Jesus li demaná beurer: la dona li digué ¿cóm es que essent Jueu me demanas beurer? ¿No sou vosaltres qui no voleu rebrer cap favor dels samaritans, ni voleu menjar á la nostra taula, ni voleu beurer ab cap vas que nosaltres haguem begut? Jesus li digué: si sabias qui t' demana beurer, tu tal vegada ni demanarias á ell, y te donaria aygua viva. No entenent la dona lo sentit de las paraulas de Christo, li respongué: ¿D' ahont me donaras aygua essent lo pou tan fondo ni tenir ab que traurerla? Nostre Pare Jacob no sabé aygua millor que esta per donar als seus

fills y als seus remats ¿que serás tu mes que ell? Y Jesus li responguè: aquell que beu d' eixa aygua torna tenir sed, peró aquell que beurá del aygua que jo li donaré maymes ne patirá.... La Samaritana li diguè, donam de aqueixa aygua quem quite la sed, y no haja de venir aqui á buscarne. Jesus li diu: ves crida lo teu home y vina aqui. Respon ella: non tinch d' home. Tens rahó, li diguè: sinch homes has tingut y lo que ara tens no es marit teu. Al oir la dona que Jesus li penetrava lo que ella tenia tan ocult en lo seu cor, lo regoneguè per un Profeta, y desde luego li proposá la cuestió tan renyida entre samaritans y jueus, demanantli si podian adorar y oferir sacrificis en lo Temple de Garizim, á lo que Jesus li responguè, que habia arribat lo temps de abolirse la lley de Moysés y totas las ceremonias dels Temples de Jerusalem y Garizim, perquè per tot lo mon se edificarian Iglesias, y sobre los seus Altars se oferiria altre sacrifici mes perfet. Y habent respost la Samaritana que ja vindria luego lo Messias quels ensenyaria tot lo que convenia; Christo li diguè *Jo so* lo Messias. Quedá aquella dona illuminada de la gracia, y encesa en amor y reve-

rencia. Sen torná y mogué als de la ciutat á creurer en Jesus, y á eixirlo á veurer. (*Joan. c.* 4.= *Malach.* 1. *v.* 11.).

Aquest pou que Jacob habia fet obrir dos mil anys antes del colloqui de Christo ab la Samaritana, encara existeix. En los primers sigles del christianisme fou edificada una Iglesia al seu voltant, quedant ell al mitj; la que fou visitada de Santa Paula com diu S. Geroni: (*in Epitaph. Paulæ.*) Parlan també de ella Antonino Mr.= Adamnano y S. Villobaldo. (*Calmet Dict. Art. Sichem.*) Aquella Iglesia ara está casi arruynada, y lo pou se troba tapat perque los turchs nol profanen. (*Peñalver.*)

(17) Tota la Palestina es un quadro que presenta monuments dels miracles que obrá Jesus en proba de ser ell lo Messias, y verdader Deu. Celso que escrigué en lo sigle segon, no podent negar aquells fets, deya: *que Jesus habia estudiat de mágica en lo temps que estigué fugitiu en Egipte.* Aquest home no s' recordá que quant portaren á Jesus á Egipte tenia pochs mesos; y que quant torná apenas tenia edat per articular paraula, ó alomenos era criatura. Sobre la veritat dels miracles obrats per Christo

y Apostols, mira la Demostració del Evangeli en catalá reimpressió de Vich. §§. V, VI, VII.

(18) Aquest Lázaro, no es aquell pobre ple de llagas que estava á la porta del mal rich, que segons los jueus se nomenava *Nabal* de qui ensenyan encara la casa (*Chateaubr. p.* 169). Lo Lázaro ressuscitat era una persona rica de Bethania, jermá de Martha y de Magdalena. Quant S. Juan (*cap.* 11.) escrigué aquest fet vivian encara molts testimonis oculars de ell; pues que 18 anys despues de la mort de S. Juan, ço es, any 120 de Christo, Quadrato deixeble dels Apostols testifica (*Euseb. lib.* 4. *c.* 3.) que moltas personas curadas ó ressuscitadas per Christo, encara vivian. Esta resurrecció, diu lo mateix Evangelista, que causá molt ruido, que de una part aumentá en gran manera lo número dels deixebles de Jesus, y de altra irritá en extrem als seus enemichs fins á pendrer la resolució de matarlo.

Deu advertirse, que quant Lázaro morí y fou enterrat, estava Jesus á laltra part del Jordá, mes de dotse lleugas lluny de Bethania, ahont rebé lo propri que li enviaren Martha y Magdalena. Quant Christo arribá, trobá las dos jermanas plorant, y

també los jueus que habian anat per consolarlas; y al devant de tota la turba de gen feu obrir lo sepulcre, cridá á Lázaro, y aquest á pesar de tenir las mans y peus lligats, y la cara tapada, se alsá y caminá cap á Christo, que fou altre miracle. Aquell sepulcre se ensenya encara en Bethania segons Peñalver quel ha vist: (*pag.* 420; *Chateaubr. p.* 135.) Deu advertirse que aquells sepulcres no son com las nostras tombas, sino com uns forns, que tenen la entrada al devant y á peu pla, com se explicará parlant del sepulcre de Christo.

S. Epifani (*hæres.* 66. *c.* 39) diu que Lázaro despues de ressuscitat visque 30 anys. Los gregs testifican que la segona vegada morí en la Isla de Xipre, que lo seu sepulcre molt venerat dels fiels está cerca las murallas de Cytéo, y que en la Isla hi ha moltas Iglesias dedicadas á ell. Lo Emperador Lleó habent edificat un Temple en Constantinopla, enviá á Xipre, y en un sepulcre de marmol fou trobat lo seu cos ab esta inscripcio: *Aquest home habia estat Lázaro mol estimat de Christo, ressuscitat per ell lo quart dia de haver mort.*

Altres contan que despues de la mort

de Christo, Lázaro y las jermanas foren posats en un barco sens velas, arbres, ni rems perque se perdessen en lo mar, y que per divina Providencia pararen á Marsella ahont Lázaro predicá lo Evangeli, y morí Bisbe de aquella ciutat al cap de 50 anys. (*Calmet Dic. Art. Lazarus.*)

La piscina de Sileo ahont doná vista al ciego de naixement, existeix encara y serveix de safreitj y rentador de robas. Tothom acostuma rentarse los ulls ab aquella aygua desdel miracle del ciego. La font ix de una penya y corre ab molt silenci com diu Isaias (*c.* 8. = *Chateaubr. p.* 176). De esta font y piscina parlan Joseph (*lib.* 7 *de bell. Judaic.*) S. Epifani (*lib. de vita Prophet. c.* 7.) Baronio, S. Geroni &c. y de estos escriptors resulta, que naix á la part occidental de la Vall de Josafat, al peu de la montanya de Sion, y desde alli es conduida á la piscina de Siloe. Te de particular que la font no va de continuo, sino ab certs intervallos. Tambe existeix la picina de Bethsabee dona de Urias, y despues de David, la que está sens aygua. (*Chateabr. p.* 173).

(19) *Math.* 8. = *Luc.* 7. *w.* 14, 15.

=*Joan.* 11. *v.* 43, 44. *Mat.* 14.= *March.* 6. *Luc.* 8. *&c.* Tal fou la fama dels portentos de Jesus, quel Emperador Tiberi proposá al Senat collocar á Jesus en lo número dels Deus del Imperi, com está probat en la pag. 171 y seg. de la Demostració del Evangeli reimpressió de Vich. També los regonegueren Juliano, Hierocles, Porfiri y altres gentils de la antiguedat. (*Du-Clot Vind. tom.* 6. *p.* 104.) *Mira Calmet* (*Dict. Art. Tiberius.*) ahont trobarás citats á Tertuliá (*Apolog. c.* 5) y á Eusebi (*Hist. l.* 2. *c.* 2.) en confirmació de la proposta de Tiberi.

(20) Encara que Christo y Apostols passaren una vida pobre, no pot inferirse de aqui que Iglesias y Eclesiastichs hajan de ser miserables, pues no inclogué la pobresa y renuncia del domini dels bens temporals baix de cap precepte, y si solament la proposa per consell. Si perqué Christo y Apostols elegiren la pobresa també deuhen serho los eclesiástichs, hem de dir que per lo mateix deurán serho tots los fiels, per que al principi res possehian tampoc en particular, sino que entregavan y posavan en mans dels Apostols tot lo que tenian: *ad pedes Apostolorum* (*Actor.* 4. *v.* 35). Tots feyan

vida comuna, y los Apostols eran los dispensers. Aqueixos, pues, que tan desitjan restituir la Iglesia als temps dels Apostols, que comensen per la entrega dels seus bens, y á las horas comensarém á reflexionar si van ó no de bona fe. Peró mentras no fassan aixó, y no manifesten una ciega obediencia á las decisions del Romano Pontífice, pastor universal de la Iglesia, devem mirarlos per uns llops que volen cubrirse ab pell de ovella.

Segonament que tan Christo com Apostols tenian do de fer miracles. Quens donen aqueixa habilitat, y ja podrán pendrer las rendas; pues á las horas tot nos sobrará millor que ara. En tercer lloch, aqueixos se olvidan de Judas. No era Judas l' home de la bossa? ¿ No cuidava ell de las provisions? Luego Christo y Apostols tenian bens. Mira la nota de n. 68.

(21) La doctrina de aquest § V. consta dels llochs seguents: *Math.* 11. *v.* 29. = *Joan.* 11. *v.* 39. = *Luc.* 16. *v.* 41. = *Math.* 9. &c.

(22) *Joan.* 5. *v.* 46. *et c.* 8. *v.* 56. = *Math.* 13. *v.* 34. = *Joan.* 17. *v.* 3. = *Luc.* 13. *v.* 5. = *Joan.* 8. *v.* 54. *et c.* 14. *v.* 16. = *Math.* 19. *v.* 8. = *Ibid.* 15. *v.* 2, 3. = *Ibid.* 7. *v.* 1. *et c.* 5. *v.* 16. &c.

(23) *Math.* 7. *v.* 13. *et c.* 16. *v.* 24. = *Marc.* 16. *v.* 16. En varias parts del Evangeli sens repeteix la mateixa doctrina de la salvació y condemnació eterna, perque no la olvidem.

(24) *Joan* 18. *v.* 36. = *Luc.* 18. *v.* 31. = *Math.* 10. *v.* 28. = *Joan* 15. *v.* 20. = *Luc.* 19. *v.* 41. = *Math.* 25. *v.* 46. *&c.* La eternitat de las penas del infern, es lo gran principi ú ocasió de tots los errors de nostre sigle, y del odi quels increduls han jurat á nostra Religió. Trayém aquesta desesperadora eternitat, y se unirán á nosaltres. Si, aquest dogma amenassador de un infern los fa desertar del Evangeli; y sacudit lo seu jou invocan á la rahó, no perque'ls servesca per descubrir la veritat, sino per qué los subministre arguments contra una veritat que temen y detestan. ¿Y que fan? ¿Veuhen quel dogma del infern suposa la inmortalitat del anima? guerra pues á esta inmortalitat: igualém nostra anima á la de un gos. ¿Reparan que la mort destruheix la materia, peró no á un esperit? Vamos contra la espiritualitat de nostra anima. Y si la idea de un Deu nos anuncia una substancia que essencialment es un pur esperit, lo incredul trastornará mar y

terra á fi de persuadirse que no hi ha Deu. Se armará contra la sua Iglesia, contra dels sants, contra dels Apostols, contra del Sacerdots. Enemich decidit contra tota Religió, arribará al extrém de la impietat y deliri filosofich. Si pujem al origen de tots estos horrors, lo trobarém en las passions del impio, que no poden ajermanarse ab la idea de un infern. ¡Que locura, tancar los ulls per no veurer lo infern per precipitarse á ell á ulls cluchs! ¿De que li servirán los arguments? ¿Farán que no existesca lo infern? ¿Preserverán de ell á aquells quel negan?

Los fiels crehém esta veritat que Deu ja revelá á nostres primers pares, y Jesu-Christ li doná major explicació. Per xó ho crehém, y per altra part vehém que lluny de contradir á la llum de la rahó, no pot ser mes conforme á ella, y á la idea de un Deu. Una proba de aixó fundada en la justicia Divina, está en la nota de núm. 5 de la 1. p.

Peró ¿y aquellas penas serán eternas? Sens dupte. Aixis nos está revelat, y es mol conforme á rahó. 1.° Perque lo pecat mortal es de una malicia infinita atesa la magestat de Deu ofesa, y de conseguent mereix pena infinita. Esta no ho pot ser

en quant á la quantitat, de que no es capás una criatura: luego deu serho en quant á la duració. = 2.° Continuant la voluntat en amar lo pecat deu continuar la pena; es aixis, que la voluntat del condemnat está obstinada en voler lo pecat que volia al punt de la mort, pues los sentiments que te l' anima en aquell moment, se eternizan ab ella, atesa la sua naturalesa espiritual: luego la pena deu també ser eterna.

Per entendrer millor axó, se deu advertir, quel pecador busca en lo pecat lo seu gust, lo seu deleyte y contento; y si podia, voldria gozar sempre del seu pecat y perpetuar en éll la sua somiada felicitat. Trobantse en esta disposició, li sobrevé la mort sens haver retractat la sua voluntat: deixa al mon, deixa lo propri cos, peró la sua voluntat no deixa la inclinació que tenia, lo apego y afició al pecat. Es com un infant que juga ab una candela encesa, ¿ se li apaga ? plora perqué no pot proseguir lo divertiment. Es com un navegant, que costejant una ribera deliciosa ahont voldria fixarse, los vents y la corrent de las ayguas lo arrebatan á pesar seu en alta mar, ahont la terra de las suas delicias desapareix dels

seus ulls, no deixantli altra cosa que desitjs y pesars. Aixis es, diu S. Bernat lo deleyte del pecat: fuig en un moment, pero la voluntat del pecador continua pertinás, obstinada y desitjosa de repetir lo acte del pecat; y morint en aqueix estat, eternament suspira per lo objecte de la sua passió y ama lo pecat. Luego eternament ha de ser castigada. (*S. Th. Suplem. q.* 99. *á* 1 *et* 3).

¿Lo que atormenta es verdader foch? Encara que la Sagrada Escriptura usa sempre la paraula de *foch*, y tots los Sans Pares assentan ser *foch corporal* (*S. Th. suplem. q.* 97 *á* 1, 5, 6.); no obstant com la Iglesia no ha decidit res sobre la sua naturalesa, es inutil detenirnos en aqueixa cuestió; y també sobre lo modo ab que aquell foch atormenta als esperits. Ni es mes facil entendrer com los objectes materials obran en nostra anima unida al cos, que compendrer com un foch material por obrar en un pur esperit.

En quant al lloch en que está lo infern, tampoch tenim res definit, si be que atenent á la sagrada Escriptura, mols Sants Pares opinan que está en lo centro de la terra, que es lo punt mes apartat del Cel. Si es aixis, no faltará concavitat

per contenir los cossos dels condemnats, en cara que fossen dos cents mil milions. La proba demontrativa del lloch que ocuparia aquest numero d' homes posats drets en una superficie, la porta Feller (*Cath. tom.* 6 *en la Bibl. de Relig. n.* 469.)

Riccioli que es lo calculador que mes exagera lo numero dels habitans de la terra ne posa mil milions, altres ne posan cinch cents milions que es la mitat menos, Voltayre ne conta sis cents milions. Feller concedeix á eixos calculadors tot lo que volen, y encare mes: admet los mil milions de Riccioli: dona al mon la duració de sis mil anys, y que cada 30 se muda tota la generació; y te 200 generacions desde Adam al any sis mil del mon. Si cada generació se compon de mil milions, 200 generacions forman 200 mil milions de personas. A cada cos humá dona un peu quadrat, y de conseguent tots poden estar en una superficie de 25 lleugas quadradas de Espanya, segons la demostració que ell fa. De aqui resulta quanta tontaría ó impietat es la del famos ingenié francés Mr. Joulain, en entretenirse á voler probar la impossibilitat de la resurrecció universal, perqué tot lo globo no podria contenir junts á tots los homes.

En virtut de aquesta demostració que fa Feller, despues en lo n. 475 assenta que un *cubo* de una llegua espanyola, basta per contenir los cossos de tots los homes desde Adam fins al any sis mil del mon. Y fa veurer, com donant deu peus cubichs á cada cos, hi haurá lloch per vuty cents mil milions, y de conseguent los dos cents mil milions no estarian de mol tan estrets com los rajóls en un forn. Y aixis encara que posém lo Infern al centro de la terra, ab un concavo de una lleuga, hi haurá sobrat lloch perqué los increduls no se hajan de quedar fora de la porta, si no tractan de convertirse. *Mira á Feller en los llochs citats.*

(25) Es caracter dels dolents entregats á tots vicis, perseguir als bons: *opprimamus justum, quoniam contrarius est operibus nostris* (*Sap.* 2. *v.* 12.) Christo experimentá persecucions de part dels jueus, y aquest fou lo patrimoni que deixá als seus deixebles, dientlos: „si á mi „me han perseguit, també vos perseguirán á vosaltres: si fossen del mon, lo „mon amaria lo que es seu; per axó vos „aborreix perqué no vos feu del seu partit." Estas paraulas deuhen servir de gran consol á tot bon christiá; y al veurer la

sola Iglesia Catholica sempre aborrida y perseguida, li deu servir de senyal cert de ser ella la unica de Christo. En efecte ¿ Perqué tanta persecució, tanta satyra, tanta mofa, tanta blasfemia, tan furor contra la Iglesia Romana, y al mateix temps tanta moderació ab tota secta de Protestants, ab los cismatichs, ab los jueus, mahometans, é idolatras? No per altra cosa sino perqué estas religions se agermanan ab tots los errors, ab tots los vicis, que es una proba evident de ser totas ellas falsas, fillas de las passions, y no de Deu, com ho es la Catholica. Mira la nota de n. 117 y 124 de la 1. p. y la 75 de esta 2. p.

Lo ques diu en aquest §. VIII. consta de *Joan.* 9. *v.* 16 *Math.* 21 *v.* 9 *Math.* 23 *et* 26. *Luc.* 19. *v.* 40. *&c.* Cada diner de aquells de Judas, equivalia á dos rals de velló. Alapide diu, que posat á Roma vegé un dels mateixos 30 que havia rebut Judas, y cita á Budeo que també ne havia vist unaltre. (*Alap. in c.* 26. *Math.*)

(26) *Joan.* 13. *et* 6. *w.* 53. *et seg.* = *Math.* 26. Lo aposento ahont Christo celebrá la ultima cena, nomenat *Cenaculo* que ara es una mezquita y hospital de turchs, es lo lloch ahont habia estat la

santa Arca en temps de David: en ell instituhi Christo la Eucharistía, se aparegué als Deixebles lo dia de la Resurrecció; y en ell lo Esperit Sant baixá sobre los Apostols. Fou aquest lloch lo primer Temple Christiá que vegé lo mon: en ell S. Jaume menor fou consagrat Bisbe de Jerusalem, y San Pere celebrá lo primer consili de la Iglesia. (*Chateabr. p.* 175.)

(27) En lo hort del poble Gethsemani está lo sepulcre de Maria Santíssima, al qual se hi baixa per una escala de 50 graons de marmol blanch. Es Iglesia subterranea, en la que se veuhen també los sepulcres de S. Joseph, de S. Joaquim y Santa Ana. (*Chateabr. p.* 183. *Pro quo vide Calmet Dict. Art. Maria Mater Dei et virgo.*)=Un poch apartat de aquest sepulcre se veu lo lloch en que Christo estant en oració suá gotas de sanch, que hi ha una Iglesia ab molts altars. Y fora de ella á distancia de alguns passos, está lo lloch en que Judas li doná lo abrás y bes de amich. (*Chateaubr. p.* 184. *Peñalver y demes escriptors.*)

En aquest mateix hort se troban 8 olivers ques diu si son del temps de Christo. Ells son vells en extrém, y es cert que son de antes de la invasió dels turchs,

pues estos quant conquistaren aquella terra, extengueren la contribució de un *Medin* á cada oliver existent, y los plantats despues de la conquista pagan al gran Senyor la mitat dels fruyts. Aquestos 8 olivers solament pagan 8 *Medins*; luego existian antes de la invasió. (*Chateabr. p.* 183.)

(28) Aristoteles (*lib.* 3. *Hist. animal. c.* 19) ensenya que una persona oprimida de una vehement tristesa pot naturalment suar sanch, majorment aquell que té un cos delicat, porós, y una sanch sutil. Lo suor es la part aquosa de la sanch, y acabantse esta, ab facilitat pot eixir la sanch, si se obran los poros y se extenua la sanch com succeheix en una extremada congoixa. Y també pot succehír en un acte heroich de fortalesa, qual fou lo de Christo, ab que abrassá la mort y tots los dolors mes horrorosos que se li representaren.

Calmet (*sobre aquest c.* 22. *v.* 44 *de S. Lluc.*) cita set exemples de varias personas que han tingút suor de sanch, referits per autors graves.

(29) Judas se habia irritat quant Magdalena derramá aquell preciós liquor sobre los peus de Christo, queixantse de

aquell desperdici (pues com se ha dit nota 14, valia uns 30 duros), dient, que mes hauria valgút vendrel y ferne limosna als pobres: (*Joan.* 12.) Peró no era aixó, perqué no tenia ell lo encarrech de fer limosnas, sino de cuydar de las provisions. La verdadera causa de las suas queixas, era lo ser un lladre. De tot lo que entrava en lo seu deposit, ne retirava ocultament la partida que podia, ab ánimo de fer bossa y desertar del Apostolat, luego que fos pres y mort Christo, com de totas parts veya que se li amenassava. En aixó consistia lo zel á favor dels pobres. Mogút pues de rabia y avaricia, no reparà en trahir al seu Mestre per los 30 diners de plata, que li havian ofert. Peró tardá poch á sentir la pena del pecat: retorná los diners, y desesperat se penjá en un arbre.

Los sacerdots foren de parer, que de aquell diner sen comprás un tros de terra per ferne sepultura de peregrins. En apuell temps ab 15 pesetas que importavan los 30 diners de plata, ja ni habia per comprar un tros arenós, com es. Li posaren lo nom *Haceldama*, ço es, *camp de sanch* per haberse comprat ab lo preu de la sanch de Jesus, qual nom conserva

encara, y serveix també per sepultura de peregrins. La sua terra arenosa te tal virtut, que ab tres ó quatre dias consúm los cadavers. (*Calmet Dict. Art. Haceldama. Adricomio p.* 193. *Chateaubr. p.* 174.)

(30) Aquest Herodes era Antipas, assessino de Juan Batista, de qui hem parlat en la nota de n. 13. Lo color blanch era lo que usavan los Reys en Persia y en Egipte: y lo feu vestir aixis com que Jesus hagués intentat ser Rey, aixis com en Roma los que aspiravan á una magistratura si vestian de blanch. De esta manera Herodes se burlá de Christo. (*Calmet in c.* 23. *v.* 11. *S. Luc.*)

(31) En temps de Sant Geroni en la Iglesia del cenáculo, se ensenyava la columna ensangrentada ab la sanch dels assots, que sufrí Christo lligat en ella, la que ara está en lo temple del Sant Sepulcre. (*Peñalv. p.*527.) = En Roma en lo temple de S. Praxeda se ensenya un tros de aquella columna, de uns tres palms de alsada, que se judica si es lo pedestral ó capitell. (*Alap. in c.* 27. *v.* 26. *S. Math.* = *Calmet ibidem.*)

Sobre lo *c.* 27. *v.* 29. de S. Matheu, diu Alapide: que trobantse á Roma ve-

gé dos espinas de la corona de Christo que S. Helena habia portat de Jerusalem; que son llargas y agudas com las agullas que las donas se posan al cap per adorno. De esta corona tindrém ocasió de parlarne mes avall.

Aquesta corona florida, la purpura, la canya en las mans y las genuflexions ab crits de viva *lo Rey de jueus*, tot era una burla que li feren los soldats, suposant que havia aspirat á ser Rey de jueus. Ells feren això, y no sabian que realment tenia lo dret á serho com á descendent de David, del qual descendia tan María, com Joseph: (*Mat. c.* 1.=*Luc. c.* 3.)

Lo diumenge antes quant Christo habia entrat á Jerusalem com los anyells destinats al sacrifici de la Pasqua, tota la ciutat lo rebé ab las majors demostracions de alegría, ab palmas y crits de *Hosanna Filio David*, y lo divendres, aquell mateix poble, subornat dels princeps, crida á Pilat *tolle*, *tolle*, *crucifige eum*. ¡Que facil es lo poble en deixarse alucinar, y precipitarse á qualsevol exces!

(32) La forsa de esta formidable imprecació la están sentint encara los jueus, y experimentarán los seus terribles efec-

tes fins á la fi del mon en lo estat quels vehém: (*Math.* 27. *v.* 25.)

(33) Lo suplici de la creu era usat entre egipcios, persas, africans, gregs, romans, y jueus: (2. *Reg.* 21. *v.* 9. = *Josue.* c. 8. *v.* 29.)

Pilat president de Judea en nom dels romans, comuntment se creu que era Romá, ó alomenos Italiá. Executada la mort de Christo, enviá al Emperador Tiberi una exacta relació de tot lo que habia passat com se acostumava fer de totas las causas. Aquest escrit se anomena *Actas de Pilat* de que parlavan en lo sigle segon S. Justino y Tertuliá com de un escrit publich. Tiberi en virtut de aquellas noticias proposá al senat collocar á Jesus en lo numero dels deus, á que se oposá lo senat. Convé no obstant advertir que en temps de Eusebi y de S. Geroni, aquellas *Actas* jenuinas ja no s' trobavan. Y las que corren desdel comensament del sigle quart, no son las verdaderas, sino unas de falsificadas, plenas de contradiccions. Se conserva si, una carta de Pilat á Tiberi (nomenat també Claudio per ser de aquella familia) que está en la *Biblioteca Patrum.* (*l.* 7.), y en un escrit de Marcello deixeble de S. Pere; en qual

carta fa Pilat una recapitulació de la vida y prodigis de Christo, de la enveja que li tenian los princeps dels sacerdots, de las falsas acusacions que li feren, de la mort que li donaren, y de com habia ressuscitat. Esta carta en temps antich se llegia en las iglesias de Fransa.

Passat un any de la mort de Christo, usurpá Pilat lo erari del temple per fer venir aygua á Jerusalem, per qual motiu lo poble amotinat clamá publicament contra de ell; peró se valgué de la tropa que disfrassada se mesclá ab la gen, y feren gran mortandat. Se venia la justicia, á favor de aquell que li donava mes diners. Robava, perseguia, matava á qualsevol innocent, com lo mes cruel tirá. En vista de aixó lo Emperador lo desempleá; y segons tradició antigua fou desterrat á Viena del Delfinat en Fransa, ahont oprimit de las majors angustias acabá los seus dias, despues d' haber probat de matarse. (*Calmet Dict. Art. Pilatus, ahont se llegeix la la citada carta á Tiberi, y citas dels autors.*) Encara existeixen parets del palacio de Pilat, y se veu la finestra ahont Pilat pronunciá estas memorables paraulas: *Ecce Homo*: (*Chateaubr. p.* 164), y antes de ell, tots los que han visitat aquells llochs sants.

Origines (*in Math.*) Chrisost. (*in Math. Can.* 33.) asseguran, que la dona de Pilat nomenada *Procula*, se convertí: *Et in Mon. Græc.* es contada entre las santas. (*Calmet. Dict. Art. Procula.*)

(34) La creu de Christo tenia 15 peus de alsada, y lo travessér ne tenia 7, y mols judican que tenia un repeu en que se apoyava lo cos perqué ab lo pes no se esqueixassen las mans, y també una fusta sobre del cap en que se llegia la causa de la sentencia. De tot aixó resulta lo gran pes que tindria. Si lo cadaver havia de quedar penjat fins que de consumit sen anás á trossos, lo lligavan ab lo mateix pal ab cordas ó cadenas. En quant al numero de claus mols assentan que foren quatre, pues un peu sobre altre hauria estat dificil de clavarse. Aixis opinan los Gregs, y S. Greg. Turonen. (*lib.* 1. *de glor. Martyr. c.* 6.) Peró en la Iglesia Llatina ha prevalescút la opinió de que Christo fou clavat ab tres claus solament; y las suas imatges antiguas se troban de eixa manera.

Al eixir de casa de Pilat, cargaren la Creu sobre de Christo, cóm era costúm en tots los sentenciats á ella. Peró quant foren fora de las portas de la ciutat, te-

merosos de que no podria proseguir segons lo debilitat que estava, obligaren á Simon natural de Cirena en Libia, á portar la creu tras de Jesus, ó ajudarli á portarla: (*Luc.* 23.=*Calmet in Math.* 27 *et Dic. Hrt. crux. clavus. Simon.*)

Aquest Simon per la bona obra que feu y paciencia ab que portá la Creu, lográ lo Do de la Fe ab los seus fills Alexandro y Rufo mol celebrats en lo Evangeli. Alapide sobre aquest cap. de Sant Matheu, cita escriptors antichs que refereixen que Rufo fou lo primer Bisbe de Tortosa, del qual se fa festa en aquell bisbat lo dia 12 de novembre, y que Alexandro morí martir en Cartagena.

Clavat Christo á la Creu, estava de cara al occident, quedantli Jerusalem á las espatllas, per significar la vocació dels gentils, y la reprobació dels jueus obstinats: (*Alap. ibid. in v.* 35.)

Mols Sants Pares asseguran que Adam fou enterrat en los sepulcres de la Espelunca de Hebron ahon están tots los antichs Patriarcas, com consta de la Sagrada Escriptura (*Gem.* 23, *et* 49.=*Josue* 14.=*Actor.*8.) quals sepulcres se conservavan en temps de S. Geroni; ab tot, aquest sant despues d' haver assentat lo

mateix, en la carta á Eustoquia, diu, quels ossos de Adam están en la montanya del Calvari. De conseguent foren de Hebron trasladats allí, y se opina que en lo mateix endret ahont fou plantada la Creu de Christo. (*Peñalver p.* 134.)

(35) No sols los Evangelistas portan aquellas tenebras succehidas en la passió de Christo, sino també mols gentils, com Flegon, Dionis, Suidas, Thallo, Apollofano, expressant que succehiren lo any 4 de la Olimpiada 202, que fou puntualment lo temps de la passió de Christo, tots convenen fins en lo dia y hora que quotan los Evangelistas, anyadint que may habia succehit un eclipse tan extraordinari, tant y ab tanta obscuritat, quel cel quedá tot estrellat. Per haber estat una cosa tan rara y portentosa fou notat en las actas publicas del imperi Romá, á las que Tertuliá remetia als gentils dientlos; *en la mort de Christo, desaparegué lo sol en mitj de la sua carrera..... aquest fet se conserva registrat en vostres arxius publichs.* (*Apol. c.* 21.) Y Llluciá Martyr deya als seus jutges: *consultéu vostres anals, y en ells trobaréu que en temps de Pilat, y durant lo suplici de Christo, lo sol desa-*

paregué en mitj del dia, fins á faltar tota la llum. (*Ap. Rufin. Hist. Eccl. lib.* 9. *c.* 6. *Pro quo Colmet Dict. Art. eclypsis, et Dissert. de tenebr. in obitu J. C.*) Ningun escriptor del primer, segon, y tercer sigle, sia gentil, jueu ó christiá, troba fonament per duptar de las tenebras de la mort de Christo, y sols disputan com pogueren succehir, trobantse la lluna en lo ple.

En va pues se cansan los increduls de nostres temps (*Dicc. filos*) objectantnos que no podia haber esclipse de sol en lo any que morí Christo, y mol menos en la Pasqua que era tots los anys en lo ple de la lluna de mars, pues tots convenim en que naturalment no podia ser, y no obstant se verificá. Peró nosaltres no diém que fos esclipse, ni los Evangelistas expressan sino *tenebras.* (*Math.* 27. *v.* 45. *&c.*)

En que y com succehiren, uns diuhen una cosa, altres altra. Es cert, que naturalment no podia ser eclipse; pues aquest solament succeheix en lluna nova, quant esta se ensopega á passar entra lo sol y nosaltres, pues essent com es un cos opaco, impedeix quels raitjs del sol arriben á nosaltres. Succehí, pues miraculosament, ó be perqué lo sol retirá los seus raytjs

com pensa S. Geroni, ó be per interposició de la lluna, que en tal cas retrocedí, com porta la carta (*ad Polycarp.*) baix lo nom de Dionis Areopagita, en qual cas diu S. Th. (3. *p. q.* 44. *a.* 2. *ad* 2.) se verificaren sinch miracles. Altres com Origenes, volen que una espessa broma tapá lo sol; peró en tal cas no se hauria tan enfosquit fins á veurerse lo cel tot estrellat com diu Flegon, testimoni de tot credit, encaraque Gentil. (*Calm. in Math. c.* 27. *v.* 45.)

Acabat lo eclipse, ú obscuritat del sol, comensá lo de la lluna, que estigué eclipsada la mitat per lo espay també de tres horas, segons las taulas astronómicas de *Toynard. Harnom.* (*pag.* 131. *et not. pag.* 148. *col.* 2. *citat per Calmet ibidem.*) Es dir que també fou miraculos lo eclipse de la lluna, pues ni lo del sol ni lo de la lluna duran tres horas, sino que ab poch mes de una estan terminats, y la major obscuritat dura pochs minuts.

De esta manera los cels donaren publich testimoni de la Divinitat de Jesu-Christ; lo sol quedá obscur y mort, per significar que Christo sol de justicia moria en la Creu; per qual motiu sol, lluna, la terra y tots los elements, cuberts de

negre, ploraren totas las tres horas que pati.

(36) Succehí també un terrible terremoto del qual parlan també los escriptors de aquell temps. Un testimoni dels mes illustres á favor dels Evangelistas, lo tenim en Flegon. Parla ell no sols del eclipse, sino també del terremoto, y diu: „lo any 4 „de la Olimpiada 202, hi hagué un eclip„se de sol, lo major que may se ha vist. „Al mitj dia se presentá una tan obscura „nit que aparegueren las estrellas del cel. „Succehí també un gran terremoto que ar„ruyná moltas casas de Nicea, ciutat de „Bitinia:" (M. Du-Clot *Vind. tom.* 6. *Art.* III. §. 3. *p.* 125.) *Calmet* (*in Math. loco cit. et in Dissert. de Tenebr. in Obitu J. C.* = *Plinio lib.* 2. *c.* 48.)

Fou tan fort aquell terremoto, que partí la penya del calvari, com porta S. Cyrillo. Peñalver (*p.* 134) diu, que á cosa de tres palms de distancia del lloch ahont estava plantada la Creu, se ensenya esta obertura que te un palm de ampla, y se allarga en la penya; que la regonegué baixant per ella una canya ab una candela encesa. Y Flemming Christology (*tom.* 2. *p.* 97) diu, que un deista viatjant per la Palestina, aná á visitar las oberturas

de la penya ques manifestan sobre lo Calvari, ab la idea de burlarsen, peró que quant las hagué examinat, digué: „*desde ara comenso á ser christiá*... la „obertura de esta penya no pot ser efecte „de un terremoto natural y ordinari.... „pues en tal cas, hauria seguit las venas „ó vetas que fa la pedra rompent las suas „junturas per ahont haguessen estat mes „flacas. Aixis he observat que succeheix „en altras pedras obertas per terremotos, „y la rahó manifesta que assó es lo mes „conforme. Peró aqui tot es al contrari: „la penya se troba oberta transversalment: „la esquerda crusa per las venas de un „modo estrany y sobrenatural.... Ni l' art, „ni la naturalesa podian fer aixó.... Aquest „monument del maravellós poder de Deu, „manifesta á las claras la Divinitat de „Jesu-Christ." (*Du-Clot Vind. tom.* 6. *p.* 135).

Tenim pues que en la mort de Christo se cumpliren exactament las dos profecias, una de Amos (*c.* 8. *v.* 9.) *In die illa occidet sol in meridie, et tenebrescere faciam terram in die luminis. Et convertam festivitates vestras in luctum, et cantica vestra in planctum.* Y altra de Joel (*c.* 2. *v.* 10.) *A facie ejus con-*

tremuit terra, moti sunt cœli: sol et luna obtenebrati sunt.

(37) Lo sepulcre de Christo que encara se conserva está obert en una penya com acostumavan los jueus, y si entra no per alt, com en las nostras tombas, sino per devant á la manera de un forn. Al temps de construirlos á pich de escoda, se deixava al mitj una taula ahont posavan lo mort, y tapavan lo portal ab una gran llosa. Lo portal del de Christo te uns sis palms de alsada y uns tres ó tres y mitj de amplaria, y desdel paviment á la volta te vuyt peus y una pulgada, que son uns 10 palms. Sobre la taula fou posat lo cos de Christo ab lo cap á la part del occident. Esta taula ara está cuberta de un marmol blanch, y serveix de Altar, ahont se diu Missa. Aquesta capella se troba en mitj de la gran cupula que te la Iglesia que la circuheix, edificada per Santa Helena en lo sigle quart.

Per entendrer la forma y grandaria de aquesta Iglesia, se deu saber que la montanyeta del Calvari ahont se executavan las sentencias distava dos ó tres cents passos de las murallas de la ciutat. A la sua falda tenia lo hort ahont era lo sepulcre. Los jueus despues de tret Christo

de la creu, arrencaren esta y las dels dos lladres y las tiraren al fondo de la montanya á la part de la ciutat, ahont se tiravan las runas y escombrarias. En lo puesto del Calvari está una capella, ahont se ensenya lo lloch ó forat en que estigué plantada la creu, que te uns dos palms y mitj de fondo, á mes de la terra que tenia al sobre, y als costats estan los forats de las creus dels lladres. En esta capella que forma una nau de la gran Iglesia, creman continuament 50 llantias.

Laltra nau collateral, es la capella de la Invenció de la Santa Creu. Y la nau del centro, es la del Sant Sepulcre. De conseguent la Iglesia dita del Sepulcre, abrassa tota la montanya del Calvari, conservant lo pis desigual; y se passa de una nau á altra per medi de escalas, quals naus forman com tres Iglesias.

Las nacions christianas que hi ha en Jerusalem son 8: llatins, gregs, armenios, georgians, jacobitas. abisinos, surians y maronitas. De cada una de estas nacions hi ha dos ó tres religiosos repartits en las capellas de esta Iglesia. Peró no s' mesclan en las funcions, y cada nació fa las suas. Los religiosos franciscanos llatins guardan la nau del S. Sepulcre; lo pues-

to del Calvari en que Christo fou clavat en la creu, lo lloch en ques trobá la creu, la pedra sobre la que fou ungit los cos de Jesus y la capella en que Christo ressuscitat aparagué á la sua Mare. Los gregs tenen lo chor de la Iglesia. Los abisinos la capella en que está la columna. Los cophtos christians de Egipte, la capella petita cerca del Sepulcre. Los armenios ocupan la capella de S. Elena, y lo lloch en que los soldats se jugaren la tunica. Los nestorians vinguts de Caldea y Siria tenen lo lloch en que Christo aparagué á Magdalena en figura de hortelá. Los georgians lo puesto en que fou plantada la creu: &c.

Tots estos llochs y capellas estan illuminadas ab moltas llantias, de manera que un sol llech Franciscano cuyda de 200. Los eclesiastichs que guardan estos sants llochs, tenen las habitacions apegadas á las parets de la Iglesia que te tres portas, peró tancadas y los turchs tenen las claus per cobrar 36 pessetas de cada peregrí que vol entrarhi. Sols hi ha una finestra per donarlos lo que necessitan; y regularment de dos en dos mesos se rellevan perqué la habitació es mal sana. (*Chateaubr. p. 137, y demes escriptors.*)

Lo Autor del Epitome de las guerras sagradas sosté que 46 anys despues de Vespasiá, ço es, en lo principi del sigle segon, los christians lograren de Adriá reedificar lo Temple de sobre lo Sepulcre. De conseguent existia ja en lo mateix sigle primer, y luego de la mort de Christo. (*Chateaubr. p.* 156.)

(38) La llosa que tapava lo Sepulcre habia de ser gran, y segons Peñalver que la ha vista, te uns sinch quarts de gruix. No era de conseguent per aquellas tres donas lo apartarla, majorment estant aferrada com estaria.

Ja que hem parlat del sepulcre y de la llosa quel tapava, apar conforme donar alguna noticia de tot lo que serví de instrument á la passió y mort de Jesu-Christ.

Encara quels jueus y gentils habian procurat borrar lo lloch del S. Sepulcre, umplintlo y cubrintlo de terra, com també aquell en que habian tirat la creu, que era al costat; la pietat dels fiels habia conservat la sua memoria, y habian sempre anat alli á fer sas devocions. Santa Elena ab la llum de aquesta tradició, maná cavar en aquells llochs, y efectivament descubriren lo Sepulcre, y encon-

traren tres creus, que varios miracles discerniren y comprobaren qual de ellas era la de Christo. Santa Elena deixá en la Iglesia que feu construir allí la mitat de la Santa Creu, y la restant la portá al Emperador Constantino son fill. Aquest deixá una part en Constantinopla, y l' altra la enviá á Roma, y fou collocada en la Iglesia que feu edificar baix lo nom de *Santa Creu de Jerusalem.* De la que quedá en Jerusalem, sen donava á tots los peregrins de totas las parts del mon que acudian, de manera que San Cirilo Bisbe de Jerusalem, despues de S. Macari que ho era quant se desenterrá la creu, diu: que ab poch temps lo univers estigué ple de reliquias de ella. Y tan aquest Sant, com San Paulino que vivia lo any 425 asseguran, que á pesar de tanta distribució, no s' coneixia en ella disminució alguna, com si no sen hagues tocat: *que essent una fusta morta y seca, apar que viu y se alimenta.* En lo any 615 los persas habent entrat á Jerusalem, sen portaren esta Santa Creu, que fou rescatada en 628 per Heraclio: y en memoria de esta victoria se instituhí la festa que tots los anys celebra la Iglesia á 14 de setembre. Despues de alguns anys fou

també portada á Constantinopla per guardarla dels insults dels infiels. En lo any 569 lo Emperador Justino enviá una part de la Creu á Santa Badegunda que la collocá en una Abadia de Potiers en Fransa. Ab ocasió de aquesta reliquia Fortunato de Potiers compongué los hymnes *Vexilla Regis &c. y Pange lingua* que canta la Iglesia. Finalment totas las parts de la *Creu* que estavan á Constantinopla, juntament ab la corona de espinas, pararen á Fransa en lo any 1241, y portadas á Paris foren collocadas en la capella Real, despues de haber estat á Venecia empenyadas.

Los claus que habian sostingut lo cos de Christo se trobaren sens senyal de rovell, y se veneran en varias parts. Un de ells está en la ciutat de Carpentrás. Altre S. Carlos lo collocá en la Iglesia major de Milan. Lo tercer Santa Elena lo feu encastar en la corona del seu fill Constantino y despues lo regalá á Roma. Lo quart se creu fou donat á la Santa Capella de Paris. De aqui tenim que eran quatre y no tres. En la Real Capella de Madrid ara se venera un de aquells sagrats claus. Y si en altras parts se veneran mes claus dels expressats, ab lo nom de claus de la creu

de Christo, serán fets de altre ferro, ab mescla de llimaduras dels verdaders.

En la Cathedral de Valencia hi ha dos pedras del S. Sepulcre, que están, una baix y altra al sobre de la urna, ahon se posa lo Sagrament lo Dijous Sant, ab lo mateix calis en que Christo consagrá la nit de la Cena. Es de pedra semblant á la *agata*, mes baix quels que ara acostumam, y ab la copa mes ampla. La Iglesia de Valencia fundada en una antigua tradició, té per dádiva de San Llorens aquesta asombrosa reliquia.

La corona de espinas fou portada á Constantinopla, y de alli fou empenyada á uns Venecians per sumas considerables: y en lo any 1239 fou regalada á S. Lluis per lo Emperador de Constantinopla, y ab molta solemnitat fou collocada en la Iglesia de S. Nicolau de Paris. Desde allí se han distribuit moltas espinas de la sagrada corona á moltas Iglesias. Una ne he vist en la Iglesia collegiata de Cardona á la que hi ha indulgencias concedidas per lo Papa Clement VII. Altra se venera en lo nostre Convent de Santa Catarina V. y M. de Barcelona. Si son enteras son puntiagudas com las de la etsabara, y mol llargas.

La esponja, despues de haberse conservat mol temps en Jerusalem dins la Iglesia del S. Sepulcre, fou portada á Constantinopla lo any 614. Peró una part fou enviada á Roma, y depositada en la Iglesia de S. Juan de Letran ahont se conserva. Laltra part, despues de empenyada als Venecians, fou portada á Paris y collocada en la Santa Capella.

La llansa ab que fou obert lo costat de Christo, se guarda en la Iglesia del Vaticá. Peró entre totas estas Santas reliquias, las que sempre se han mirat per mes preciosas, son los *Sudaris* ab que fou enmortallat lo cos de Christo.

Lo modo de enterrar entre los jueus, era cubrir la cara del difunt ab mols draps y un que baixava fins al peus. Despues ab un llansól cubrian y enmortallavan tot lo cos, ajustantlo ab faixas ó tovallolas. Tots estos draps se anomenan *Sudaris*.

Totas las telas que posaren sobre la cara y cos de Christo, conservan estampada la sua figura; peró las que estavan mes inmediatas, tenen las faccions ab major vivesa y distinció. Los dos principals *Sudaris* ques veneran, tenen impresa la imatge de tot lo cos, y son lo

un en Besánzon de Fransa, y lo altre á Turin en lo Piamont. Un y altre tenen la Imatge igual, de uns 8 palms y mitg de alsada, impresa al natural desdel cap als peus. Lo de Besanzon es de una tela moltissim fina ab la sola llargaria de la efigie, y uns 5 pálms de amplaria; pues aquest que estava inmediat al cos, nol voltava, y sols lo cubria per la part del devant. Te perfectament pintat lo cos ab las llagas: y consta que vingué de la Palestina.

Sobre de aquest, estava lo gran llansól que té uns 18 palms, lo qual voltava y abrassava á tot lo cos. Aquest se conserva á Turin, y presenta la figura de Christo ab la sanch impresa, ab la mateixa fisonomia, positura, proporcions y faccions quel de Besanzon; ab la sola diferencia que representa la figura del cos de totas caras, y té los colors mes pujats, y major obertura de llagas: lo que no es de admirar, perqué aquest llansól fou lo primer ab que fou cubert lo cos al baixarlo de la creu quant la sanch estava calenta y las llagas mes obertas, que no estigueren despues de embalsamat y fret, quant lo enmortallaren per enterrarlo.

La dificultat que pot resultar de una nova *impressió* de la figura quant se torná aplicar lo llansól al cos, se explica dient, que la Divina Providencia disposá, ó que tornassen posar lo cos en lo mateix lloch del llansól que antes havia estat, ó be que tenint ja impressa miraculosament la figura, no s' repetí ni s' feu nova impressió al tornarli aplicar lo llansól, pues no hi havia cap necessitat de un nou miracle. = Estas mortallas ó *Sudaris* han estat examinats per los mes celebres pintors, y sempre han declarat que la sua Imatge no era obra del pinsell ni del art. Parlan de estos portentosos *Sudaris* Paleotto citat de Alapide (*in Joan. c.* 19 *v.* 40), lo venerable Beda que vivia en lo sigle VII, y altres citats per Croiset: (*Exer. devot. tom.* 6 *vida de Chr.* § 68 *y seg.*)

Si considerém las turbacions y persecucions dels christians dels primers sigles, nons admirarém de que los escriptors de aquell temps, res digan de tots estos instruments de improperi, que serviren á la mort de Christo. Vehent la Religió atacada per heretgias, y perseguits los christians á foch y á sanch per las potestats de la terra ¿ se havian de entretenir en notar estas menudencias, que ningú im-

pugnava, ni eran mes que objecte de una devoció voluntaria? Y si punts de fe passaren de un á altre per la tradició de viva veu ¿quant mes regular era de fiar á la tradició la noticia de aquestos instruments de la passió? Y á mes ¿no sabém que escrits molt mes interessants se perderen? Partint de aquest principi devém venerar tambe la efigie de Christo, que segons tradició quedá estampada en lo mocador ab que una pia dona que anomenam *Veronica* aixugá lo suor de la sua cara anant al calvari.

(39). Esta expressió de Magdalena diu Sant Geroni, que procehia de inconsideració. Lo amor de que estava abrasada la feya parlar aixis, pues un amor intens res troba impossible. (*Alap. in Joan.* 20 *v.* 15).

(40). *Joan.* 21. v. 22. Aixis entenen la expressió de Christo á S. Pere *tu me sequere*, S. Cyrilo, Chrisostomo, Tolet. Jansen. Maldon. Ribera *et alii.* (*Alap. et Calmet. in hunc loc.*) Efectivament Sant Pere morí clavat també en la Creu.

(41). Com lo seguir la verdadera Iglesia de Deu es absolutament necessari per salvarnos; perqué ningú puga alegar ignorancia y sia facil á qualsevól rudo dis-

tingirla entre la multitut de falsas que hi ha, nos doná Christo dos *senyals* ben visibles ab que se pot ben coneixer sens discorrer. Lo un es la *potestat de expellir dimonis*, y lo altre es la *operació de miracles.* Aixis consta de S. Marc (*c.* 16. *w.* 17, 18).

Peró primer mirém si hi ha dimonis, y endemoniats, y veurém al mateix temps que la potestat de conjurarlos y expellirlos solament se troba en una Iglesia.

La creencia dels dimonis ó esperits mals, es tan antigua com los homes. Ella fou revelada á nostres primers pares, altrament ¿com se hauria trobat establerta en totas las nacions tan distants unas de altras y faltadas de comunicació los chinos, tártaros, negres, laponesos, salvatges de América &c. &c. Per proba de aixó podem alegar la authoritat dels principals homes de la antiguedat, com son Thales, Pitágoras, Plutarcho, Diógenes, Plato, Empedocles &c. &c. citats per La Menais (*Ensayo tom. X. Bibliot. p.* 142 *y seg.*) los quals tots parlan dels dimonis, á pesar de ser gentils. Y la mateixa idolatria estava casi reduida al culto del infern y dels seus princeps.

En quant á la Sagrada escriptura, no

sols ne parla lo Nou Testament, sino també lo Vell, y suposan la sua creencia pública. Y en los llibres de Moysés se estableix pena de mort contra los que usan de la *Magia* ab art y pacte explicit ó implicit del dimoni, dita *Magia negra*. (*Deuter*. 18. = *Levit*. 17. = 1.º *Reg*. 18. = *Zachar*. 3. *v*. 2. &c. &c.)

Peró ¿hem de creurer que hi ha endemoniats? Es de fe que ni ha hagut en abundancia tan de *obsessos* com de *possessos*. Los obsessos son los quel dimoni atormenta exteriorment, y los possessos, los que estan possehits del dimoni resident dins lo cos que atormenta, ó continuament, ó per intervallos, segons la permissió Divina. La Historia Sagrada está plena de exemples de uns y altres. Christo expellí los dimonis de molta gen, y una ocasió maná als dimonis deixassen á dos homes y entrassen en una ramada de porchs (*Math*. 8). Y doná als seus deixebles esta potestat com un senyal de ser enviats per éll. (*Marc*. 16. *w*. 17, 18). Qual potestat usaren los Apostols y deixebles moltas vegadas: (*Actor*. 5. *v*. 12. *et c*. 16. *v*. 16. *et c*. 19. *v*. 12.) y se ha perpetuat en la Iglesia de Christo, y continuará en ella fins á la fi del mon,

com un caracter y sello, que distingex la la Iglesia verdadera de las que no ho son. Tertuliá deya als gentils del seu temps: *nosaltres som tan utils á la societat com los mes, y lo major castich que vos podém donar, seria deixarvos, perque alas horas no sabriau com deslliurarvos dels dimonis.* (*Apolog.*)

No deu admirarnos que antes de Christo y en los primers sigles del christianisme hi hagues major numero de endemoniats que ara. Deu ho permeté aixis, perqué lo poder dels christians sobre los dimonis mediant la invocació del *nom de Jesus*, fes impressió als gentils. Destruida la idolatria, quedá lo dimoni debilitat segons la promesa de Christo: *Princeps hujus mundi ejicietur foras:* (*Juan.* 6.) y ha perdút aquell imperi que tenia sobre dels homes. Christo xafá lo cap á la serpent infernal: y no solament tots los Pares de la Iglesia atribueixen á Jesu-Christ aquesta victoria, sino fins los mateixos gentils mes instruits. Lucano, Estacio, Juvenal, Plutarco..... tots convenen sobre la causa del silenci dels deus ab lo que diu Porfiri en ordre á Esculapio: *Desde que Jesu-Chris comensá á ser adorat, ningú ha experimentat lo favor*

dels deus..... Eusculapio se ha retirat.

Esta es la principal causa de haber tan disminuit los endemoniats ó energumenos. Y sens un permis especial y extraordinari de Deu, no te lo dimoni poder sobre los christians consagrats á Christo ab lo Batisme. Peró altre causa la tenim de part del mateix dimoni. En los primers sigles del christianisme, ni gentils, ni christians duptavan del altra vida, ni de la existencia dels esperits. Ja era pues una ganancia al dimoni lo atormentar per impedir á uns lo ferse christians, y destorbar á estos de las obras bonas. Ara lo systema reynant es negar unaltre vida, y la exsistencia de tot esperit. De conseguent lo negoci del dimoni consisteix ara en ocultarse. Un sol endemoniat cert, evident y publich, trastornaria tot lo systema actual de incredulitat. Y al pas que aquest materialisme anirá progressant, menos endemoniats hi haurá, á no ser que Deu obligue al dimoni á manifestarse per aquest medi. Aquell que vol cassar se oculta tan que pot, y lo dimoni es un habil y astut cassador.

Peró encara que sian ara pochs los esperitats, no devem tenir per fábulas lo quens contan graves escriptors testimonis

de vista. S. Paulino, (*in vita S. Felicis*) testifica haberne vist un ab sos proprîs ulls, caminar de cap per avall de peus en la volta de una Iglesia, sens que se li descomponguessen los vestits, lo qual fou deslliurat ab las reliquias de S. Felix de Nola. Sulpici Severo, diu: „Jo ma„teix he vist un home que al acercarli „las reliquias de S. Martí, se alsá en lo „ayre, y quedá suspés sens quels peus li „tocassen á terra." Estas nó son historias apócrifas, ni rumors de cosas que se han oit á dir; son cosas vistas per testimonis de tot credit. Dels ultims temps tenim á Fernel (*Cart. de Dom. la Taste cart.* 14. *n.* 49.) y á Ambros Paré metges famosos, que refereixen lo cas de un endemoniat que parlava en greg y en llati, sens haber apres estas llenguas; advertint que Paré era Protestant. Mr. La-Cour missionista en Conchinchina diu; que trobá un energúmeno ó esperitat, que sens haber aprés sino la llengua del pais, li responia perfectament á las preguntas que li feya en varias llenguas que éll sabia, y anyadeix que en un tancar y obrir de ulls lo vejé trasladarse á la volta de la Iglesia de peus per amunt. Altres casos podria citar, peró estos bastan per quedar per-

suadits de que fins en nostre temps hi ha tambe algun endemoniat.

Y perqué alguns no pensen quels Eclesiastichs som facil crehents, y quens deixám sorprendrer de las imposturas ó illusions de que á vegadas se valen personas embusteras, ó carregadas de imaginació; apuntaré aqui algunas de las reglas de que s' val la Iglesia per descubrir los verdaderament esperitats. 1.ª Quant lo endemoniat se manté llarch temps en lo ayre, sens que aquest hi tinga part, com succehiria en un uracan. 2.ª Quant lo esperitat parla diferents llenguas que no ha aprés, y respon en ellas ab tota exactitut. 3.ª Quant revela lo que actualment está passant en terras remotas, si aquest coneixement no té visos de casualitat, ni de mancomunació. 4.ª Quant descobra cosas, com son los desitgs y passions interiors de certas y determinadas personas. 5.ª Quant respon á preguntas fetas ab la sola direcció de conceptes, sens cap senyal exterior. La *possessió* que no va acompanyada de algun de estos ó altres semblants senyals, la tenim per falsa.

Tambe hi ha hagút fullets, y pot haberni, si Deu ho permét, que consisteixen en que lo dimoni infesta alguna

casa ó aposento, y fa soroll principalment en las nits, espantant á la gen ab soroll de plats, banchs, taulas, pedradas. La Iglesia Catholica usa de exorcismes com los Apostols, ab que conjura en nom de Jesu-Christ al dimoni obligantlo á respondrer, y desamparar casas y personas *possessas, ú obsessas*: verificantse al peu de la lletra la promesa de Christo: *estos senyals y portentos acompanyarán als que creurán en mi: en nom meu, expellirán los dimonis.* (*Marc.* 16. *v.* 17.)

Que vingan los sacerdots, no vull dir de Mahoma, ni del gentilisme; sino dels Protestants y de totas Iglesias separadas de la Romana, y que fassan altretant. Ah! ja no se atreveixen á exorcisar perqué aquest ministeri seria lo seu oprobi y confusió. Ells experimentarian lo dels fills de Sceve princep dels sacerdots jueus, que exorcisant en *nom de Jesus* ab qui no creyan, dient: *adjuro vos per Jesum quem Paulus prædicat*, lo energumeno tot responentlos *conech á Jesus, sé qui es Pau, ¿peró vosaltres qui sou?* se llansá ab impetu sobre de ells, que tingueren á gran ditxa lo poderse escapar, despues de ferits y escarmentats. (*Actor.* 19.)

Lo altre senyal quens dona Christo per coneixer y distingir la sua Iglesia de las que no ho son, es la potestat de obrar miracles, dient, *quels seus fiels curarian los malalts, y farian altres portentos.* (*Marc.* 16. *et alibi.*) Medi de que se ha valgút Deu tan en la lley natural com escrita, per manifestar als homes qual es la societat de servidors que se ha escullit. Medi demostratiu de la divinitat, pues sols Deu pot obrar miracles, com á senyor soberá del ordre y curs de la naturalesa. Medí facílissim ab que qualsevól ignorant ha pogút sempre coneixer la Religió que ve de Deu, y distingirla entre la multitut de falsas que han inventat las passions. ¿Y en quina Iglesia se troban miracles sino en la Catholica, Apostolica, Romana? Tots los Pares y Doctors de la Iglesia sempre han apellat als miracles que la distingeixen, y han rebatut en la cara als cismatichs y heretges, la falta de ells en las suas Iglesias. S. Ireneo deixeble de S. Polycarpo, que ho habia estat de S. Juan; S. Cipriá, S. Paciá, lo gran pare S. Agusti &c. &c. tots desafian als heretges y cismatichs, y los vituperan que en las suas Iglesias no s' fa cap miracle: que no poden donar

vista als ciegos, oido als sorts, moviment als tullits, ni expellir los dimonis, ni ressucitar morts: *miracles que frecuentment se fan en la Iglesia Catholica.* De manera que seguint de sigle en sigle fins al nostre, se troban en ella prodigis publichs y del tot certs, testificats per los primers homes de cada sigle. Fa de això una demostració Minler (*carta* XXII *y seg. Bibliot. de Relig. tom.* XIII.) Y en nostres dias hem vist los del *Principe de Hoenloe*, de que está plena tota la Europa, home poderós en obras y paraulas, quels increduls no han pogút contradir. Regularment totas las suas curacions repentinas se verifican fent una *novena*, ó dient una *missa*, que éll humilment encarrega, y juntament lo confessar y combregar. Practicas totas de la Iglesia Romana; ab que s' veu quant agradables son á Deu. Aquest elogi fan los editors de la Bibliot. de Religió tom. XIII. p. 42, nota.

De tot lo dit en aquesta nota, resulta; que aquella es la verdadera Iglesia, y unica que ve de Deu, que té poder de expellir los dimonis, y en la que se obran miracles; es aixis que tot això se troba en la sola Iglesia Romana que regoneix al Papa per cap y Supremo Pastor, y no

en ninguna de las separadas: de manera que la potestat sobre los dimonis, y la de obrar tota especie de miracles, sempre han brillat en ella, y l' han feta resplandir y ressaltar entre la confusió de tantas sectas, presentantla com un lliri entre espinas secas; luego ella sola es la unica que ve de Deu, pues que aixis la authoriza; y totas las demés no son altra cosa que sinagogas de Satanás. (*Per aquesta nota, vind. tom. 6. nota* XII *sobr. S. Marc.*=*Feller Cath. tom.* 5. *de la Bibliot. de Relig. n.* 319. *p.* 29 *y seg. y á Minler en lo lloch citat.*)

(42) Desde que Christo sen pujá al Cel, nos deixá en la montanya de las Olivas un poderós testimoni de la veritat de nostra Religió, en las suas petjadas que imprimí en la viva roca, cumplintse la profecia de Zacharias (c. 14. *v.* 4.) *stabunt pedes ejus in die illa super montem Olivarum.* Santa Elena feu edificar allí un famós temple ab lo nom de *Ascensió*, de manera que las sagradas petjadas fossen al centro del temple. S. Geroni anyadeix, que quant se construhí, no pogueren clourer la volta en lo endrét per ahont habia passat Christo pujantsen al cel, y que habentse cubert tot lo res-

tant, fou precis deixar aquella obertura. Deu advertirse que S. Geroni habitá mol temps en Betleem, y que moltas vegadas visitaria aquell temple construit casi en lo seu temps, ó mol poch antes de anar allí. Lo venerable Beda parla també del mateix portento. (*Calmet Dic. Art. Olivetum*, *y altres.*)

Chateaubriand diu: dalt de la montanya de las Olivas ara hi ha una mezquita de Mahoma, que antes era Iglesia edificada en lo mateix lloch ahon Christo sen pujá al cel. Al mitj de esta mesquita hi ha una pedra que te estampada la planta del peu esquerra de un home, y antes estava també la petjada del peu dret, que se assegura tragueren los Turchs per posarla en la mezquita del temple. S. Geroni, S. Paulino, S. Agusti, Sulpicio Severo, lo venerable Beda, la tradició constant, y tots los viatgers antichs y moderns, asseguran que es petjada del peu de Jesu-Christ; y han inferit que al moment de la sua Ascenció, tenia la cara girada al nort, com que girant la esquena á la part de mitj dia tan contaminada de errors, cridava á la fe als barbaros que devian destruir los temples dels deus falsos, y plan-

tar lo estandar de la Creu sobre las muralllas de Jerusalem. (*Chateaubr. p.* 196.) Fins Porfiri enemich desenfrenat de la Religió Christiana, se veu forsat á confessar que Christo ressucitá y que sen pujá al cel. (*Ita Aug. de civit. Dei lib.* 19.)

(43) Si lo fet de Judas no hagués estat del tot cert, may S. Pere se hauria atrevit citarlo devant de tanta gen, posant per testimonis á ells y á tots los habitants de Jerusalem. Y en fi lo tros de terra comprat ab los diners de aquella traició que encara se anomena *camp de Sanch*, es un testimoni perpetuo y publich de la realitat de aquell fet. (*Actor.* 1.) Mira la nota de n.° 29.

(44) *Actor. c.* 1. Aquells jueus reunits de tots los paissos fets testimonis dels efectes de la vinguda del Esperit Sant, dels miracles de S. Pere, de la conversió de aquells jueus que habian crucificat á Jesus, al tornarsen á las suas terras obriren lo camí al Evangeli. De modo que quant los Apostols arribaren á Egipte, Asia menor, Grecia, Italia, encontraren allá testimonis de molts dels fets succehits á Jerusalem. Sobre lo estruendo y demes circunstancias que acompanyaren á la promulgació de la lley Evangélica, mi-

ra Demostració del Evangeli, (*pag* 217 *reimpressió de Vich.*)

Era molt convenient que tots los misteris de Christo y publicació del Evangeli, se obrassen en la Palestina, per ser lo centro entre Asia, Africa y Europa, desde hont facilment la sua noticia se extengué per tota la terra, inclusa la América, ahont havia entrat lo Evangeli antes quels Espanyols: (*nota* 2 *de la* 1. *p.*) Y los llibres dels Chinos parlan de navegacions á ella en lo sigles v. y vi. del christianisme. (*Feller Bibliot. de Relig. tom.* 3. *p.* iii.)

(45) *Actor. cc.* 1, 2, 5, *et* 6. Mentras la Iglesia de Jerusalem fou reduida, res hi hagué que dir; peró essent numerosa, ja hi hagué alguna encara que leve dissensió. Com las donas cuydavan que no faltás lo necessari, y estassen las cosas previngudas per la Eucharistia, y per lo convit que en seguida se feya, los Gregs se queixaren de que las suas viudas eran destinadas als oficis mes baixos, y que las dels jueus volian dominarlas y preferirlas. De aqui vingué lo elegir á set diacas perqué cuydassen.

(46) *Autor. c.* 5. *et c.* 12. De aqueste presó ahont estigué S. Pere se ensenyan encara parets que estan ab lligadas de

ferro. (*Chateaubr. p.* 172. = *Peñalver &c.*)

(47) *Actor. c.* 8.

(48) *Autor. c.* 9. Sobre la veritat de aquest fet, y conversió de S. Pau, mira Demostració del Evangeli p. 224 de la reimpr. de Vich.

(49) Los dons de fer miracles, lo de profecia, penetració de cors &c. eran tan comuns en los primers christians, que S. Pau (1.ª *ad cor. c.* 12.) los explica del modo que deuhen usarlos.

En lo cami que va de Jerusalem á Gaza encara existeix la font en que S. Felip bateja á un Etiope criat de la Reyna de Etiopia, y desde hont fou Felip arrebatat y trasladat á Azoto. (*Autor.* 8.) Per rahó de aqueix cas miraculós, se anomena font de S. Felip. (*Peñalv. p.* 324.)

(50) Actor. c. 10.

(51) Mols expositors exceptuan de esta gracia á tota la Tribu de Dan, y judican que tots los de esta Tribu seguirán al Antichrist jermá seu, ó contribulo. (*Alap. in c.* 11. *v.* 26 *ad Rom.*)

(52.) Actor. c. 8 : 13. &c.

(53) Actor. c. 11.

Primat del Papa no sols de honor, sino també de jurisdicció y potestat suprema sobre totas las Iglesias de la christiandat.

(54). Que Pere fos elegit de Christo per Vicari seu en la terra, cap y pastor universal de la sua Iglesia, consta ab evidencia de moltas parts del Evangeli. A ell sol digué Christo: *Tu es Petrus et super hanc petram &c. (Math.* 16. *v.* 18). *Pasce oves meas* &c. (*Joan.* 21.) *Ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua... et confirma fratres tuos.* (*Lucæ* 22.) quals paraulas encaraque ditas en presencia dels Apostols, anavan dirigidas á Pere. Es necessari estar ciego per no veurer y regoneixer en ellas lo Primat de Pere, no sols de honor sino de authoritat y jurisdicció. Tot altre sentit es violent. Y aquest Primat fou regonegút en primer lloc dels jueus y dels mateixos Apostols, y ha continuat en los successors de Pere.

Per probar que antes y despues de la mort de Christo Pere fou regonegút superior als demés Apostols, apuntaré alguns passatges. En ocasió que entravan

á Cafarnaum, no atrevintse los cobrancistas á demanar á Christo lo tribút, lo demanaren á S. Pere, luego lo tenian per primogenit, ó primer despues de Christo; pues aquella contribució sols la pagavan los caps de familia y primogenits (*Chrisost. Euthym. Theophyl.*) Christo confirmá esta primogenitura de Pere manantli *paga per tu y per mi.* (*Math.* 17. *v.* 26.) No pot dirse quels cobrancistes eximissen del pago als demes Apostols per rahó de pobres, pues no era mes rich S. Pere. = Herodes Agrippa advertint que la mort de S. Jaume Major habia estat tan agradable als jueus, feu pendrer á Pere per complaurels mes. Per la presó de Pere tota la christiandat se posa en oració. Per un particular la Iglesia no fa oracions públicas, com no n' habia fet ni per S. Jaume, nin feu per los demes Apostols. ¿ Se troba pres S. Pere? tota la Iglesia fa pregarias. Luego Pere tenia una autoritat universal y pública, pues las oracions públicas, solament se fan per personas que tenen autoritat pública. (*Actor.* 12.) = S. Pere exercí aquest ofici de cap del Apostolat: ell presidí lo Concili que celebraren per la elecció de Mathias en lloc de Judas. Pere es lo pri-

mer que parla, obra la sessió, y fa la proposta. (*Act.* 1.) = Lo dia de Pentecostes, Pere obra la predicació del Evangeli: ell es lo primer que predica al poble de Jerusalem, los Apostols que estavan presents, callan y escoltan. Acabat lo sermó, compungits los oyents y preguntant á Pere y demés Apostols ¿que hem de fer? Solament Pere los contexta: feu penitencia y que vos batejen: (*Act.* 1.) = En lo concili que tingueren sobre la observancia de la lley de Moysés, se alsa Pere, comensa á parlar, explica lo seu parer, pronuncia lo decret. Calla tot lo congrés, Jaume repeteix las paraulas de Pere, tots segueixen lo dictamen de Pere y firman lo decret; (*Act.* 15.) Deu advertirse que si Pere no hagués estat lo cap y Princep dels Apostols, no tocava á ell obrir la sessió, ni pronunciar lo decret que son actes de presidencia, sino á S. Jaume que era Bisbe de Jerusalem ahont se celebrava lo concili. = Pere, enviá á Marc á Aquileya y á la part de Egipte, luego ques vegeren precisats á eixir de Roma en virtut del edicte de Claudio: (*Calm. Dict. Art. Marcus.*) = S. Pau passá á Jerusalem per visitar á S. Pere, y no á S. Jaume Bisbe de aquella ciutat:

(*Gal. c.* 1. *v.* 18.) En altra ocasió aná á visitarlo per manifestarli lo Evangeli que predicava, y mereixer la sua aprobació: (*Gal. c.* 2.) = Los Evangelistas sempre que forman la llista dels Apostols collocan á Pere en primer lloch: (*Math.* 10. = *Marc.* 3. = *Luc.* 6. = *Actor.* 1.) y entre los demés Apostols no guardan ordre, y lo qui en un catálogo va antes, en altre va despues. Axó no pot ser perqué Pere fos mes vell, pues major edat tenia Andreu; ni tampoc per mes antiguedat en lo Apostolat perqué primer ne fou Andreu, com se llegeix en lo c. 1. v. 40 de S. Juan que forma la llista segons l' ordre de entrada al Apostolat. Y Christo fins quels tingué tots no senyalá qui de ells seria lo seu Vicari y cap, y Princep dels Apostols.

Si en algunas parts se nombran *incidenter* y sens formar catálogo, poch importa se trobe Pere en primer ó segon lloch. Peró si s' nombran alguns per graduació pujant del menor al major, á las horas se troba Pere lo ultim nombrat com á major. Aixis ho fa S. Pau (1. *ad Cor.* 1. & 3.) dient: *cada hu de vosaltres diu: jo so de Pau, jo so de Apolo, jo de Pere, jo de Christo,* et alibi. Dich

pues que Apostols y Evangelistas, y primers Deixebles de Christo, regoneguéren lo Primat de Pere, y la sua majoría en lo Apostolat.

Lo mateix se troba en tots los sigles per la tradició dels Pares de la Iglesia, pues tots los qui han tocat aquest punt, regoneixen per doctrina Apostólica lo Primat de Pere y dels seus successors en la Cathedra Romana, sobre totas las Iglesias de tot lo mon. Primat, no sols de honor, sino de jurisdicció. En lo primer sigle ja hem vist la practica dels Apostols y del modo que miraren á Pere. Ara passem al sigle segon, tercer, quart y quint, donant una mirada rápida á alguns Pares de la Iglesia, y veurém que mort Pere, aquell Primat y majoria que gozava continuá en los seus successors en la Cathedra Romana; y com sempre se ha regonegút en lo Papa, una plenitút de Potestat soberana sobre totas las Iglesias particulars espargidas per tot lo mon. Desde luego sens presenta S. Ireneo en lo sigle segon (*lib. 3. cont. hœres. c. 3.*) que avisa á S. Victor Papa que *use de la sua potestat suprema ab las Iglesias de Asia, com á successor del Princep dels Apostols S. Pere.* = Tertuliá en lo ma-

teix sigle (*lib, Scorpi.* c. 10.) confessa la mateixa autoritat: (*& lib. de Pudici. c.* 1.) anomena lo Bisbe de Roma, *Bisbe dels Bisbes*, y *Sumo Pontifice*: (*Impres. de Paris* 1608. *edit. Pamelii p.* 999.) = Origenes (*Hom.* 17. *in. c.* 2. *Lucæ & alibi.*) = S. Anastasi Papa (*ep. ad Job.* Hieron. *apud. const. epist. decret. p.* 739. = S. Cipriá (*Ep.* 71. *ad Quint. & alibi passim.*) = Hilari. (*Serm.* 6. *de Trinit. n.* 36.) = Greg. Nicen. (*lib. de Adv. Dni.*) = Ambros. (*in psalm.* 44.) = August. (*trac.* 124 *in Joan.* &c. &c.) los quals tots en aqueixas y altras parts de las suas obras, com també tots los demés Sans Pares que no cito per no allargarme, regoneixen á S. Pere Princep del Apostolat despues de Christo, ab Primacía no sols de honor, sino de jurisdicció soberana; y que esta mateixa potestat residex en los Pontifices Romans com á successors de Pere, per lo gobern de la universal Iglesia. Si no fos aixis, no continuaria en ella la forma de gobern que Christo li doná, fundantla sobre de *un*: no seria ja *un sol remat gobernat per un sol pastor*; y seria un monstruo sens cap, ó be ab infinitat de caps ques destruirian mutuament, com se experimenta entre los protestants.

A consecuencia de esta doctrina apostólica vehém que en tots los sigles los Papas han exercit aquesta plenitut de potestat que es una proba de fet que confirma la doctrina dels llibres.

En lo primer sigle ja hém vist com Pere exercí aquesta potestat, y com los Apostols lo regoneixian per superior. Despues del martiri de S. Pere, y quant encara vivia S. Juan, ja S. Dionis de Corinto, encaraque tenia prop á Juan, se dirigia á Roma reclamant la autoritat del Papa que era S. Climent, per posar terme á las divisions de la sua Iglesia; y la carta resposta del Papa fou rebuda ab tan apreci, que durant mols anys era llegida en las congregacions dels fiels despues de las Santas escripturas. (*Advert. al tract. Del Papa; compte Le Maistre tom. XV. en la Bibliot. de Relig.*)

En lo sigle segon, encaraque las persecucions impedirian moltissim lo exercici de aquella suprema jurisdicció, no obstant veyém venir á Roma á S. Policarpo Bisbe de Esmirna, per consultar al Papa S. Aniceto sobre la celebració de la Pasqua en las Iglesias de Asia. Que Pio I. declará se celebrás en lo Diumenge despues del ple de la Lluna. Que Ire-

neo (*lib.* 3. *c.* 3.) suplica á S. Victor no excomunique las Iglesias de Asia perqué continuavan renitents en celebrar la Pasqua lo mateix dia del ple de la lluna de Mars, fundantse en una tradició que suposavan de S. Juan. Y que lo mateix S. Victor en lo any 174 enviá á la Iglesia de Corinto varias institucions y preceptes.

En lo sigle tercer, S. Cipriá Bisbe de Cartago en Africa, juntá un sinodo en que se declará nullo lo Batisme administrat per heretges, y que tots los batejats per ells, devian rebatejarse. Envía las *Actas* al Papa S. Esteve perqué se digne confirmarlas, y aquest ben lluny de aixó, las condemna, y declara no devian rebatejarse si no hi habia faltat res en quant á la materia y á la forma. Y en altra ocasió (*lib.* 3. *Ep.* 43.) persuadeix al mateix Papa S. Esteve, excomunique y depose á Marciá Bisbe de Arles en Fransa, per heretge novaciá, y que ne instituhesca un altre, ó que mane als Bisbes de aquella Provincia que ho fassan. Lo mateix S. Cipriá tingué altre Sinodo lo any 251 en que foren condemnats los *libellatichs*, ço es, aquells christians que durant la persecució, per medi de diners y empenyos, habian lograt dels Magis-

trats un certificat, á fi de que veyent los soldats aquell document los deixasen libres pensant que eran idolatras y adoravan los Deus del Imperi. Enviá aquest Sinodo al Papa que á las horas era S. Corneli, suplicantli humilment se dignás confirmarlo, com ho feu. En los anys de 264 á 270 se celebraren en Antioquia dos concilis ab assistencia de 70 Bisbes, y habent condemnat en ells y deposat per heretge á Somozateno Bisbe de aquella ciutat, y posat en son lloch á Damno, donaren noticia de tot al Papa que era Dionis ab la carta sinodica que li enviaren, demanantli la sua aprobació, y confirmació. De manera que sens la confirmació del Papa, ningun concili ha tingút may, ni té autoritat infallible en la Iglesia catholica. Aquesta es la práctica que ha observat la Iglesia desdel seu origen.

Lo dret de las apellacions que sempre ha tingut lo Pontifice Romá, es altra proba de fet del seu Primat de jurisdicció. Y encara que aquest *dret* no s' llegeix *expressis verbis* antes del concili Sardicense convocat lo any 347, en aquest Sinodo no es que se li donás, y si solament *fou declarat que espectava al Pontifice Romá lo dret de las apella-*

cions. Y la proba de que antes lo tenia, son las mateixas apellacions y recursos que anavan á éll de totas parts. Lo any 142 essent Papa Pio I. Marcion excomunicat en Ponto per lo propri Bisbe, passá á Roma á suplicar la absolució. En lo any 252 trobantse Papa Corneli, Fortunato y Felix Africans deposats per S. Cipriá, marxaren á Roma y apellaren al Papa: axis S. Cipriá (*lib.* 1. *ep.* 3.) Y no mol despues, Basilides deposat en Espanya apellá á Estefano segons lo mateix S. Cipriá (*lib.* 1. *ep.* 4.) En temps de S. Julio I. any 336, habent apellat á éll alguns Bisbes orientals injustament deposats, los reposá en sos Bisbats, entre los quals un es S. Atanasi perseguit dels Arrians. Sozomeno (*lib.* 3. *c.* 8. *ep. Rom. Pont. tom.* 1.) per ocasió de parlar de aquest fet, observa: *quel cuydado de tota la Iglesia pertany al Papa á causa de la dignitat de la sua Cathedra.* Altras y altras *apellacions* se podrian citar anteriors al Concili Sardicense, peró estas bastan. Despues de aquell Sinodo S. Juan Chrisostomo apellá al Papa Innocencio I. Flaviano á Lleó I. y altres successivament tan en orient, com en occident condemnats y deposats, acudiren al Bisbe de Ro-

ma, y ningú disputá ja may la sua autoritat suprema. (*Gotti verd. Igla. de Chr. tom* 3. *Art.* 2. §. 11.)

La conciencia no pot menos de rendirse al pes y al numero de tants fets y de tantas autoritats. Y encara podrian anyadirse á ellas altra infinitat de testimonis, ques poden veurer en diferents autors, com Orsi de *Auct. Rom. Pont.* = Zacharias, Italo contra Febronio, Mamachi *Opusc. ¿Quid est Papa?* Bolgeni *el obispado* tom. 1. Compte la Maistre *del Papa* en la Bibliot. tom. 15: peró en ningun crech se trobarán mes testimonis reunits en tan breu espay, ab un ordre y encadenament tan luminós com en la *obra* publicada per Barruel lo any 1803, *del Papa y sos drets religiosos, per ocasió del concordat.* Allí se veuhen 1.° los setse SS. Pares de la Iglesia y Bisbes dels tres primers sigles: 2.° los dinou Concilis generals, desdel de Nicea en 325, fins al de Trento en 1563: 3.° los dels Sants Pares y Doctors desdel primer Concili general fins al sigle XVI: 4.° los innumerables de tota la Iglesia Galicana desde Sant Ireneo que vivia en lo sigle II, fins á nostres dias (los Espanyols van compresos entre los Pares de la Iglesia universal,

pues nostra Iglesia may ha volgut separarse de la sua Mare): 5.º la confessió dels mes famosos protestants. ¿ Y parlant la Iglesia cathólica per una tradició tan constant y uniforme, que puja sens interrupció de sigle en sigle fins al seu origen, no hem de confessar quel primat de jurisdicció en lo Papa, es doctrina apostólica? ¿ No estám al cas de dir ab Melchor Cano, *quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum esse credideris?* (*Bibliot. de Relig. tom.* 15 *pag.* 99 *nota.*)

No vull allargarme mes: Desde S. Pere fins á Gregori XVI que actualment goberna, lo Papa ó Bisbe de Roma, ha exercit en tota la christiandat una potestat suprema, que ha estat sempre creguda per doctrina apostólica. Ell es la pedra sobre la qual está fundada la Iglesia: éll es lo patró que goberna aquesta barca, y lo pastor de tot lo remat: á éll toca judicar del pasto ó pastura de la doctrina, y qualsevol que se aprecie de ser catholic, deu adherirse á las suas decisions: á éll pertany lo instituir y deposar los pastors subalterns que son los Bisbes, que ho son respecte de una pe-

tita ala de aquest gran remat, peró que respecte del Papa son ovellas. Tots en fi devém oir la veu del principal pastor quens ha posat Christo, y á éll devém unirnos si volém salvarnos. Es veritat que Christo es la primera pedra, lo primer funament, lo primer pastor, lo primer cap, peró invisible; y com la Iglesia que fundá en la terra se compón de homes y donas visibles, aquest cos necessita de un cap *visible*, que tinga influxo en tots los membres com un General á tots los soldats del exercit, y nos unesca ab Christo.

Es veritat que esta potestat suprema en los primers sigles no estava tan desplegada; peró essencialment sempre ha estat la mateixa, perqué com diu lo Compte La Maistre, tot lo que existeix legitimament y per sigles, desde luego existeix tot, peró com en llavó, y se desplega successivament. Es dir, lo dret de esta suprema potestat sempre ha estat lo mateix; lo *us y exercici* de éll, mes ó menos exprés segons la serie dels sigles, encaraque en tots, fins en los de las persecucions, se encontran documents irrefragables que son probas de fet de la sua existencia, com son tots los citats, y multitut de altres que deixo per no ser

massa llarch. Y si estos exemples de la autoritat pontificia se troban mes frecuents en los temps posteriors, es perqué en los sigles inmediats á Christo en que estava encara fresca la sua memoria, la fe y moral se sostenian en totas parts ab grans exemples; quants eran los Bisbes y Sacerdots tans eran los Sants; la sana doctrina y disciplina eclesiástica se conservavan per si mateixas. Y al mateix temps las persecucions impedian los recursos á la Santa Sede, y retardavan las suas operacions. Pero lograda la pau de la Iglesia, y aumentat lo número dels fiels, al pas que aná refredantse la caritat, relaxantse los costums, mesclantse la zisanya ab lo bon blat, y sufrint alteracions la disciplina, la autoritat del Supremo pastor se ha manifestat ab mes claredat y frecuencia, perqué ha estat necessari. Un ben palpable exemple tenim en la autoritat paterna. ¿No es ella essencialment la mateixa lo dia que naix lo primer fill, que quant naix lo dotsé? Peró mentras los fills son pochs y petits, la autoritat del Pare apenas se coneix, ni s' deixa sentir. Se descobra y desplega al pas quels fills se aumentan y van creixent. A las horas es quant moltas ve-

gadas lo Pare se ha de valer de tota la sua autoritat, per contenir á ralla uns fills desobedients, y mantenir lo ordre en la familia. Lo mateix veurém sins remontám á la primera formació de un Regne.

Qui vulga veurer aquest punt escandit per lo Compte La Maistre, ab extensió, y ab la claredat, concisió, literatura y elegancia proprias de éll, lo trobará en lo tom. XV cap. VI. Bibliot. de Relig. = Las demés doctrinas ab las suas citas son de Gotti verdad. Igle. de Chr. tom. 3. art. 1, 2.

Peró ¡quina desgraciada ceguera la dels enemichs del Primat del Papa! Quant no saben que respondrer als documents quels presentem dels primers sigles, pretenen que aquells manuscrits estan corrumputs. Una que altra corrupció de poca entitat, era facil introduirse per los copiadors ¿peró tants centenars de exemples de la autoritat pontificia que sels presentan durant los quatre primers sigles, tots serán falsificats? Per aixó seria necessari ser falcificadas totas las obras dels Pares de aquells sigles, y totas las historias eclesiásticas. Concloch, pues, aquest punt ab lo Compte La Maistre: *En*

una paraula : desde la aurora del christianisme fins á nostres dias, no se encontrará haja variat aquest us ; y los Papas han estat mirats sempre com los Gefes supremos de la Iglesia, y sempre han exercit en ella la sua potestat.

Unitat de la Iglesia catholica.

Aquesta *Autoritat Suprema* del Sumo Pontifice, uneix totas las Iglesias particulars de tot lo Mon en una mateixa *Fe*, en un mateix *culto*, en una mateixa *moral.* De modo que la Iglesia Romana es lo centro de *Unitat* á la que se han unit sempre totas las demés, si no han volgút ser cismaticas y pecadoras. Mediant aquesta *Unió* tan recomanada de Jesuchrist, tota la Iglesia forma un cos moral, que té per cap visible al Papa, per conducto del qual Jesuchrist derrama los seus dons á tots los seus membres : ó com diu S. Thom. (4. *cont. gent. c.* 76.) „Christo „ab gran sabiduria instituhí esta suprema „potestat, perqué ab un continuo y pe- „renne fluxo de jurisdicció de aquest cap „als membres, fos mes fort y durader lo „nus de tots á ella ; y se conservás mi- „llor la *Unitat* de la sua Iglesia. Per axó

„solament á Pere doná las claus del Reg„ne del cel, per manifestar que per me„di de éll, la potestat de absoldrer, lli„gar y deslligar, havia de derivarse als „demés." De esta manera los Bisbes están units ab lo Papa, los Párrocos ab los Bisbes, lo poble ab los seus Párrocos, y formam tots un cos impenetrable á totas las potestats del Infern. No hi ha *Unitat* de Iglesia, continua S. Thomas, sens *Unitat* de *Fe*, ni unitat de Fe sens unitat de un *Gefe supremo*, aixis com no hi ha unitat de doctrina sens un mestre comú. Qui no estiga unit ab aquest *Gefe*, vanament pensará pertanyer á la Iglesia de Christo. Y aixis, esta primacía de autoritat es tan inherent al Papat, que sens ella no tenim Papa, y sens Papa no tenim Iglesia de Christo, sino una sinagoga de Satanás. Qui nega ó dupta de esta veritat, no té la mes petita idea de la Iglesia de Jesuchrist.

Bossuet se explica en estos termes: „Jo „no puch referirho tot: sols diré, que „tot concorra á establir lo Primat de Pe„re: si, tot, fins las suas faltas.... Tots „reben un mateix poder, peró no tots „en lo mateix grau, ni ab la mateixa ex„tensió. Jesu-Christ comensa per lo primer,

„y en aquest desplega lo tot, á fi de en-„senyarnos que la autoritat Eclesiástica „establerta primerament en la persona de „*un* sol, no se ha extés als altres sino „ab la condició de ser reduida al principi „de la sua *Unitat*, y que tots los que „haurán de exercirla, deuhen estar inse-„parablement units á la mateixa Cathe-„dra *Romana*, *que en seguida anome-„na*, principat de la Cathedra Apostóli-„ca, font de *Unitat*, Cathedra sacerdo-„tal en lo lloch de Pere, Iglesia Mare que „té lo cuydado de totas las demés; gefe „del Episcopat, d' ahont marxan los raytjs „del gobern; Cathedra unica, en la que tots „guardan la *Unitat*. Ab estas paraulas se „expressan, y en ellas oiu á S. Ireneo, á „S. Cipriá, S. Optato, S. Agusti, S. Pros-„pero, S. Avito, S. Teodoreto, lo conci-„li Calcedonense y als demes. Aixis par-„lavan la Africa, las Galias, la Grecia, „l' Asia, l' Orient, l' Occident, tots units &c. (*Bossu. Serm. de la unid.* 1.ª *par.*)

Sí, la Cathedra de Pere ha estat sempre y será fins á la fi del mon, lo punt centrich de reunió de tots los verdaders christians. Y mediant esta comunió ab lo Papa se conserva *Unitat de dogma*, *Unitat de culto*, *Unitat de gobern*. Ell es

un tribunal viu, que despues de consultadas las sagradas escripturas, las antiguas y Apostólicas tradicions, lo comú sentir dels Sants Pares y Doctors de tots los sigles, y despues de implorada la assistencia del Esperit Sant que li ha promés Jesu-Christ, declara lo que se ha de creurer com á cosa de fe, ó doctrina revelada per Deu. No que Deu li fassa novas revelacions, sino que declara lo que devem tenir per revelat. De aqui ve que lo catholich, en qualsevol part del mon ques trobe, distingeix la sua Iglesia entre mil. Per tot troba la mateixa fe, los mateixes mysteris, un mateix culto, uns mateixos temples, un mateix altar, un mateix sacrifici, unas mateixas ceremonias, uns mateixos Sagraments, unas mateixas practicas, unas mateixas devocions, una mateixa moral, un mateix gobern, un mateix esperit, uns mateixos sentiments, una mateixa esperanza.... Tot y sempre uniforme. Admirable *Unitat*, ab que Christo senyalá la sua Iglesia, y marcá las ovellas per suas: *ut fiat unum ovile et unus pastor:* (*Joan.* 10. *v.* 16.)

De aqui tenim un poderosissim argument contra totas las Iglesias de Protestants: la Religió de Jesu-Christ se fun-

da y apoya en la divina revelació, que es inmutable com lo mateix Deu: luego tota secta que varía de doctrina, no posseheix la Religió de Jesu-Christ: luego totas las Iglesias de Protestans que mil vegadas han variat y cada dia varian de doctrina, no son de Jesu-Christ. Bossuet en la historia de las variacions, presenta aquest formidable argument ab una energía y forsa de raciocini irresistible. La reforma aterrada no sabé que respondrer, callá, ó millor confessá las innumerables variacions de que la reconvenian, y fins se manifestá admirada de no haver variat mes. Aixó necessariament ha de succehir apartantse del centro de Unitat Catholica.

Apostolicitat de la Iglesia.

Aixis com de la autoritat soberana dimanada de Pere, ne tenim la *Unitat* de la Iglesia de Jesu-Christ, com acabem de veurer; també ne tenim lo ser *Apostolica*, que es altra de las *notas* de la Iglesia *verdadera*, que la distingeix de las que no ho son. Lo fet ha demostrat, que la vida de S. Pere no podia passar del terme regular de la vida humana; y aixis la comissió que Christo li feu de ser

Pedra fundamental, cap y Pastor Supremo del seu Remat, per mantenir las ovellas ab lo pasto de la sana doctrina, y confirmarlas en la fe, y la promesa de la assistencia unida á esta comissió, miravan no menos als successors de Pere que á éll mateix, pues que la Iglesia deu durar fins á la consumació dels sigles. Aixó prova que deu haverhi una serie no interrumpuda dels successors de Pere en tots lo sigles; en *l' Ordre*, en la *Jurisdicció*, en la *Doctrina*, en la *Missió*. De aqui tenim que tota societat religiosa que no pot mostrar la successió dels seus Pastors en estos quatre punts fins als mateixos Apostols, ó millor fins al mateix Pere, no te ningun dret al titol de *Apostólica*, ni de *Divina*. Aquest titol es propri y caracteristich de la sola Iglesia Romana, de modo que no convé á ninguna separada de ella.

En efecte, en mitj de tanta confusió de sectas ques titulan christianas, diu Bossuet, Deu no falta á la sua Iglesia, y li ha sabut conservar un caracter de autoritat, que las heréticas may han pogút contrafer, que es lo ser *Apostólica*; ço es, quel Bisbe de Roma es successor del Princep dels Apostols, y quels catolichs

d' avuy creuhen las mateixas cosas que creyan los primers fiels, que foren instruits y gobernats per los Apostols. De modo que la Iglesia Romana ó Cathólica, ha ensenyat constantment desdel temps dels Apostols lo mateix que ensenya avuy, sens haver experimentat la menor mutació en los seus dogmas. Conforme á assó, tots los Pares y Doctors de la Iglesia apellavan á esta *Nota* de successió Apostólica, per probar que ells pertanyian á la verdadera Iglesia de Christo; perqué la Cathólica ó Romana, es la unica que senyala auténtica y clarament la continua successió, y may interrumpuda, dels seus *Bisbes* y de la sua *Doctrina*, fins als Apostols. S. Ireneo (*lib.* 3. *c.* 3.) presenta lo arbre de esta successió desde S. Pere á S. Eleuteri, ço es, fins al any 177. Sant Optato la porta fins á S. Cirici que morí lo any 398. S. Agusti lo segueix fins á S. Anastasi; y desde aquest tots los historiadors Eclesiastichs la continuan fins als Pontifices que hem vist en nostres dias; y axió sens quels majors contraris de la Iglesia Romana se hajan atrevit á tildar de falsedat aquest catálogo de tots los successors de S. Pere, fins á Gregori XVI que felisment goberna.

Quens digan ¿qué se han fet las Cáthedras de Jerusalem, de Antioquia, de Alexandría, de Corinto, de Efeso, fundadas y gobernadas que foren dels Apostols? La successió dels seus Bisbes se ha interrumpút y confós en diferents ocasions per las guerras y violencias externas, y casi han desaparegút. Totas han caygút y no han deixat sino lo titol quens recorda la sua passada existencia: y Deu ho ha portat aixis perque sia mes visible la *Apostolicitat* y legitimitat de la Cáthedra Romana, cap de totas las demés y centro de la *Unitat* Cathólica. Esta ja may ha sucumbit á las borrascas que se han alsat contra ella; ha eixit victoriosa de totas las persecucions; inmoble é imperturbable ha mirat als seus perseguidors estrellarse contra la *pedra* sobre que está edificada, al mateix temps que ha presenciat la cayguda de las demes.

Totas las innumerables sectas Christianas, que son rebrots tallats de la Iglesia Romana, que presenten una igual cadena dels seus Pastors, de la sua jurisdicció, y de la sua doctrina que baixe dels Apostols, y á las horas podrán alegar algun titol per colorar la sua separació. Peró ellas se glorian de uns gefes de la sua *fe* y

doctrina, que comensaren allí. Antes de Lutero no hi habia Luterans, ni antes de Calvino Calvinistas. Y á tots los sectaris podem preguntar lo que Tertuliá als heretges del seu sigle. *¿Qui sou y d' ahont veniu? Vostra doctrina es una novedat: luego vostras Iglesias no venen dels Apostols ni de Jesu-Christ.* Sempre tindrán contra de sí aquest fet deplorable, diu Bossuet, ço es, que se han separat del cos de la Iglesia. ¡Peró que consol no es per un Catholich poder pujar sens interrupció desdel actual Sumo Pontifice fins á S. Pere instituit per Jesu-Christ; desdel qual enllassant los Pontifices, ó Summos Sacerdots de la antigua lley, se arriba fins á Aarón y Moysés; y desde allí fins als Patriarcas, y fins al principi del mon! ¡ó que serie! ¡que tradició! ¡que encadenament tan maravellós! (*Feller Cathe. en la Bibliot. tom.* 6. *n.* 494. = *Minler ibid. tom.* 13 *carta* 28.)

(55) Ni Papas ni Concilis han fet may cap article de fe, com ja se ha dit, y solament despues de ben miradas las Sagradas Escripturas, las Tradicions y lo comu sentir dels Sants Pares antichs, é implorada la gracia del Esperit Sant, declaran lo que está contingút en la Sagrada

Escriptura y Tradicions Apostólicas. Ab la advertencia que ningun concili per mes general que sia es infallible en las suas declaracions, si no va confirmat per lo Papa, pues á Pere, y no als Apostols prometé Christo la estabilitat en las causas de fe, dientli, *ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua, et tu confirma fratres tuos.* Quals paraulas solament un enemich del Papat pot ferlas recaurer á tots los Apostols, donantlos un sentit violent. La oració de Christo fou oida com diu lo Apostol (*ad Hebr. cap.* 5. *v.* 7.) y de conseguent la solidés é infallibilitat en las decisions de fe, es solament concedida á Pere y als seus successors quant *ex cathedra* ço es, com á Papas, defineixen ó declaran lo que devém tenir per revelat y com á cosa de fe. No nego per axó la infallibilitat á un Concili General; peró dich que aquest privilegi lo té del seu Gefe, per qui pregá Christo, y á qui foren fetas las promesas de Jesu-Christ. Sabém que *las portas del infern no prexaleixerán contra la Iglesia* ¿peró perqué? A causa de Pere, que es la *Pedra* sobre que está fundada. Si quitem aquest fonament, deixará de existir la Iglesia. ¿Y á las horas com podrá ser infalli-

ble? No olvidém que ninguna promesa se ha fet á la Iglesia separada del seu Cap; aixó la rahó mateixa ho dicta: perqué la Iglesia com tot cos moral, no pot existir sens unitat, y de conseguent las promesas no poden haberse fet sino á la unitat de la Iglesia, la que desapareixeria inevitablement, si se quitava lo Sumo Pontifice, que com hem vist es lo cap, y *centro de la Unitat Cathólica.* Es dir que en tot Concili General, lo Papa es lo Gefe y president, ni hi ha, ni pot haber Concili General sens Papa quel convoqui y confirmi; y per disoldrel basta quel Papa ixi de la sala, dient: *jo no estich mes aqui.* Desde aquell moment, aquell concili ja no es sino una junta de Bisbes, y si se obstinan á continuar las cessions, no es mes que un conciliábulo y sinagoga de Satanás.

Ni per aixó se ha de dir, que en va se juntan los Concilis, ó quels Bisbes sian solament conciliaris y no jutges. Lo Pontifice Romá com diu Cano, defineix las cuestions de fe, no per revelacions y miracles, sino valentse de medis humans, cridant consultors, mes ó menos, segons la gravedat del assumpto ques tracta, perqué estos ab las suas llums li ajudin á in-

quirir la veritat. De manera que encara que los membres dependescan del Cap, ells patrocinan y ajudan al Cap. Son utils també los Concilis perqué los pobles accepten millor las difinicions del Papa apoyadas ab lo parer y testimoni de tans homes grans. (*Cano de Loc. theol. lib.* 5. c. 5. *ult. Resp. ad* 11.) Y los Bisbes assentats en lo Concili son també Jutges, que judican en las cuestions de Fe, peró lo Papa Supremo Jutge, no está obligat á seguir la sentencia ó judici de la pluralitat, pues moltas vegadas la major part supera á la millor, y la veritat está en los pochs, perqué *stultorum infinitus est numeros.* Y sian pochs, ó sian molts los que declinan al error, al Sumo Pontifice toca tornarlos al cami de la veritat y solidarlos en la fe, *juxta illud: ego rogavi* pro té, *ut non deficiat fides* tua, et tu *confirma fratres tuos,* sian pochs, ó sian molts los que van errats. (*Cano lib,* 5. *c.* 5. *Quæst.* 2.)

Aixis se pot respondrer á Bossuet quant pregunta *¿A qué tans concilis, si la decissió dels Papas bastava?* O com li respon Orsí: „No m' preguntéu aixo á „mi, ni tampoch als Papas Damaso, Ce„lestino, Agathon, Adriá y Lleó que han

„condemnat totas las heretgias desde Ar-
„rio fins á Eutiques; que si be fou ab
„consentiment de la Iglesia, ó de una
„inmensa majoría, may imaginaren que
„fossen necessaris los Concilis Ecumenichs
„per condemnarlas." (Orsi *de irrefor. Rom. Pont. in deflni. fidei controv. Romæ* 1772 *in* 4. *tom.* 3. *lib.* 2 *c.* 20 *p.* 183.) Y desde que no hi ha Concilis Generals los Papas han condemnat tots los errors y heretgias que se han suscitat, y han establert lo dogma de la Fe, del mateix modo que se hauria fet en un Concili General, ab un Judici irreformable; pues ab mes de divuyt sigles quels Papas están responent á tota la terra, may se han enganyat. Ningú los ha pogút reconvenir de error ab cap proba decisiva, á pesar de tots los esforsos del raciocini, y de tots los sofismes y sutilesas dels heretges. De manera que la Cathedra de Pere, considerada en la certitut de las suas decisions, es un fenómeno naturalment incomprehensible. (*Le Maistre tom.* 15. *de la Bibliot. de Relig. c.* 2. *y seg. del lib.* 1.)

(56) Levit. 26. v. 14. = Deuter. 28. v. 15. = Isai. 7. = Dan. 9.

(57) Luc. 19. v. 44. = Math. 23. v. 36.

(58) Granada 4.ª P. de la introducció del Symb. de la Fe, c. 14, 15, 16.

(59) Aixis com antes de ser sitiada Jerusalem en temps de Anthioco Epifanes, per lo espay de 40 dias se habian vist en los ayres com poderosos exercits que tot ho destrossavan, ab que Deu amenassá als jueus los mals que anavan á sufrir com se llegeix en lo llibre dels Machabeus (2. *Machab.* c. 5.); aixis tambe antes quels Romans posassen lo siti, á la posta del Sol se veyan al cel carros y exercits armats que infundian gran terror, y foren pronostichs dels estragos horrorosos del siti. Succehiren tambe mols altres prodigis assombrosos. Las portas de bronse del Temple, que per tancarlas y obrirlas se necessitavan 20 homes, per ellas mateixas se obriren: un dia á las 3 de la matinada quedá lo Temple repentinament ple de llum extraordinaria: en lo dia de Pentecostes, se sentiren dins del Santuari un moviment y ruido espantosos, ab una veu clara que cridava, *fugim de aqui, fugim de aqui*; de quals senyals las personas judiciosas inferiren que se acercava la destrucció del Temple y de la ciutat. Tot aixo testifican Joseph Jueu (*lib.* 7. *de bel. jud.*

c. 12.) y Tacito gentil (*lib.* 5. *Hist.*) autors contemporaneos á eixos fets, y gens suspitosos. Aparicions horrorosas en lo cel se vegeren tambe en temps de S. Gregori quant los Longobardos invadiren la Italia, com ho explica ell mateix (*Hom.* 1. *in Evangel.*) Altras aparicions de cosas semblants portan escriptors de nota, com Julio (*lib. de prodig. ad August. c.* 7. *et* 9.) Séneca (*in quæst. natural* &c. &c.) citats per Alapide (*in c.* 5. *lib.* 2. *Machab.*) Y aquest assegura que essent ell petit, trobantse en la Bélgica, se vegeren aparicions semblants al principi de las guerras bélgicas, de las quals los savis ne formaren mals pronostichs, ques verificaren ab tota puntualitat. Dirá algú ¿com se fa aixó, y perqué? Podém dir mol be que per especial providencia de Deu, los Angels se valen dels astros, vents y vapors per produir estas visions y presentarnos una figura dels estragos y treballs que han de venir luego, perqué nos convertiám á Deu, clamém la divina misericordia y fem penitencia de nostres pecats que han provocat la sua Justicia.

En seguida de assó ¿no podém dir que la aparició de la Creu succehida en Mi-

nie ciutat de Fransa, devant de un inmens poble que estava oint un sermó de la Creu en la plassa, plenament autenticada y aprobada per lo Papa Lleo XII, manant que en perpetua memoria de aqueix fet se celebri en aquella Iglesia festa de la Creu tots los anys en lo tercer Diumenge de Advent, no podém dir, repetesch, que aquesta aparició era un pronostich dels treballs que sufreix, y amenassan majors á tota la Iglesia de Fransa? En efecte: acabém de veurer que al esclatar la sua revolució de 1830, trasportats los revolucionaris de una alegria fatua, han celebrat lo seu triunfo, insultant á uns Sacerdots, perseguint á altres, saquejant Iglesias, destruint Seminaris, y arrencant las Creus públicas plantadas per la pietat dels Missionistas, com la que se erigía en Minie en lo acte de la aparició de la Creu en lo cel. Si de esta manera persegueixen la Iglesia en lo moment del seu júbilo, y quant ningú se oposa á la *marxa magestuosa* dels seus deliris ¿que no s' deu temer quant los veurém arrebatats de furor per la oposició interior, ó exterior quels fará retrogradar? ¿Y qué? quant amenassará de prop la cayguda de la sua *esclavizant*

llibertat? Es temible que las llagrimas de la Iglesia se aumentarán sens mida.

No vull dir per això, que siam facils en creurer qualsevol senyal, y en formar mals pronostichs de éll; però si que devém temer la divina Justicia y fer penitencia, perqué nons atrapi desprevinguts lo dia de la mort. Aqueix es lo fruyt que Deu vol traguém dels senyals del cel.

Per la aparició de la Creu de Minie, mira *Demostració del Evangeli en catalá pag.* 338 *de la Impressió de Vich*: nota.

(60) La ciutat de Jerusalem fou fundada per lo gran Sacerdot Melchisedech que la anomená Salem, en lo any del mon 2023, ço es, 367 despues del diluvi. Passats 50 anys se apoderaren de ella los Jebusseus descendents de *Jebus* fill de Canaan, y á las horas la ciutat comensá anomenarse *Jebusalem*, ó *Jerusalem*.

Quant los Iraelitas entraren á la terra de promissió, Josué conquistá tota la baixa ciutat; però los Jebuseus se defensaren en la part alta, ó ciutadela construida sobre la altura de Sion, ahont permanesqueren fins que David los ne tragué, y edificá sobre de Sion lo seu Palacio y lo

Tabernáculo per collocar la Arca del Testament. Salomó, en lo lloch del Tabernáculo edificá aquell famós Temple que fou arruynat per Nabucodonosor al cap de 470 anys que existia, quant los jueus foren portats catius á Babilonia. Peró acabats aquells 70 anys de la cautivitat, Zorobabel emprengué la restauració del Temple y de la ciutat.

Ptolomeo de Egipte, se apoderá de Jerusalem, y Antioco Magno ne expellí los Reys de Egipte. Antioco Epifanes saquejá Jerusalem, y posá en lo Temple lo Idol Jupiter Olimpich. Se alsan los valerosos Macabeus contra aquella abominació y tiranía, y los descendents de esta familia gobernaren la Judea fins que Herodes protegit dels Romans usurpá la corona, y en lo regnat de aquest nasqué Jesucrist. Despues de aquest Herodes gobermá la Judea un fill seu nomenat Arquelao, y lo altre fill nomenat Herodes Antipas gobernava la Galilea. Despues de la mort de Agrippa net del primer Herodes, los Romans feren de tota la Judea una Provincia Romana, y com los jueus se sublevaren contra de aqueixa disposició dels Romans y tiranias dels seus presidents, anaren allí los exercits de Tito. De resul-

tas de aquella obstinada guerra, tota la Judea no presenta encara sino ruinas, que recordan la gran població y riquesa que antes tenia, y lo castich patent de la divina Justicia. Molts que habian oit de la boca de Christo la profecía sobre la destrucció del Temple y de la ciutat, la vegeren cumplir al cap de 40 anys que Christo habia mort. Vegeren vendrer al mes dient las donas y criaturas que no habian cumplert 17 anys, arribant á donarne 30 per un diner, en castich de haber ells per 30 diners vengut á Christo.

Al cap de pochs anys tornaren los jueus sublevarse en temps de Adriá, y aquest Emperador acabá de destruir lo que Tito habia deixat; y de las ruinas de la Jerusalem antigua feu edificar una nova ciutat, que li posá lo nom de *Elia*, prohibint als jueus ab pena de mort lo entrar en ella. En aquesta guerra moriren sinch cents vuytanta sinch mil jueus, y en las firas de Gaza y Mambre foren venuts gran multitut per esclaus. Foren arrasats 50 castells, y 985 poblacions.

Aquesta es la Jerusalem que existeix ara, que part es en lo mateix lloch de la vella, y part no. Ara enclóu dins las suas murallas la montanyeta del Calvari

que antes estava á fora; y una gran part de Sion se troba ara fora las murallas, quant antes estava á dins. Conservá lo nom *Elia* uns sis cents anys. Peró fa uns 1200 anys que torna tenir lo nom antich de *Jebusalem*, ó *Jerusalem*; y á pesar de la destrucció tan terrible que sufrí repetidas vegadas, subsisteixen en ella mols monuments de la Jerusalem antigua, com consta de tots los historiadors y de quants han anat á visitarla. Al principi del sigle quart, Elena y Constantino tragueren los Idols quels gentils habian collocat per borrar la memoria de Christo, y adornaren aquells sants llochs ab magnifichs temples dels quals mols encara subsisteixen.

Passats 37 anys, trobantse Emperador Juliá apóstata, ab la mira de comprobar falsas las profecias de Daniel y de Jesuchrist convocá los jueus á Jerusalem perqué reedificassen lo temple antich; los homes treballavan ab aixadas de plata, y las donas treyan la terra á faldadas. Arrencaren del Temple las primeras pedras dels fonaments per assentar las novas parets; peró no lograren altra cosa que acabar de donar cumpliment á las paraulas de Christo quant girat al Temple digué

que seria destruit, sens quedar de ell pedra sobre pedra: (*Math.* 24.) Quant tot estava aparellat per comensar las novas parets, un terremoto ab llamas de foch que eixiren de la obertura dels fonaments los ho desbaratá tot é inutilisá, de modo que tingueren que desistir sens poder collocar una pedra. Fet testificat per Ammiano Marcelino escriptor gentil, oficial del exercit Romá, y gran admirador de Juliá apóstata. Lo refereixen també un Rabí Jueu, y mols pares de la Iglesia que posan per testimonis als seus oyents. Y finalment es un fet confessat per lo mateix Juliá en una de las suas cartas, com porta (*Feller tom.* 5 *de la Bibliot. de Relig. p.* 52.)

En lo any de Christo 636 los mahometans se apoderaren de Jerusalem. En 1099 Godofre ab las cruzadas la reconquistá; y en 1188 caygué en poder de Saladino de Egipte. Los christians perderen totalment lo Regne de Jerusalem en 1291. Aquesta desgraciada ciutat passá despues en poder dels mamelucos, y finalment dels Turchs en 1517, habent estat presa y sequejada disset vegadas. En ella y en las suas inmediacions han estat degollats milions de homes, de manera que ninguna

altra ciutat ha sufert tan cruel sort.

En el dia, Jerusalem es habitada per gen de varias nacions, gregs, llatins, armenios, turchs y solament hi ha un barri de jueus despreciats de tots los demes habitants. Ningú se troba pels carrers (que no mereixen aqueix nom) ni en las portas de la ciutat, y solament se veu algun ó altre que va tot d' amagat perqué los soldats turchs no li prengan lo que porta. No se sent cap ruido en aquesta ciutat deicida, sino lo del galop de alguna euga, y es un soldat que porta lo cap de un home, ó que va á robar algun altre. Quant las donas y criaturas se veuhen perseguits del sabre, se refúgian als convents. Turchs, arabes, gregs y christians cismatichs y catholichs, tots buscan l' amparo de uns pobres Religiosos que no poden defensarse á si mateixos; y aqui debém regoneixer ab Bossuet, que las mans alsadas al cel desarman mes batallons que las mans armadas de llansas.

Lo jueu arreconat entre Sion y lo Temple, viu separat dels demes habitants de la ciutat. Objecte de despreci de tots, abaixa lo seu cap sens queixarse, sufreix totas las injurias sens demanar justicia, se deixa matar á colps sens suspirar, li de-

manan lo cap y lo presenta á la cimitarra (sabre ampla de fulla y tort). Quant mor algun, lo seu company va de nits y d' amagat, á enterrarlo á la vall de Josafat que es fora las murallas. Si entréu en las suas casas, lo veuréu sentat en la mes asquerosa miseria, fent llegir la Biblia als seus fills, y estos la farán llegir als seus nets.

Lo que feya aquest poble tres ó cuatre mil anys há, ho fa avuy. Disset vegadas ha presenciat la ruina de Jerusalem desde la mort de Christo. Se troba sens Temple, sens Altar, sens sacrifici, sens sacerdots, dispers per tot lo mon sens formar poble, esclau en totas parts, y encara no vol regoneixer lo cumpliment de las profecias que continuament llegeix y medita. Res basta per obrirli los ulls, res pot desalentarlo, res basta per impedirlo dirigir las suas miradas cap á Sion. Causa admiració veurer los jueus dispersos per tota la terra; peró major la causa lo veurels á Jerusalem, veyent á estos legitims senyors de Judea, esclaus y estrangers en lo seu propi pais, veyentlos com sempre, oprimits, aguardant lo Messias quels trague de la opressió. Abatuts baix la Creu que está alsada sobre dels seus caps,

ocults cerca del Temple, del que no queda pedra sobre pedra, continuan en la sua deplorable ceguedat. (*Chateaubriand.*) Aquesta miseria y ceguera del poble Hebreu es un senyalat testimoni de la veritat de la Iglesia de Christo, com ho demostra Señeri. (*Incred. sin escusa Part.* 2. *c.* 14.) Es un palpable cumpliment de la profecia de Christo, y de Daniel: (*Math.* 23. *v.* 38. = *Dan.* 9. *v.* 27).

A pesar de tantas destruccions y de ser Jerusalem y tota la Judea sembrada de ruinas, de montons de pedras de casas, palacios, torras y parets caygudas, y de altras que amenassan caurer, en mitj de tanta confusió y ruinas, los christians tingueren sempre bon cuydado de preservar y conservar la memoria dels llochs en que Christo obrá los principals mysteris de nostra redempció. Aixis ho veurá ab una evidencia irresistible qualsevol que examine las tradicions christianas en Jerusalem, com ho fa Chateaubriand en la introducció al tomo primer del seu viatge.

De aquest examen consta: Que desde Christo comensá la congregació dels fiels de Jerusalem, y que fins al temps del Emperador Adriá tingué 15 Bisbes sens

interrupció, y desde Adriá fins á la persecució de Diocleciá sobre los anys 285, ne tingué 21. = Que lo Sant Sepulcre fou venerat dels christians desde la mort de Christo ab lo nom de *Martyrion* ó *Testimoni*, com diu San Cyrillo. = Que antes de comensarse lo siti de Jerusalem los christians se retiraren á Pela, y que luego de presa la ciutat tornaren á habitar en las suas ruinas. (No podian ab aquells pochs mesos olvidar la situació dels sants llochs que per ser fora de la ciutat no haurian patit molt.) = Que Adriá en lo any 137 dispersá los jueus de Jerusalem inclosos los christians com á naturals de Judea, y posá una estatua de Venus sobre lo Calvari, altra de Jupiter sobre lo Sant Sepulcre, y en la gruta ó Pesebre de Betlem posá lo Idol Adonis, per borrar de esta manera la memoria de Christo; peró li succehí al revés perqué aquellas estatuas indicavan als christians los llochs sagrats, que continuaren á visitar ab devoció, tenint alli capellas, oratoris y Altars, á pesar de las persecucions que sufriren quant mes quant menos, fins al any 312, que pujá al trono lo Gran Constantí.

Eusebi fa la descripció de aquells llochs

com los vehém avuy, y parla del Sepulcre, del Calvari, del Pesebre de Betlem y de la montanya de las Olivas. San Cyrillo nos manifesta las sagradas Estacions com estavan antes y despues de Constantí. S. Geroni retirat á Betlem que escrivia en lo sigle 4. (*Epist.* 22.) fa la descripció dels mateixos llochs, y parla de com venian á Jerusalem peregrins de la India, de Etiopia, de Bretanya y de Hibernia. Estas peregrinacions eran ja anteriors á S. Geroni, pues que en lo any 333 fou compost un itinerari de Burdeus á Jerusalem, per utilitat dels peregrins de Fransa.

En seguida passa Chateubriand á recorrer de sigle en sigle fins al 18, las descripcions dels varios viatjans y peregrins, que han anat á visitar aquells llochs sagrats, y conclou: „Estos viatjes „ques multiplican fins al infinit, no venen á ser mes que unas repeticions de „uns á altres, lo que comproba las tradicions de Jerusalem del modo mes invariable y evident. En efecte, que conjunt tan gran de probas! Los Apostols „vegeren á Jesu-Christ; coneixian los paratges santificats ab la presencia del Fill „de Deu, y passaren esta noticia á la „primera Iglesia christiana de Judea; se

„estableix la successió dels Bisbes, con-
„servantse cuydadosament la sagrada tra-
„dició. Se segueix Eusebi y comensa la
„historia de aquells sants llochs. Sócra-
„tes, Sozomeno, Teodoreto, Evagro, y
„S. Geroni, la continuan. Los peregrins
„concorren de totas parts. Desde á las horas
„fins á nostres dias, una continuació no
„interrumpuda de viatges nos presenta
„los mateixos fets y las mateixas descrip-
„cions. ¿Quina tradició se ha apoyat ja
„may en tan gran número de testimonis?
„Si duptem de axió, será forsós duptar
„de tot.... Divuyt sigles que tots indican
„en los mateixos llochs los mateixos fets
„y los mateixos mouuments, no poden
„enganyarnos...... Qualsevol que exá-
„mine de bona fe las rahons ques deduei-
„xen de esta memoria, convindrá en que
„la autenticitat de las tradicions christia-
„nas en Jerusalem, es lo fet historich mes
„ben probat del mon." Aixis parla Cha-
teaubriand en la citada Introducció, ahont
está aquesta demostració per extens, ab
las citas de varios escriptors dels primers
sigles. Me he extés en la descripció y
destrucció de Jerusalem y de tota la Ju-
dea, per ser una proba de fet, y un tes-
timoni subsistent y brillant de la divini-
tat de nostra Religió.

(61) Es tal la obstinació y encegament dels jueus, que ab la esperansa del Messias, encara pagan tots los anys una contribució que habia posat Moysés per los gastos del Tabernáculo: (*Exod.* 30. *v.* 13.) Joás Rey de Judá la aplicá á la restauració del Temple: (2. *Par.* 24.) Despues de la cautivitat Nehemias la rebaixá per rahó de la pobresa del poble: (2. *Esdr.* 10. *v.* 32.) Esta contribució, pagá Christo y S. Pere, y los Romans la aplicaren al Capitolio. Los jueus de nostre temps dispersos per tot lo mon, encara la pagan, que inverteixen á benefici dels pobres. Y los jueus de Holanda la envian tots los anys á Tessalónica per comprar vestits als Rabins (Doctors de la lley) que habitan en la Terra Santa. (*Calmet in Math.* c. 17. *v.* 23.)

(62) 2. *Cor.* 11. = 1. *Cor.* 9. = *Actor.* 16. &c. Ninguna doctrina del Evangeli es sediciosa ni perturbadora de la quietut pública, antes be un Regne compost de sols christians verdaders seria lo mes quiet y felis, perqué reynaria en éll la puresa de costums, ni se necessitaria gen armada per mantenir la pau interior y seguretat dels pobles. Si perqué los dolents se irritan de la predicació de la ve-

ritat, se hagués de callar, lo Evangeli hauria quedat enterrat ab los Apostols. Tots los traydors aborreixen la lley y murmuran de ella, aixis com á tot ull malalt es odiosa la llum.

(63) *Clem. Alex.* 3. *Padag.* 16. = *Const. Ap.* 1. 4. = *Tertul. Apol. c.* 15. = *Baron. ad an.* 120. *n.* 22. = *Gallon de cruciat. Martyr.* = *Hebr.* 11. y tots los historiadors fins alguns de gentils, parlan de aquellas persecucions mogudas als christians per causa de la Religió. Tacito (*annal. lib.* 5.) assenta que Neron los feya cremar per causa de la sua Religió. Suetoni (*Vida de Neron*) diu lo mateix. Plinio (*lib.* 10. *Ep.* 91. & 98.) pregunta *¿es lo nom que se ha de castigar en los christians, ó los delictes inherents á aquest nom? Jo no sé sobre que recau la informació, ni ques busca en las pesquissas ques fan contra dels christians.* = Maximino (*ad sab. Ep. apud Euseb.*) diu quels Emperadors se habian empenyat á obligar als christians á adorar los Deus del Imperi, per medi de torments. Y despues de estos y altres cent testimonis que podriam alegar ¿es possible que alguns pretesos savis se atrevescan á dir quels christians no pati-

ren per causa de Religió? Encaraque fos cert quels perseguidors buscassen pretextos, com Neron que per poderlos perseguir los imputá la crema de Roma, que ell mateix secretament habia agenciat per cubrir la sua tirania, sempre será cert quels christians podian deslliurarse de tota vexació apostatant de la Fe, adorant los seus Deus: luego la Religió era la quels costava la vida. (*Feller catec. n.* 357. *tom. V. en la Bibliot. de Relig.*)

Si busquem la causa perque Neron prengué á S. Pau en lo any 65 de Christo, trobarém que fou lo haberli convertit á la Fe una amiga ó amancebada sua. Peró esta vegada S. Pau fou deslliurat: (2. *ad Timot.* 4.) Neron despues de haber fet morir una multitut de mils Christians, éll mateix se matá. (*Calmet Dic. Art. Nero.*) Nons cansem en buscar altra causa de las persecucions de la Religió Cathólica quels vicis *Qui malè agit odit lucem ut non arguantur opera ejus.* (*Joan.* 3. *v.* 20.)

(64) Ja hem vist lo fi desgraciat que tingueren los dos Herodes y Pilat, primers perseguidors de Christo y de la sua Iglesia. Señeri (*incredulo sin escusa part.* 2. *c.* 15.) parla dels 18 perseguidors fu-

riosos que tingué la Iglesia desde Neron á Juliá apóstata, dels quals 13 acabaren de mort violenta, y los 5 tambe infelisment. Neron se desesperá, y lo mateix feren Maximino, Aureli, y Adriá. Altres foren assessinats dels mateixos seus parents, com Domiciá, Julio, Maximino, Aureliá, Gallo, y Volusiá. Decio morí de mans dels soldats, Licinio fou degollat. A Valeriano, vensut per lo Rey de Persia, li arrencaren la pell y lo salaren com á un porch. Juliá apóstata morí desesperat de una ferida dolorosa causada per una ma invisible de aquell que éll per mofa anomenava *Nazareno*, que ni espirant volgué regoneixer. ¿Y qué dirém de las funestas morts de un Manes, de un Nestori, de un Arrio? Lo primer, habent mort lo fill del Rey de Persia en lloch de curarlo á que se havia obligat, fou estripat de viu en viu. A Nestori en paga de las blasfemias suas contra de María Santíssima se li podrí la llengua antes de morir. Arrio, que obstinadament impugnava lo Mysteri de la Santíssima Trinitat, volent anar de ventre, tragué las tripas. A Lleó Armeno, los conjurats lo despedessaren en la Iglesia, á qui tan mal havia fet. Lleó IV, morí ferit del cel ab varias llagas. Constantino

Copronímo, acabá la vida confessant que estava condemnat com á blasfemo de María. La testa de Niseforo enemich de las Sagradas Imatges, serví de copa ó vas als principals del exercit victorios dels Bulgaros. Constancio, aterrat de espantosas visions, y tot cremantse interiorment, exhalá lo seu esperit. Valente, morí cremat dins una pallissa. Tresimundo, acabá de desesperació. Flumerico y Evarico, moriren consumits de cuchs. Luthero, habent sopat esplendidament sen aná al llit, y aquella que li feya de dona, al mati sel trobá mort al costat. ¿Y com acabaren Cromvel, Granmer, Voltayre, Robespierre sino desestradament? Rousseau se matá de un colp de pistola. Y en nostres dias, alguns que durant nostras revolucions habian representat un gran paper en la carrera de la impietat ¿no sabém lo fi tan horrorós que han tingút? *Llorente*, despues de haber insultat á tota la Iglesia, y á tots los Papas desde S. Pere á Pio VII publicant una collecció de falsedats, imposturas, y calumnias, morí de repente: (*Bibliot. de Relig. t.* 24 *p.* 344.) Altre acabá penjat del estrep, arrastrat y despedassat del seu cavall. En 1821, unaltre impio ques distingía entre los blasfemos

y detractors del Clero, antes de morir causava horror á quants entravan al seu quarto; y si hem de donar credit á la veu que corregué, que tinch per bastant fundada, la sua llengua treta fora de la boca, extraordinariament inflada y negra, era un objecte dels mes horribles que se hajan vist. De esta manera morí rabiant, sens voler rebrer los Sants Sagraments. Seria interminable si volia referir totas las morts repentinas, ó de altre manera desastradas, que han tingút molts ímpios de nostres dias, que publicament habian fet gala de la sua impietat. Y alguns que en 1823 se lamentavan del regrés dels Sacerdots expatriats, dient en alta veu que eran de sobras, aquell mateix ivern tingueren lo desconsol de no poderne tenir un en la mort subtada que Deu los envià.

¿Se dirá que tantas morts desgraciadas han estat casuals? ¿Peró com pot ser casualitat lo que es tan frecuent? Las casualitats son raras, y no obstant los fets de que tractam son ben frecuents y usats. Dirán que també nostres Sants han acabat tal vegada ab una mort en la apariencia infelis, qual es la repentina ó violenta. Peró los dirém primerament, que ningun Sant se ha donat assi mateix rabiosament

la mort, com feu Montano, Neron, Rousseau y una multitut de altres. Segonament si alguns Sants han tingút mort repentina, violenta y dolorosa, luego manifestá Deu quant agradables li eran, obrant miracles en honra sua. Aixis, si lo Beato Jordá segon general de la mia Religió, mori en un naufragi, la sua mort luego fou gloriosa ab prodigis; y de esta manera Deu concedí y senyalá als naufragans un Advocat é intercessor expert en lo mateix desastre perqué recorren á éll en semblants treballs. Dirán que molts dels nostres que no son sants, també han tingut una mort repentina, y alguns violenta. Es veritat, que alguns moren de repente, peró á un que viu Christianament poch li importa morir de esta ó aquella manera, ni aqueixas morts se tenen per desgraciadas ni horrorosas. Las morts repentinas que cuasan horror, son las de aquells que viuhen com uns ímpios, y moren ab tots los senyals de impenitencia y furor. De aqueixa manera may ha mort ni morirá ningun bon Christia, per mes dolorosa y violenta que tinga la mort. Y si que ha estat aquesta la mort de tots los enemichs de la Religió que he citat, y de una infinitat de altres que podria anyadir. Y en fi, quem

probin com los millors Christians, han tingút la mort com los principals perseguidors del Christianisme.

Concluém de aqui, que necessariament es verdadera una Religió tan visiblement protegida del cel, ab la mort tan infelis que acostuman tenir los seus principals enemichs. (*Señeri, Incredulo sin escusa: tom. 2. part. 2. c. 15.*) Mira la mort violenta dels Martirs en la nota 67.

(65) *Euseb. lib. 5. Hist. c. 1.*

(66) La Iglesia no celebra lo naixement de ningun Sant sino de María Santíssima y de S. Juan Batista. Dels demés, celébra lo dia de la sua mort en que nasqueren per la Gloria del cel.

(67) Aixis com la mort infausta que acostuman tenir los enemichs de nostra Religió, es un fort argument de venir ella de Deu, la mort gloriosa dels Martyrs, proba lo mateix ab major forsa y evidencia. Patir y morir per la Religió *sens debilitat y sens ostentació*, son dos caracters dels verdaders Martyrs, admesos y confessats de Rousseau (*Emil. t. 3. p. 179.*) que convensen de falsos á tots los suposats martyrs de totas las sectas. Sufrir ab paciencia, y fins alegria; en mitj dels mes cruels torments, manifestar mansuetut

y tranquilitat de esperit, una Fe viva, una caritat que se extenia fins als mateixos verdugos, no son segurament senyals de una obstinació supersticiosa, ni de un encegament. Aqui se ha de regoneixer una firmesa y constancia sobrenaturals, un valor infús, emanat del mateix Deu, invencible com éll. Estas qualitats de nostres martyrs deuhen avergonyir als enemichs de la Fe Catholica, que han volgút compararlos als salvatges de América, que insultan la mort en los arrebatos de furor, y de una desesperació insensata; y á la mort de un filosóp que ells anomenan *esperit fort*, quant rientse de ella ab una alegria fatua, esforsada y rabiosa, se manté obstinat en lo seu fanatisme.

Per entendrer be esta proba de la Divinitat de nostra Religió, mira la nota de n. 50 que está en lo §. IV. de la *Demostració del Evangeli*, p. 134 de la impressió de Vich.

Los executors dels decrets contra dels Christians donavan un paper de certificat á tots los atemorisats de las amenassas, ó desmayats dels torments renegavan de Christo, perqué ningun soldat los molestás mes. De aqui vingué que alguns Christians valentse de empenyos y diners, lo-

gravan aquell certificat sens haber incensat als deus, sens haber sufert interrogatori, ni haber estat solament presos per causa de Religió. Tots estos se anomenavan *libelliticlis*. Sant Cipriá declamá contra de aquell escandalós procehiment, pues en publich volian ser tinguts per idolatras, y en la Iglesia per verdaders fiels, com que aixó no fos faltar á la confessió de la Fe, y negar lo nom de Christo devant dels homes. Juntá un Concili, y los tals foren expellits de la Iglesia y comunió Cathólica, fins haber fet una llarga penitencia publica.

En ningun cas es licit negar la Fe, ni protestar una Religió falsa; y en temps de persecució, si algú no s' veu ab esperit per resistir, que fugi, pues lo fugir es confessar la Fe: aixó se enten si no te per altra part obligació de quedarse. Y encara que moltas vegadas podém ocultar la Fe, no obstant, no podém ocultar y callar, sempre y quant nostre silenci fos perjudicial al honor de Deu, ó á la utilitat y be del proxim. En semblans casos tot Christiá deu confessarla, encara que fos ab perill de la vida. Aixis S. Thomas: (22 *æ. q.* 3. *a.* 2.)

(68) Desdel temps de Christo la Igle-

sia sempre ha possehit bens. Lo empleo de Judas, la correcció que S. Pere doná á Anania y á Safira per haber ocultat part del diner que havian tret de un camp, (*Actor.* 5. *v.* 1.) y altres passatges, ho manifestan. Demostra lo mateix la lley de Constantino Emperador, en que mana se restituhescan á las Iglesias tots los seus bens, casas, possessions, camps, horts que durant las persecucions se habian pres en virtut de edictes Imperials. Las paraulas de esta lley de Constantino, estan en lo tom. XIV. de la Bibliot. de Relig. (*p.* 214. *nota.*)

Lo Domini y propietat dels seus bens especta á la Iglesia per Dret Natural, Dret de Gens, Dret Divi, Dret Eclesiastich y Civil. Ni may ha necessitat lo beneplacit de cap Rey ni Emperador que li donás aqueix Dret, que li convé per naturalesa desde que existeix. De conseguent, pendrels sens consentiment de la mateixa Iglesia, ço es, dels Eclesiastichs, es un atentat y un robo sacrilech. Per assentar lo contrari, es necessari despullarse de totas las nocions del Dret, y de tots los principis de Religió; pues que es un dels errors de Viclef, condemnat per la Iglesia en lo Concili de Constancia, confirmat per

lo Papa Martí v. Y los bens que han entrat á la Iglesia per donacions, no son donats á la nació, sino al Clero, y son tan seus y mes, quels que posseheix qualsevol hacendat, per qualsevol titol quels haja adquirit. Qualsevol que vulga una demostració de aqueix *Dret* de la Iglesia, ab tota especie de probas, la trobará en *Mozzi Propiedad de los bien. del Clero.* (*tom.* XIV. *de la Bibliot. p.* 190 *y seg.*)

Una de las grans queixas ó acusacions contra los bens de la Iglesia, es perqué no circulan, anomenantlos de *mans mortas*, perqué no s' venen de qualsevol modo, que diém á *trotxe y á motxe*: com si de aqueix vendrer sen pogués seguir algun profit al be comú, y algun dany de no ferse. Voldrian que la Iglesia comprás y vengués com fan los seculars, y que tot sovint fes també bancarrotas. Anem á veurer momentaneament aquest article de acusació. ¿Los bens de la Iglesia no circulan? mes quels dels seculars. La proba es ben clara: ningú hi ha en primer lloch que no puga tenir Dret á ells y aspirar á possehirlos. Qualsevol minyona te la porta oberta als convents de Monjas, y tot solter als dels Frares, y al estat de Capellá, ab facultat de aspirar á un Bene-

fici, á una Rectoria y á tota pessa Eclesiastica. ¿ Quin es lo Patrimoni secular que regoneix per legitim hereu á qualsevol quel vulga ? Luego los bens de la Iglesia passan per mes mans quels bens dels seculars. Mes: la renda de un Rector rich, de un Canonge, de un Bisbe ¿ ahont se consúm? En mans dels pobres, dels amichs, ó dels parents que may ni faltan per petita renda que tinga, que moltas vegadas se enriqueixen demasiat ab ella. Mor aquell obtentor y ne entra un de nou. Aquella renda ja passa á afavorir y alsar unaltra familia. ¿ Quantas centas familias tenim en Espanya que no tindrian cara ni ulls, sino hagués estat un tio eclesiastich ? Succeheix axó en los patrimonis seculars ? ¿ Quants mils ne trobariam, que mudan 50 vegadas de hereu y possessor, sens beneficiar ja may sino á una mateixa casa y familia ? Luego hem de confessar quels bens de la Iglesia circulan mes quels dels seculars. Dirán que mols dels Eclesiastichs son massa retinguts, y que no procuran sino á fer bossa. Pues be, concedim axó, y que un ó altre es tan avaro que á ningú afavoreix, ni pensa sino en replegar diners, peró jo crech que quant morirá no sels ne portará pas per

passar lo camí. La bossa quedará, y ja que en vida no ha afavorit á ningú, no faltará qui riurá en la sua mort, que será lo instituit hereu, ó aquell que primer hi arribará, com succeheix ab bastanta frecuencia, pues mols seculars pensan quels diners de un capellá son *primi capientis.* (*Homil. de Turchi.*)

(69) Desde que la christiandat comensá á gozar de la pau baix lo Imperi de Constantino, per tot lo mon se esmeraren los christians en edificar sumptuosas Iglesias. Y com Christo posat en lo Calvari estava de cara al Ponent, es dir, de cara á Roma y Europa, de aqui vingué que en los primers sigles, totas las Iglesias de Europa se edificavan de tal manera que posat lo Sacerdot en lo Altar Major en actitut de celebrar, estigués de cara al Orient, com mirant la cara de Christo. Per la mateixa rahó en qualsevol part quels christians pregassen á Deu, se giravan de cara al Orient; y posats en Asia, ó Africa, se girarian de cara á Jerusalem. Aixis Damas. (*lib. 4. de fide c.* 13.) S. Geroni, Beda, German, Sedul. &c. citats de Alapide (*in Math.* 27. *v.* 35.) S. Thomas 22æ. q. 84. a. 3. ad 3. anyadeix altras causas tambe respecte de Christo.

¿ Peró, y ja convé que hi haja Temples tan adornats, y que en ells se fassan tans gastos?

Es veritat quels pobles bárbaros practicavan lo seu culto dalt de las montanyas per acercarse mes al Cel habitació quen deyan dels seus Deus, que eran los Astros, y oissen mes facilment los seus crits. També sabem per la sagrada escriptura, quels antichs Patriarcas, en las montanyas oferian á Deu sacrificis, que no es de admirar suposada la vida pastoril que tenian. Peró luego que extrets los Hebreus de Egipte formaren un cos de Nació, Deu maná se fes lo Tabernáculo, ahont volia ser adorat ab culto publich, y los prohibí oferir sacrificis dalt de las montanyas, segurament per apartarlos de aquella Idolatria dels gentils. (*Deuter.* 4. *v.* 19. = *Job* 31. *v.* 26. = *Levit.* 20. *v.* 30.) Y á pesar de la prohibició, moltas vegadas queyan en aquell abús. Peró ni ells ni nosaltres hem pensat may, que Deu per oirnos necessite que pujem dalt de las montanyas, ni quens posém en tal, ni tal altre lloch.

Moysés construí lo Tabernáculo per donar en ell culto publich á Deu; y despues Salomó edificá lo gran Temple, fo-

ra del qual estava prohibit oferir sacrificis á Deu. Y á imitació de aquell Temple, tenim las Iglesias christianas, per oferir en totas parts lo Sant Sacrifici á Deu: (*Joan.* 4.) Y convé hi haja Iglesias: 1.º per exercir ab major comoditat lo culto: 2.º per reunir en un aposento ó recinto, los Simbols ó figuras de la presencia de Deu, y fassan mes impressió á la imaginació dels homes: 3.º Lo poble acostumat á veurer lo Univers, lo mira sens causarli impressió, mentras que se ompla de admiració y se penetra de sentiments de Religió á la vista de un Temple rica y magestuosament adornat. 4.º Per fomentar la civilizació, la unió y fraternitat evangélica. Y es tan veritat assó, que Montesquiu observa que tots los pobles que no tenen Temples son salvatges y bárbaros.

En los primers sigles encaraque comuntment servian de Iglesia los aposentos de las casas y subterranis, perqué los christians tenian que ocultar tot sovint los actes de una Religió proscrita y perseguida; no obstant també tenian una ó altra Iglesia fins en Jerusalem, com se ha dit en la nota 60, las quals foren aterradas en la persecució de Dioclesiá en lo any

285. Y ja may los primers christians se reuniren á camp ras.

En quant á la magnificencia y gastos, diré: que cabalment en un sigle en que lo luxo ha arribat á tal extrém que arruyna las familias y dissipa los bons costums, los qués diuhen filosops (*de la Enciclopedia y del Diccionari de Hacienda publica*), aparentan pensar, que tota la miseria dels pobles ve de la pompa de las Iglesias. Han calculat escrupulosament sobre los gastos y lo que costa la illuminació, lo pa beneyt, los funerals, las candelas, lo ofertori &c. (*Enciclop. art. pain benit.*) Axó segons la sua economia arruyna las casas. Es veritat que ells no reprenen los gastos exorbitants dels teatros, dels cafés, del joch, dels saraus, y de. . . . en que perden los bens, los costums, y l' anima; peró los costan llagrimas los gastos de las funcions de Iglesia. Semblants á Judas, se lamentan dels calses de plata, y no saben parlar sino de la plata superflua de las Iglesias; peró mireu lo us que ells ne fan: Si arriban á empunyar lo cetro, ab lo titol de miseria del estat saquejan las Iglesias, y los mateixos declamadors prodigan aquest metall fins en espuelas per las botas. La

verdadera causa de las suas declamacions es, perqué lo esplendor dels ornaments de la Iglesia, y las suas augustas ceremonias, fomentan la Religió que ells voldrian acabar si podian. Deixém desbaratar á estos infelissos, y consultém nosaltres á la pura rahó natural, y á la esperiencia de totas las nacions.

La magnificencia dels Temples es necessaria per donar als homes una alta idea de la Magestat divina, y fer respectable lo seu culto. Aixó no s' conseguiria sens lo auxili de una pompa exterior, pues l' home, com no es pur esperit, sino compost de carn y ossos, se mou per medi dels sentits, y per medi de cosas sensibles, se eleva á formarse alguna idea de las espirituals y divinas. Aquesta disposició mes ó menos rectificada, es comuna als savis y als ignorants, als civilizats y als salvatges. De manera, que jamay se inspirará al comú dels pobles una idea de la alta Magestat de Deu, si no veuhen oferirli sacrificis y solemnitats pomposas. ¿Perqué en los Palacios dels Reys hi ha tan adorno, tanta magnificencia y hermosura, y tans servidors sino perqué los pobles formen la deguda idea de la alta Autoritat y Persona del Rey?

Que posen un Palacio ben miserable, y un Rey ben mal arropat, sens servey ni acompanyament, y desde luego tenim á terra la Autoritat y persona del Rey, per lo poch respecte ques conciliará en lo comú dels vassalls. (*S. Tho.* 1. 2*æ*. *q*. 102. *a* 4. y Vind. de la Bibl. de Mr. Du-Clot.)

La experiencia comproba esta veritat, pues los mateixos Protestans confessan que la miseria y desnudés dels seus Temples, ha destruit en ells lo culto de Deu. Y un incredul es de parer, que la pobresa del culto ha produit lo ateisme y la irreligió en Inglaterra.

A consecuencia de aixó, sins preguntan com Juvenál ¿de que serveixen los ornaments de or y plata en las Iglesias? los responém: 1.º Per la major magnificencia que hem probat ser necessaria. 2.º Per manifestar nostre respecte á Deu, fent una confessió pública de que nostres bens tots nos venen de éll, y de que en agrahiment li oferim los mes preciosos com es just, perqué queden consagrats al seu servey. 3.º Serveixen per cridar la gen á las Iglesias, pues en las que brilla un magestuós y rich adorno ab pompa y magnificencia, y los Ministres del Altar se presentan ricament revestits de un mo-

do digne dels tremendos mysteris ; y anuncian la paraula de Deu ab sencillés, claredat, y ab esperit de caritat com correspon als Delegats de Deu ; en aquellas Iglesias, dich, assisteix lo gran concurs de la gen. De alli sen tornan instruits, compungits, devots y millorats de costums, que tenian dissipats per la imprudent comunicació ab los impios. En efecte, ¿ la sola entrada á una magnífica Iglesia, ricament adornada é illuminada, no infundeix devoció y respecte ? Alli renaixen los bons sentiments y los bons costums de la gen ; y la experiencia nos ensenya, que en los pobles ahont regularment tots los vehins assisteixen als divinos oficis, la irreligió ha fet menos progressos que en las ciutats. (*Vind. tom.* 4. *nota VIII. p.* 400 *y seg.*) Lo famós protestant é impio *Misson*, parlant de la pompa y magestat de la Religió en Roma, deya : *en aquell moment jo so catholic.* (*Feller tom.* 6 *en la Bibliot. n.* 504. *p.* 158.)

(70) Lo Celibát dels Sacerdots y Regulars es una de las cosas mes aborridas dels ques titulan Filosops, y contra la qual no cessan de declamar. Diré, pues alguna cosa sobre de ell.

De la Historia del Christianisme resulta, que los Apostols foren los primers Celibes de la Iglesia de Jesu-Christ. Si algun de ells era casat, no visqué mes fent vida marital ab la dona, y sols vivian com á dos Jermans, y de ningun modo com á casats. En seguida dels Apostols y durant los primers sigles de la Iglesia, per rahó de escacés de subjectes capassos, també se ordenavan, y eran consagrats Bisbes alguns casats, que seguiren lo exemple dels Apostols en ordre á la muller. Peró al pas que se aumentá lo número dels fiels, y cessá la falta de subjectes, aná deixant la Iglesia Llatina lo admetrer casats en lo Ministeri Eclesiastich.

La Iglesia Grega no ha volgút conformarse á esta práctica laudable, y per poder dir que no permét se casen los seus Sacerdots, he llegit quels fa casar antes de ordenarlos; y despues diuhen que per falta de subjectes han de ordenar á casats, y si quedan viudos los fan viurer en un Monastir fins á la mort. Es dir que may en la Iglesia de Christo se han casat los Sacerdots, si be que alguns casats se han ordenat del modo que queda dit. Ni tampoch se han casat los verdaders Monjos ó Frares, per haber ells abdicat lo Matri-

moni voluntariament ab la Professió religiosa. La Iglesia no per axó obliga á ningú á fer vot de castedat, sino que solament diu, que no admetrá al sacerdoci ni als Monastirs sino als qui voldran ferlo; y tan lluny está de precisar al Celibat, que no permet á ninguna persona abrasarlo, sino despues de varias y repetidas probas, y en una edat en que se está en estat de coneixer lo ques fá. ¡ Quant bo seria que semblants probas y exercicis se fessen fer á tots los que volen casarse! Estos sens exercicis, se poden casar als dotse y catorse anys, y contrahuen unas obligacions tan graves, sens regoneixer superior domestich per corretgirlos; ¿ y per abrassar la Religió ú ordenarse de ordres majors, trabarán pochs los setse y vint y un? ¡ Y cabalment estos passan baix la inspecció y direcció de personas prudents que vigilan sobre la sua conducta per corretgirlos y dirigirlos á la virtut! *Mendaces filii hominum in stateris.*

Aquest Celibat dels Eclesiastichs es utilissim á la Religió, pues honra lo Ministeri Sagrat, conserva la dignitat del culto de Deu, fa respectable la Religió, y aquest respecte conté la depravació de costums. Ques done una mirada á tots los

paissos que tenen los Sacerdots casats, y veuran en que ha vingut á parar la Religió y costums del poble. Mr. King atribuheix la decadencia de la sua religió en Inglaterra al matrimoni de aquells Ministres. Diu éll: „no fou petita desgracia en „Inglaterra, lo permis concedit á nostre „clero de contraurer Matrimoni, quant la „Reforma nos separá del Papisme; per„qué ha succehit lo que necessariament „debia succehir, y lo que se debia ha„ber previst. Desde aquella época nostres „esclesiastichs no han pensat mes que en „las suas donas y en los seus fills. . . . Lo seu objecte es acumular diner per enriquir á las suas familias, y los interessos de la Religió quedan abandonats: las Iglesias miserables, lo culto pobre, la moralitat corrompuda, los pobres no troban en ells una limosna, y los malalts quedan desemparats en las suas agonias, de uns párrocos que temen apegarse lo mal y comanarlo á las suas familias. Aquells Sacerdots han decaygút del concepte del poble; élls no son respectats y lo ministeri está envilit. Tot assó que passa en Inglaterra, y de que se lamentan Mr. King, y tambe Sir Villiam Cobbet, es puntualment lo que se experimenta en tots los

paissos de protestants y cismatichs, ço es, separats de la Iglesia Catholica, que tenen los Sacerdots casats. No hi ha que cansarse: tot Sacerdot casat decaurá infinitament del seu caracter. La superioritat incontestable del Clero Catholich, dependeix unicament de la lley del Celibát.

Aquesta lley es igualment de molta utilitat al aument de la població lluny de disminuirla. Major número d' homes hi ha ara que en temps dels Romans que tenian casats los Sacerdots dels seus Idols. La Suecia desde que ha deixat de ser Cathólica, ha disminuit de població en la mitat, á pesar de tenir casats los Sacerdots: la Inglaterra experimenta lo mateix. Un Flamench, diu: „la geografia de„mostra quels paisos en que hi ha mes „riligiosos, son los mes poblats: que en „la Italia, la Fransa, la Alemania Cathó„lica, y los Paissos baixos Austriachs es „major la població que en los Protestants." Y lo Autor dels *Ensayos sobre la Religion Chritiana* observa, que la Fransa may ha estat tan poblada com en los temps remots en que tenia mes eclesiastichs. Peró y quant lo Celibát Eclesiastich disminuis algun tan la població ¿ no deurian aqueixos declamadors dissimularho

en vista dels bens tan superiors y abundants que proporciona á la Religió y á las temporalitats dels pobles? ¿A que tantas queixas contra lo celibát Eclesiastich, y tanta moderació ab tanta multitut de seculars celibes escandalosos y corruptors de la societat? Per lley civil los militars estan forsats al celibát per rahó de las armas ¿y solament lo celibát Eclesiastich tindrá la culpa de la despoblació? Nonnotte *errores de Voltayre* (*tom.* 2. *c.* 22.) observa, que solament en la ciutat de Paris hi havia cent mil seixanta criats robustos, y tots celibes. ¿A que pues, no declamar contra de élls? (*Bibliot. tom. XIV. p.* 52. *nota.*)

La despoblació de Espanya, los bons politichs la atribueixen á varias causas mol diferents del celibát Eclesiastich, las que no miro de tanta importancia examinar, com lo apuntar las que conduirian al aument de nostra població. Estas son: 1.ª Abolir la porció igual que entre jermans se fa en moltas de nostras provincias, dels bens dels Pares, extenent á tot lo Regne la lley y práctica de Catalunya. Aqueixa es una de las causas de trobarse (fora del Principat) tantas terras bonas incultas y hermas, mentras que en Catalunya tot

se cultiva en mitj de despoblát. ¿ Y perqué? perqué las casas de camp ó solars, com may se fan trossos del patrimoni, se mantenen sempre en peu, donant als fills la legitima ab diners ó cabals, y sempre tenen brassos per cultivar las terras. 2.ª Aliviar tot lo possible y donar la ma á la part agricultora per lo cultiu y plantíos. 3.ª Impedir la entrada á tots fruits sempre quels del pais, ó colonials sufragan. 4.ª Activar la obertura de canals y carreteras. 5.ª Estimular ab premis la cria de tota especie de animals inclusa la cuca de seda. 6.ª Negar la entrada als animals del estranger. 7.ª No donar entrada á ninguna manufactura, quincalla ni género foraster, esqueixant als mitj del carrers los vestits de roba estrangera. 8.ª No donar eixida á las llanas sino en madeixa, ço es, despues de filadas &c. &c. Peró, Pare nostre, me dirá algu, moltas de aqueixas cosas ja estan manadas. Pues be, si estan manadas que se observin, y no s' quedin las lleys en lo paper.

Aqueixos, aqueixos son los medis de aumentar la població de Espanya, y no lo casarse Frares y Capellans com vol Luthero. Aquest rebelde se alsá prenent lo nom de reformador de la Iglesia, y un

dels primers passos de reforma fou abolir lo celibát y vots Monacals, casantse éll ab una Monja, y los seus companys seguiren lo seu exemple; y dispensá tambe lo poder un home tenir moltas donas. Per aixó Erasme veyentse importunat per entrar en la reforma, respongué á Melancton: *vostra reforma es com los entremesos, que tots acaban ab casaments.* Y desde Luthero tots los que prenen lo titol de reformadors de la Iglesia, segueixen lo mateix rumbo. Qui vulga veurer aquest punt, lo trobara en Feller (*Bibliot. tom.* 6. *c.* 7. *a.* 6. *p.* 212.) = En Sir Villiam Cobbet *Reforma de Inglaterra* (*tom.* 1. *p.* 139.) = La Maistre *Del Papa* (*lib.* 3. *c.* 3. §. 2. *tom.* 16. *de la Bibliot.*) La Iglesia no necessita de tals reformadors. Lo medi de traurer abusos introduits en la vida y porte dels Eclesiastichs, seria lo restabliment dels Sinodos Diocesans, Provincials y Nacionals en lo modo, forma y llibertat ques tenian antes, com ho demostra un manuscrit ques presentá, al Rey de Espanya en ocasió que algunas mans llegas ó á lomenos ilegitimas, demanavan la reforma del Clero Espanyol, ó ellas volian ferla. Peró lo fet de la veritat es, quels reformadors del dia, tot parlant

de abusos introduits en la Iglesia; no pensan ells en quitarlos, sino en aumentarlos, y lo que senten es, quels excessos dels Eclesiastichs no sian majors. Als Espanyols ja nons poden enganyar sobre aqueix punt.

Nos han també aixordat ab declamacions contra lo número de Eclesiastichs que ells troban excessiu. Si calculavan ab la població com hem fet nosaltres, y los ho hem fet present, trobarian que la Espanya per cada Eclesiastich te passat de cent seculars; y si dels Eclesiastichs trayem, com se deu, los invalits, trobarém que per cada Eclesiastich apte per desempenyar lo seu Ministeri, hi ha alomenos 150 animas de comunió seculars. Tretas las principals poblacions, ahont hi ha convents, y comunitats de Capellans ¿ quins Sacerdots hi ha en los demés pobles? Parroquias moltissimas de 200, 300, y 500 animas de comunió, no tenen sino lo Senyor Rector, y ab treballs un Vicari; y altras de mes numerosas ne tindran dos. Y axó es tenir Sacerdots de sobras? Es temible que á aquells que declaman, un sol de catholich á cada ciutat los faria nosa. Los Frares son auxiliars dels Párrocos en lo Ministeri Pastoral de confessionari y Pulpit, perque élls no hi podrian bastar,

y mol menos podrian assistir á tots los malals y agonizants.

(71) ¿ A qui sino al Christianisme devém la admirable civilisació Europea, de que no s' troba exemple en la antiguitat? A qualsevol part que se introduesca, produeix los mateixos efectes: y al pas ques va retirant, entra la bárbaria á reemplassarlo. Ell civilisá en altre temps una gran part de Assia y Africa; quinse sigles despues civilisá las Américas, y lo que no se hauria realisat ab la forsa de las armas, ho lograren alguns pobres Sacerdots sens altras armas que una Creu de fusta, penetrant en regions incultas, habitadas de gen salvatge y ferós. Y fins en nostres dias sabém per personas fidedignas, que han vingut de aquellas parts, que un sol Sacerdot ab la sola virtut de la Predicació, civilisava y mantenia subdits al Rey de Espanya mes americans, que un regiment de soldats. Lo Christianisme dona solidés y estabilitat als goberns. Lo Regne de Fransa format per Bisbes, ha permanescút catorse sigles sens que la sua forma de gobern haja sufert alteració essencial, y encara veuriam avuy aquest antich gobern, si per destruirlo no se hagués comensat per arrencarli lo apoyo de la Religió.

Oim á Montesquiu: „mentras que 'ls „Princeps Mahometans donan sens cessar la „mort y la reben, la Religió entre 'ls Chris„tians fa als Princeps menos tímidos, y „de conseguent menos cruels. Lo Princep „conta ab los subdits, y los subdits ab lo „Princep. ¡Cosa admirable! La Religió „Christiana que apar no te altre objecte „que la felicitat del altra vida, nos fa „felissos tambe en aquesta. . . . . Ella ha „impedit lo despotisme. . . . Al Christia„nisme debém cert dret politich en lo go„bern, y en la guerra un dret de gens, „que la naturalesa humana no podrá agra„hir bastantament. Aquest dret de gens fa „que entre nosaltres la victoria deixa als „pobles vensuts la vida, la llibertat las „lleys, los bens, la Religió, quant l' ho„me no se cega á si mateix." (*Esper. d. las lley. l. 24. c. 3. citat per la Menais Indif. cap. X. en la Bibliot. de la Relig. tom. 2.*)

Deu advertirse en honor de Montesquiu, que si be éll habia escrit com un impio contra de la Religió, y en la obra citada se troban principis de deisme y de irreligió; no obstant á la hora de la mort doná probas de arrepentiment, abjurá tots los errors y prengué las disposicions neces-

sarias per reparar los escandols que havia donat : rebé los Sants Sagraments ab molta devoció, repetint ab las mans plegadas las oracions de la Iglesia. Morí á 10 de febrer de 1755. (*La Menais ibid. p.* 166 *nota.*)

(72) Los qui mes se distingeixen en estas correrías y tareas evangélicas, son los frares. Moltas son las Religions solament en Espanya, que á mes de las convocatorias que circulan en los convents convidant á las Missions de Assia y América, tenen collegis, ahont vesteixen y professan per despues de conclosos los estudis anar á aquellas Provincias. La mia Religió té en Ocaña un Collegi, ahont passan lo Noviciat y los estudis los qui vulgan vestir lo Habit per la Provincia de Filipinas, desde ahont sen passan á las Missions de Tunkin, Conchinchina y del gran Imperi de la China. Qual Collegi se ha fundat de poch, á impulsos del zel y activitat de nostre actual Excelm. y Rm. P. General Fr. Joaquim Briz, y de la pietat de nostre catolich Rey D. Fernando vii. Si ; los frares son en abundancia, qui marxan de Europa y se internan entre los idolatras de la China, salvatges de América y demés nacions ab continuos perills

de la vida, per illuminar ab la llum del Evangeli, aquells miserables sentats en las tenebras del gentilisme, dels quals converteixen á mils, los civilisan fentlos deixar los costums bárbaros, y se quedan entre ells servintlos de Párrocos.

Segons la última convocatoria de Filipinas que sens ha circulat, los sols Dominicos tenen á son carrech 351 mil christians entre Islas de Luzon, Fokien, y Tunkin: y las conversions son continuas. De manera que en Cagayan los infiels deixan los boscos, y despues de instruits reben lo Batisme.

Nom toca á mi fer la apologia dels Frares, quant los nostres majors enemichs la han feta millor que no la faria jo. Ells judican que per destruir la Religió, lo medi mes prompte y segur es la abolició de tots los Convents. Aixis ho judican D'Alambert, Voltayre, Federich &c. Estos impios extengueren lo plan sobre del paper, nostres ulls lo han vist realisar per los seus deixebles, y habem tocat ab nostras proprias mans, que aquells mestres de irreligió, no se equivocavan. Per tots los Regnes de Europa d' ahont los ha expellit la sua *Reforma destructora de tot be*, ha quedat la Religió cathólica

sens casi figura. Peró devian advertir los Reys, quels seus Tronos y coronas, ó han caygút juntament, ó estan bambolejant. ¡ Tal es la intima unió que hi ha entre lo Altar y lo Trono !

Estas corporacions de Eclesiastichs que viuhen reunits, separats del bullici del mon, retirats en la celda, y aplicats continuament al estudi, á la predicació, al confessionari, son la cosa que mes abominan tots los perseguidors de la Religió, y han estat en tot temps l' objecte y lo blanch dels seus tiros. Sempre han procurat infamarlos y desacreditarlos, per destruir uns cossos que temen y que tanta nosa los fan ; ó alomenos per debilitar lo seu influxo y ascendent que gozan en lo Poble. Tot aixó demostra la gran utilitat que portan á la Iglesia y al Estat las corporacions Religiosas. Y sia lo que vulga dels pronostichs dels impios, sempre será veritat que la abolició dels Convents acarrea als pobles las mes fatals consecuencias espirituals y temporals, còm lio experimentan tots los paissos d' ahont han estat expellits. Los mateixos habitants de aquellas terras ho confessan, com fa Sir Villiam Cobbet á pesar de ser protestant, (*tom.* 1. *Refor. Protest. en Inglaterra*),

alegant las probas de la proposició que assenta. Y los mateixos que trassaren los plans per destruir als Frares; confessan la sua gran utilitat, quant en los moments de calma han deixat correr librement la ploma; y en los escrits de Mozzi (*Proyectos de los Incredulos tom.* XVI *en la Bibliot. de Relig.*) se veu que ab la cayguda dels Frares, contaban lo triunfo sobre la Religió. Y no calculavan malament, perqué com demostra lo P. M. Vidal Dominico de Valencia en lo seu tractat, *Divina Instit. del estado Religioso*, la Iglesia desdel temps de Christo ha tingút sempre Frares y Monjas, y en molta major abundancia proporcionalment que en nostres dias, y de conseguent es mol connatural lo ressentirse molt de la sua abolició, y per una consecuencia necessaria també lo Estat; aixis com un home necessariament ha de sentir la perdua de un bras. He dit *proporcionalment*, perque si en los primers sigles eran menos, tambe eran menos los fiels.

Mira lo Quadern *Que han hecho los Frayles que merezcan su extincion. Impres durant la guerra de indepencia.*

Del Antichrist, y senyals de la sua vinguda y fi del Mon.

(73) Es cert que antes de la fi del Mon vindrá lo Antichrist, que será un home lo mes pervers, astut y cruel, que haurá tingút lo Mon. Despues d' haberse fet proclamar Rey per un punyat de malvats que haurá seduit, despues d' haber format un gran Imperi ab exercits formidables, en que fins dimonis guerrejarán en son favor, mourá á Christo y christians la mes cruel persecució que may se haja vist, en comparació de la qual, las de Neron y demés Emperadors romans foren solament una sombra, imatge y figura, com diu lo Apostol (*Thessal.* 2.ª *c.* 2.) Se proclamará per *Messias*, y los jueus lo creurán. Aspirará á la Monarquia Universal, y tot lo Mon se li subjectará: Se fará adorar com á Deu, y éll ocultament adorará al dimoni que li ajudará en totas las empresas. Fará miracles falsos y aparents per enganyar á la gen, y predicará una doctrina favorable á totas las passions, totalment oposada á la del Evangeli, anyadint que Christo no era

lo verdader Messias, ni Fill de Deu, ni Redemptor dels homes; y de conseguent que tota la Religió catholica, no es altra cosa que una vana superstició: (1.ª *Joan.* 2. *v.* 22.) Fará marcar á tots los quel seguirán en lo front ó en la ma dreta perque no se fassan lo senyal de la Creu, y qui no portará la marca impresa sufrirá la mes horrible persecució: (*Apocal.* 13. *v.* 16.) Peró esta persecució no durará sino 42 mesos ó tres anys y mitj (*Apocal.* 12. *v.* 14. *Dan.* 7. *v.* 25.) per amor dels electos, pues será tal la tribulació y perill de apostatar que si possible fos, fins los electos abandonarian la Fe. (*Math.* 24. *v.* 24.)

Elias y Henóc se oposarán als seus falsos miracles y doctrina predicant lo Evangeli ab tot esperit y zel. Casi tots los jueus á la sua predicació obrirán los ulls, se desenganyarán de las imposturas del Antichrist, regoneixerán á Jesús per Messias y entrarán á la Iglesia per medí del Batisme. (*Malach.* 4. *v.* 5. = *Eccli.* 44. *v.* 16. = *Apocal.* 11. *v.* 3. = *Oseæ* 3. *v.* 5.) Mira la Nota 123 de la 1. Part.

Y encaraque es veritat, no podém saber de cert lo dia, mes y any en que vindrá lo Antichrist y será la fi del Mon,

ab tot en la sagrada escriptura sens donan varios senyals ab que podrán los homes conjecturarla. Es opinió bastant comuna, quel mon no durará sino sis mil anys, aixis com Deu ab sis dias lo criá, pues que mil anys devant de Deu se contan per un dia: (*Psal.* 89. *v.* 4.) De aquesta opinió son S. Justino Mr. (*q.* 78. *ad Genet.* = S. Ireneo (*lib.* 5. *c.*) = Lactancio (*lib.* 7. *c.* 14. *et c.* 25.) = S. Hilari (*in c.* 17. *Math.*) Y també convenen en ella los jueus en lo seu Talmud fundats en tradicions antiguas. = S. Agusti (*lib.* 20. *de civit. D. c.* 7.) la admét per probable, mentras no se senyale lo dia y any dins lo milenari. Y encaraque no haja de durar sino sis mil anys justos, no podém saber de fixo la vinguda del Antichrist y fi del mon, perqué no sabém ab tota exactitut los anys que té, encaraque la opinió mes comuna es quen té sinch mil vuyt cents trenta un, ó be, 5834.

Pastorini en la exposició del Apocalipsis deixa aquest punt ab bastanta claredat, confrontant los fets de la Historia ab lo que diu lo Apocalipsis desdel cap. 6. fins al 20, en que S. Juan profetiza los principals fets y persecucions que sufrirá la Iglesia desde Christo fins á la fi

del mon, qual temps divideix tambe en set edats. De aquesta exposició resulta, que la quinta edat de la Iglesia comensá ab Luthero en los anys de 1520 á 1525, que devia durar 300 anys, com ho indica lo llibre sagrat (*cap.* 9.) Dels enemichs de esta edat, diu aquest cap. 9., ques presentarán *com un aixdm de llagostas eixidas del pou del abisme en mitj de gran fum, mol ben pintadas, ab cabells afeminats, y portant en los seus caps com coronas semblants al or &c. &c.* puntualment com los habem vist desde Luthero, somiant sempre coronas (*Soberania*) com uns freneticlis. Y en lo cap. 16. w. 10 y 11. diu, quel castich consistirá en que *lo seu regne quedará tenebrós, ques mossegarán la llengua de dolor, que blasfemarán del Deu del Cel, y que no farán penitencia de las suas obras.* Segons esta exposició, desde los anys 1820 á 1825 poch mes ó menos, habém entrat en la sexta edat (no del mon, sino de la Iglesia, desdel Naixement de Christo fins al judici final.) Peró convé advertir, que no se ha de buscar lo instant fisich en que acaba una edat y comensa altra, y quels ultims fets de la que acaba van entremesclats ab los

primers de la que comensa. Y parlant lo Apocalipsis de esta sexta edat, diu que se obrirá ab grans terremotos (*c.* 6. *v.* 12.) Despues en lo toch de la trompeta del sisé Angel, (*cap.* 9. *v.* 13. *y seg.*) explica la visió de uns formidables exercits que tindrán per capitá y Rey al Antichrist, segons la clara exposició de Pastorini. De conseguent, atenent á ella, ja habém entrat en la edat del Antichrist; peró ell no sab quant ha de durar esta sexta edat, ni tampoch en quina época de ella ha de venir.

No ixo fiador del que diu Pastorini, peró lo cert es que desde lo any 1800 que vas tenir ocasió de llegirlo per primera vegada, estava aguardant terremotos entre lo any 1820 y 1830, y que aquestos deu anys se han ben distingit en aqueixos fenómenos. Segurament que en un sigle no se llegeixen tans tremolors de la terra, com habém llegit y experimentat en aquesta epoca. Aixó y la conformitat y consonancia que fa veurer entre las Profecias del Apocalipsis y los fets de la Historia de la Iglesia, fan á mon coneixement bastant probable la opinió de que aquestos terremotos han donat principi á la sexta edat de la Iglesia. Opinió

per altra part conforme al sentir de S. Justino, de S. Ireneo, de S. Hilari y demes citats.

Lo que aumenta la probabilitat de ser no mol distant la vinguda del Antichrist y fi del mon, son los senyals que de aixó nos donan las sagradas lletras. Lo primer lo trobo en lo cap. 24. v. 14. de S. Matheu, ahont Christo nos diu, que quant lo Evangeli se haurá predicat per tot lo mon, vindrá lo seu fi: ço es, quant no hi haurá cap lloch ahont no se haja predicat: aixis ho entenen Origenes, S. Geroni (*in c. 24. Math.*) = S. Agusti (*lib. 20. de Civit. D. c. 8 et 9. & Ep. 80, modo 199 ad Hesulium*), y altres citats per Gotti (*tract. de fine Mun. q. 1. de Antichr. Dub. 2. § 2.*) ¿Y son molts los llochs ahont no haja en un temps ó altre ressonat la veu del Evangeli? Poquissims li quedan á seguir de tota la terra fins ara descuberta. Luego no pot ser mol distant la fi del mon, y mol menos la vinguda del Antichrist, menos ques descobrin novas terras.

Altre senyal indicat per Apostol (2. *Thessal. 2. v. 3.*) será la apostasia y separació general de la Iglesia cathólica. Aquesta defecció y desobediencia al Pon-

tifice Romá Vicari de Christo, que fa mols anys ha comensat ab las heretgias y cismas, ara mateix será general de tots los goberns. A excepció de Espanya ab Portugal, Italia, Napols, y lo Imperi de Austria, los demes Regnes, ó son obertament cismatichs, ó fan l' us quels acomoda de la Autoritat y decisions del Papa. No sé com haurán quedat las Américas sobre aquest punt, peró es temible que las mateixas causas haurán produit allí los mateixos efectes que en Europa. Luego atenent al Apostol, hem de dir, que no pot estar molt lluny lo Antichrist.

Altre senyal lo tenim en las revelacions de Santa Brigida (*lib.* 6. *c. LXVII.*) ahont se llegeix „que antes de venir lo „Antichrist mols gentils se convertirán á „la Fé. Despues, quant mols christians „amarán las heretgias, y los impios y „malvats trepitjarán al Clero, será un „senyal evident, de que prompte vindrá „lo Anti-christ." = Per saber si habém arribat á aqueix punt, basta tenir ulls, pues en nostres dias hem vist casi en tots los Regnes de Europa, trepitjats, vilipendiats y perseguits los eclesiastichs catholichs per causa de Religió, per mes que exteriorment se hajan pretextat altres fal-

sos motius, com ja s' feya en temps de Neron, per provocar lo poble ignorant contra de ells. Qui no se haja desenganyat ab la experiencia, que llegesca solament lo primer capitol de Mozzi *Proyectos de los Incredulos*, (*Bibliot. de Relig. tom. XIV.*) ó be *Preservativo* del Sr. Bisbe Velez, y veurá com Voltayre, Rosseau, D' Alambert, Diderot, Condorcet &c. &c. es dir, los Gefes y mestres de la incredulitat de nostres dias, han tirat los plans per degradar, envilir lo estat eclesiástich *catholich*, y li han decretat la mes encarnissada y cruel persecució.

Finalment, pues seria may acabar, altre indici es la apostasia tan espantosa de la Fe. Seguint la historia del christianisme se troba que no hi ha article de Fe que no haja estat combatut, com llargament explica La Menais. Cada dogma ha estat ocasió de una heretgia particular. Se amontonan sofismes, se multiplican las objeccions, y tot serveix per fer desplegar lo christianisme, y quedar probats y consolidats los seus dogmas. La orgullosa rahó confusa de tantas derrotas, y desenganyada dels seus propris desvaris, no atrevintse á reproduir los arguments tantas vegadas refutats, ni podent inventar-

ne de nous, al ultim se abandona á sí mateixa y deixa de raciocinar. Desde á las horas cessan los altercats be que tristos, pero que alomenos eran segurs indicis de vida, y en son lloch se observa la calma y lo silenci de la mort. Apar que reyna una perfeta pau, peró ¡ay! pau funebre, pau trista, pau mil vegadas mes destructora que las guerras passadas. Ja no se ouen disputas contra los misteris de la Fe, es veritat: ja no diu la humana y superba rahó, *escolteu las mias probas, sino, no me entench de probas, ni vull donarne, ni vull oir ni atendrer las vostras.* Y no habent pogút despues de innumerables tentativas fer res al catholicisme en lo espay de 18 sigles, lo declara indigne de la sua atenció, y del seu examen.... Y á totas las evidencias que se li poden fer, respon ¿Quem importa? y tot fent una mitja rialla, gira lo cap á altra part. Vet aqui lo systema del dia: una freda indiferencia sobre las cosas que mes importan al home, com son las veritats de la Fe. Aquesta situació violenta no dista sino un sol pas del ateisme, que segons Leibnitz será lo ultim dels errors. Aquest systema, pues de una plomada esborra tota

la Fe y Religió cathólica, y de conseguent es lo mes acomodat á las miras del Antichrist. De modo, que encaraque lo mon hagués de tardar á finir 4 mil anys, es impossible ne eixis unaltre que disposás millor los seus passos. Systema que ja no pot creixer en errors y malicia, y solament pot aumentar en numero de sequaces.

De aqui tenim quart senyal de la proximitat del Antichrist; pues Christo nos diu que quant vindrá lo Judici Universal, apenas se trobará Fe en la terra: (*Lucæ* 18. *v.* 8.) De conseguent quant aquest systema de incredulitat que á marxas dobladas va cundint, se haurá generalizat en totas las classes y estats, se presentará, ó no será mol distant lo Antichrist.

¡Peró que espantosa ceguera la dels mortals! Aixis com en temps de Noé, y quant se fabricava la Arca, ningú volia creurer ab lo Diluvi; y los jueus tenint al devant al Christo, no volgueren creurer fos lo Messias á pesar que veyan en éll tots los senyals expressos en los sagrats llibres que continuament llegian; del mateix modo tampoch voldrán los homes creurer sia lo Antichrist, no obstant quel tindrán devant, y podrán veurer en éll

tots los caracters ab que está profetizat.

Despues del Antichrist vindrá un diluvi de foch, que abrasará y purgará tota la terra com consta de varios llochs de la Sagrada Escriptura: (*Psal* 49. *v.* 3. = *Psal.* 96. *v.* 3. = *Joel* 2. *v.* 3. = 2.ª *Petr.* 3. *v.* 7, 10, 12. = 2.ª *Thessal.* 1. *v.* 8. *&c.*) Y esta es la intelligencia de la Iglesia confirmada per la Tradició Apostólica. Passat lo incendi ressuscitarém tots ab nostres propris cossos com diu Job (19. *v.* 25. = *Tobiæ* 2. *v.* 18. = 2.º *Machab. J.* *v.* 9. = *Joan* 5. *v.* 28. *et c.* 11. *v.* 25. = 1.ª *cor.* 15. *v.* 16. = 1.ª *Thessol.* 4. *v.* 15. *&c.*) Y ultimament será lo Judíci que se celebrará en la Vall de Josafat situada entre las murallas de Jerusalem y la montanya de las Olivas. Aquesta Vall apar que ha servit sempre de sepultura, y en ella se troban monuments de la mes remota antiguitat. Entre los sepulcres de que está cuberta, se troban los de Zacharias, de Josafat, de Absalon &c. = No se entén que tothóm haja de cabrer en aquesta petita Vall, sino que ella formará lo centro de aquella numerosa reunió, de la que solament los reprobats estarán en terra, pues los bons estarán elevats en lo ayre. Y que aquest solem-

ne judici haja de celebrarse en aquella Vall consta de Joel (*cap.* 3.) y tambe dels Actes dels Apostols (*c.* 1. *v.* 11.) ahont se llegeix, que Jesu-Christ del mateix modo que desde la montanya de las Olivas sen pujá al cel, vindrá tambe segona vegada. Y aquesta montanya te en la sua falda la Vall de Josafat. De que conclou S. Thomas (*Suplem. q.* 88. *a.* 4.) que cerca de aquells llochs vindrá Christo á judicarnos. Y es mol conforme quel honor li sia publicament reparat en aquells mateixos llochs en que se li habia quitat ab tans oprobis é ignominias; y judique ab tota justicia als homes, allí mateix ahont ells tan injustament lo varen judicar. Se presentará al Judici ab la velocitat de un llamp (*Math.* 24. *v.* 27.) acompanyat de Angels, y rodejat de Magestat y gloria; y se detindrá sobre un nubol luminos y elevat á la vista de tot lo genero humá.

No habem de pensar que aquest Judici haja de ser verbal, ab llarga serie de preguntas y respostas de cada hu per oir la acusació dels testimonis, y per imposarse lo Jutge de la gravedat de las culpas. Una sola mirada de Christo formará lo interrogatori, la acusació, las probas y la sentencia. Y per una virtut divina,

com diu S. Agusti (*lib. 1. de civit. D. C. 14.*) fará que á cada hu vingan á la sua memoria totas las suas obras bonas ó malas que hauria fet, que las veje ab una mirada rápida de enteniment, y lo seu coneixement acusará ó excusará á la propria conciencia. No sols aixó, sino que cada hu veurá las conciencias de tots, y tots veuran la de éll: (*Rom.* 2. *v.* 16.) Deu se presenta:::::: ja no hi ha vel que oculte las accions ni lo destino dels homes: lo Univers queda descubert assi mateix. No obstant, es ben probable, que Christo de sa propria boca pronunciará en alta veu las sentencias, dient als de la dreta: *veniu benehits de mon Pare al Regne que vos está preparat &c. Y als de la esquerra: aparteus de mí, malehits, al foch etern &c* pues no hi ha cap inconvenient en pendrer eixas paraulas en lo sentit literal.

(74) *Marc.* 16. *v.* 16. De aquest y mols altres llochs de la Sagrada Escriptura tenim, que sens la verdadera Fe en Christo, es impossible agradar á Deu y salvarnos; y com la verdadera Fe solament sia en la verdadera Iglesia de Christo, que com hem vist en las notas (*principalment 41, y post. med. de la 54.*)

es la sola Cathólica, se segueix que fora de la Iglesia Cathólica no hi ha salvació. Creuré que á molts los costaria poch confessar, que la sola Iglesia Cathólica ó Romana es la que ve de Christo y Divina si res mes hi habia; peró lo anyadir que aquell que no será membre de aquesta Iglesia, será exclós del cel y condemnat, aixó es lo que no poden sufrir. De aqui las declamacions contra la Iglesia Romana predicadora de aquest Dogma, pues ells voldrian poderse salvar en qualsevol Iglesia y secta, encara que fos la mahometana. ¿Peró quina culpa te en aixó la Iglesia Cathólica? Ells deuhen haberlas contra de Deu y contra de Christo per haber establert aqueixa lley. Peró si miran ab los ulls de la fe y de la rahó, veurán que no tenen per aixó motiu de queixas.

Perqué vejen quant ajermanadas estan sobre aquest punt la rahó y la Fe, y se desenganyen de una vegada, entretenimnos un poch en ell. Peró es necessari primerament assentar alguns preliminars com fa lo P. Almeyda. 1.º La Gloria eterna que consisteix en la clara vista de Deu, es un be tan esperitual y superior, que ab la sola llum de la rahó natural ni solament se pot coneixer, quant menos de-

sitjar. 2.° Lo Dret á aquella Gloria, ni es ni ha estat may prenda de la naturalesa humana, perqué un Dó que en sí es sobrenatural, no pot ser degút á la naturalesa. 3.° Solament la promesa que Deu feu á Adam y als seus descendents de donarlos aquella benaventuransa en cas de serli obedients, sols esta promesa, dich, podia donarlos algun Dret condicionat á aquella felicitat eterna. 4.° Habent Adam perdút per lo seu pecat aquest Dret, ni éll ni sos fills podian recobrarlo ab sas proprias obras, com purament suas y merament naturals. Aixó per dos rahons: la una, perqué essent ells delincuents, las suas obras no eran acreedoras á que Deu ofes las acceptás per mereixer lo perdó y satisfacció del pecat; y molt menos no essent personas condecoradas per ser accepta á Deu la satisfacció que podian donarli; pues aquell propriament satisfá per alguna ofensa, que presenta al ofés una cosa igual ó mes estimada que aborrida la ofensa, lo que no podian fer tots los homes junts.

2.ª Perqué las obras que son de sola la naturalesa, no tenen cap proporció á mereixer la Gloria del cel que es sobrenatural com hem dit, pues lo merit y lo

premi, medis y fi, disposicions y la forma deuhen ser de un mateix ordre. Y aixis los fills de Adam, sens algun socorro extraordinari del cel que elevás las suas obras al ordre sobrenatural, no podian conseguir aquell Dret á la Gloria que habian perdút per lo pecat del seu pare. Peró Déu mogút de misericordia volgué redimir y elevar al home per medi de son Fill Jesu-Christ, que essent Deu y juntament Home sens sombra de pecat, oferí á son étern Pare la sua vida, que era vida de Deu y de home, en satisfacció del pecat del home; qual vida era una prenda mes preciosa y estimada als ulls de Deu, que aborrida la ofensa ó pecat del home (*S. Th. 3. p. q.* 48. *á* 2.) De esta manera Christo no sols satisfé per Adam y sos descendents, lo que ningun home pur podia; sino que meresqué ser Rey de la Gloria per haberse humiliat fins á morir en la Creu; y de aquest modo volgué adoptar als homes per fills seus y hereus del seu Regne, mediant la regeneració del Batisme. Aqui tenim en que consisteix lo Dret que poden tenir los homes á la Gloria: consisteix en ser fills de Jesu-Christ Rey de la Gloria, per medi del Batisme, que éll instituhí. Fins aqui me

apar que res hi ha contra la rahó, ó contra la caritat y bondat de Deu.

Dels preliminars assentats vet aqui las consecuencias necessarias que se infereixen. 1.ª Que Jesu-Christ Fill de Deu, es lo Rey de la Gloria, Redemtor nostre, y lo principi de tota nostra benaventuransa eterna. 2.ª Que ningú te Dret á la Gloria, sino aquell que sia fill de Jesu-Christ per lo Batisme, pues lo Dret á la herencia sobrenatural solament está fundat en esta filiació. De manera quel Fill de Deu fou qui instituhí aquest patrimoni, y solament cridá á tenir part en éll, als fills seus, ço es, als que fossen reengendrats en la gracia del san Batisme. Ben claras son las paraulas de esta institució: *nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei: (Joan. 3. v. 5,)* Es dir, que en lo Batisme renaixem per ser fills seus, ab Dret á la Gloria del Cel.

Encara hi ha mes: Christo en la institució de aquesta Herencia, feu lo que acostuman fer los homes en la institució de las suas grans herencias, cridant als descendents, peró desheretant positivament á tots los fills ó nets incursos en crim de lesa Magestat, ó que sian traydors á la

Patria y rebeldes al Soberá. Aixó mateix feu lo Fill de Deu: declará que quedan desheretats del Regne del cel tots los fills seus de Batisme, que incorren en delictes de lesa Magestat, ó sian rebeldes y desobedients á Deu. Per lo que tenim exclosas de la herencia celestial dos clases de personas: uns quedan exclosos perqué may hi han tingút cap Dret, y á esta classe pertenyen tots los que no son fills de Jesu-Christ per lo Batisme, com son los jueus, los moros, los gentils. Y en efecte ¿com podrá ser fill de Jesu-Christ y heréu de la sua Gloria lo jueu quel blasfema y aborreix, lo pagá que nol coneix, y adora lo sol, la lluna, y fins á las bestias?

Altres hi ha, que son fills de Jesu-Christ per lo Batisme peró quedan exclosos de la herencia celestial, per estar expressament desheretats per los seus crims. A esta classe pertanyen los increduls, heretges, impios y pecadors. Ben clara es la claúsula quels deshereta, pues Christo en varias parts del Evangeli diu expressament, que aquell que no vulga creurer, y cumplir la sua Lley y preceptes, será exclós del Regne del cel. Y á la veritat, ¿com será hereu del Regne de Christo lo incre-

dul, lo heretge, que habent rebút y llegit lo Evangeli, lo desprecia, fa burla de Christo, se riu de aquells quel segueixen, y posa tot lo seu estudi, tota la sua eloquencia y astucia en pervertir y apartar los pobles de la sua Fe, y obediencia á la sua Iglesia? ¿com pot ser participant de la herencia de Jesu-Christ aquell malvat Catholich, que en las obras es apostata de la mateixa Fe que confessa ab las paraulas? ¿Qué no fa cas ni de las promesas de Christo, ni de las amenassas dels seus castichs? ¿Com podrán dirse fills seus, hereus dels seus merits y de la sua gloria quens comprá, aquells quel desobeheixen? Morint en aquest estat, no hi ha dupte, ells son exclosos del cel y condemnats á penas eternas.

Peró no diém per aixó, que tots los materialment separats de la Iglesia Cathólica se condemnen. En las terras dels heretges y protestants, primerament tots los que moren antes de tenir us de rahó, si han rebút lo Batisme, se salvan com los fills dels catholichs, batejats en las Iglesias Cathólicas. Segonament, los rudos é ignorants que no han oit sino la veu del seu Párroco heretge, ni los ha ocorregut may dupte, ni prudent suspita sobre la veritat

ó falsedat de la sua religió; y creuhen sensillament ser fills de la verdadera Iglesia de Christo; solament tingan Fe explicita y distincta dels principals articles y Mysteris de la Religió, encara que erren en alguns articles secundaris y menos principals, com v. g. sobre las Indulgencias, Purgatori, &c. com en aquest cas, no son heretges sino materialment per una ignorancia inculpable, y disposats á creurer ab Fe explicita tot lo que Deu ha dit y revelat á la sua Iglesia, y esta nos proposa á creurer com á tal: en aquest cas, dich, tots aquestos ignorants inculpables, poden mol be estar en gracia de Deu y salvarse; pues en quant á la sua bona voluntat, ja estan units á la Iglesia Cathólica, y son membres de Christo.

En quant á gentils, moros y mahometans, hem tambe de fer distinció. Los que moren antes de tenir us de rahó, com son criaturas y fatuos perpetuos, los toca la mateixa sort que als fills petits dels Christians que moren sens Batisme. Uns y altres son exclosos del cel per no ser fills adoptius del Rey de la Gloria, per no tenir lo Batisme, y de conseguent no tenint Dret al cel, quedan privats de éll, y van aquellas animas á un lloch, ahont

no tenen pena ni gloria; pues lo no anar al cel, nols es cap pena, ó mol petita, suposat que may hi han tingut cap Dret, disposició, ni capassitat. Pena de sentit, non deuhen tenir, tota vegada que may han comés cap pecat personal.

En quant als gentils moros ó mahometans que tenen us de rahó, pregunto ¿ha ressonat may als seus oidos la veu del Evangeli, ó no? Si han tingút suficient noticia de la Religió de Jesu-Christ, com es regulár en moltissims, perqué ella per medi dels Missionistas ha estat anunciada en tots los anguls de la terra, y continuament ne marxan de Europa ab direcció á totas parts; de manera que hi ha grans conjecturas de haberse perdicat fins en América antes de estar incomunicada ab la Assia, pues mols vestigis del Evageli trobaren los Espanyols quant la conquistaren en los anys de 1500, com porta la Bibliot. de Relig. (*tom.* 5. *n.°* 411. *pag.* 260; *y tom.* 3. *p.* 3.) Dich, que si los tals gentils ó mahometans, tenint noticia del Evangeli no han fet las diligencias degudas per instruirse en éll y abrassar la Fe de Jesu-Christ, la sua ignorancia ja es voluntaria y vencible, la sua infidelitat ja no es purament negativa, sino positiva,

y pecan mortalment en despreciar un punt tant interessant, com es lo de la Religió y salvació. Y no será encara aqueix lo sol pecat mortal que tindrán: ells haurán tambe pecat contra lo quint, sisé, seté, ó altre Manament de la lley natural que ningú ignora; y de conseguent, serán condemnats á proporció de las suas culpas, com ho serán los Christians que haurán mort en pecat mortal.

Peró si hi ha algun gentil que may haja tingút suficient noticia del Evangeli, ni ha estat á la sua ma lo tenirla: Pregunto ¿ha viscút segons la llum de la rahó, ó no? Si ha trencat los preceptes de la lley natural, será per aqueixa judicat y condemnat; peró no será castigat per la infidelitat ó falta de Fe. Aixis S. Thomas: (22æ. *q.* 10. *á* 1.) y lo Apostol (*Rom.* 2. *v.* 12.) diu: *qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.* Peró si lo tal gentil vivia y moria sens haber trencat ningun precepte de la lley ó rahó natural, que no se admét, per ser tan innocent aniria als llims com los infants que moren sens Batisme. Peró aqueix cas, dich, que no se admét, perque Deu no falta ni abandona á ningú dels quel buscan; y si un infiel fa bon us de la llum de la rahó

y dels auxilis naturals y sobrenaturals que li dispensa la sua Providencia paternal, no faltará Deu en illuminarlo, ó per una revelació interior, ó be enviantli un Predicador, ó un Angel del Cel per instruirlo en las veritats de la Fe: Aixis S. Thomas; (*Quæst.* 14 *de verit. á* 1.) De manera, que encaraque lo seguir la llum de la rahó natural, no puga ser ninguna disposició per la gracia, ni tampoch condició que diem *sine qua non*; no obstant, es una condició ab la que sempre Deu concedeix lo do de la Fe, y en aqueix sentit diu S. Thomas en lo lloch citat, que si un infiel desde petit criat y educat en boscos entre llops, seguia la llum de la rahó en abrassar lo be y fugir lo mal, hem de creurer certissimament, que Deu lo illuminaria per un ó altre dels medis referits; aixis com illustrá á Melchisedech, á Job, Rahab, als Reys Magos y á Corneli: (*Hebreor.* 11. = *Actor.* 10.) Quals exemples bastan á persuadirnos que la mateixa Providencia ha illuminat á mils de altres. De eixa manera reben la Fe, y se incorporan ab Christo; y si no poden rebrer lo Batisme de aygua, no importa, lo seu desitj basta en tal cas, que s' diu Batisme de foch.

De conseguent, la verdadera causa de la condemnació de tans infiels, no es la falta de medis per instruirse en la Fe, sino los seus crims y pecats. La preocupació, las passions, los vicis, la obstinació, los interessos temporals, se anteposan al dictamen de la rahó, á las bonas inspiracions, als sants pensaments, als remordiments saludables, y fan estudi per apartar de sí tots estos tochs del Esperit Sant perque los incomodan la possessió dels gustos y deleytes: (*Rom.* 10. *v.* 21.) Estos pecats los fan indignes de la llum y do de la Fe, y son la causa de la sua condemnació. (*Sap.* 1. = *Exher.* 4. *v.* 18. = *Eccli.* 43. *v.* 37. = *Psal.* 110. *v.* 9. *Sap.* 6. *v.* 13. = *Joan.* *v.* 44. = *Rom.* 1. *v.* 21. = 2.ª *Cor.* 4. *vv.* 3, 4.)

Tenim pues, que ningú may ha anat ni pot anar al Cel sino per medi de Christo; (*Actor.* 4.) ço es, deu estar incorporat á la sua Iglesia; pues ell maná que tots los seus estassen units á ella com ovellas de un sol remat gobernadas per un sol Pastor: (*Joan.* 10. *v.* 16.) á fi de que tots conservassen la sua Fe y doctrina, tots fossen de un mateix sentit, y no hi hagués cismas. (1.ª *Cor.* 1.

v. 13. *et c.* 12. *v.* 25,) Y com la verdadera Iglesia de Christo, no sia altra que la Romana, pues solament ella te tots los caracters de Christo y de Divina, com son entre altres la potestat que exerceix sobre los dimonis conjurantlos en nom de Jesu-Christ; la operació de miracles que continua en ella, y no en ninguna de las separadas; la successió dels Papas desde San Pere; quals caracters habém vist en las notas de n. 41, y 54; se segueix que per salvarnos, debém estar units y debém seguir y obeir á la Iglesia Romana, de manera que los que están fora de ella, no tenen cami de salvació.

Que vingan tots los separats de aquesta Iglesia, que llegescan aquest capitol, y que digan, que troban en aquest dogma catholich que sia dissonant á la sana rahó. Y si tot lo exposat nols basta, y se estiman mes lo testimoni dels homes quel de Deu, que preguntin aqueix punt á totas las sectas de heretges, als jueus, als gentils, y mahometans. Los lutherans los respondrán: tan en la nostra Iglesia com en la cathólica, qualsevol se pot salvar, peró no en la calvinista, zuingliana, puritana, ni tampoch en la mahometana, ni en lo judaisme y gentilisme

&c. Si ho preguntan á un calvinista, dirá: calvinistas y catholichs se poden salvar, peró no los lutherans, zuinglians, ni jueus, ni mahometans, ni idólatras. Si ho demanan á un mahometá, dirá també: nosaltres y los catholichs ja aném be y podém anar al cel seguint nostra lley; peró no cap idólatra, antherá, calvinista, ni zuingliá, ni jueu. De manera que ningú absolutament, may ha dit ni dirá ingenuament que se vaja errat seguint la Religió Cathólica. Y si se pregunta axó mateix á un catholich, respon: En ninguna Iglesia hi ha medi de salvarse sino en la Cathólica, pues totas las demes religions van erradas menos ella: Ella sola ve de Deu y totas las demes son invencions humanas. Es dir; que totas las nacions del mon, encaraque pensan salvarse en la sua religió, admeten que qualsevol també se pot salvar seguint la Cathólica, peró no en altra; y de conseguent, á favor de cada religió separada de la Cathólica, no tenim sino lo testimoni dels seus, y la cathólica á mes del testimoni dels de casa, te lo de totas las sectas y pobles de la terra, que deposan á son favor y la abonan. Si la proba de testimonis ha de valer, ella está per la

Religió cathólica, y hem de confessar que fora de ella no hi ha salvació.

Per poderse salvar en qualsevol Religió y secta, seria necessari que totas vinguessen de Deu y li fossen agradables, lo que es impossible com está probat en la Nota de n. 25 de la 1.ª P. Mira á Sant Thomas (*de verit. q.* 14. *a.* 1.º & 22æ. *q.* 10. *a.* 1.) = La Biblioteca de Religion (*tom. V. c.* 4. *a.* 2.) = Almeyda (*Armonia tarde* X.)

(75) Lo systema de incredulitat y materialisme de nostres dias, está enterament faltat de fonament, y de rahó, y aixis diguemli *una locura*. Una proba de axó es, que la major part dels increduls al acercarsels la hora de la mort se retractan. Una llista ben llarga se podria formar de ells. Alguns dels mes célebres y mes coneguts, son: Boulanger, Tous-Saint, Boulainvilliers, Marqués d'Argens, Montesquiu, Maupertuis, Buffon, Dumarsais, Fontenelle, Damilaville, Thomas, Bouguer, de Lange, Tressau, Mercier, Palissot, Soulavie, Larcher, (*Bibliot. de Relig. tom. III. p.* 76, *nota.*) Lo autor del paper espanyol *Citador* també se ha retractat com consta de la Nota 1.ª de esta Part. Riego feu lo mateix, &c. Vol-

tayre hauria firmat la sua retractació segona vegada si D' Alambert y Diderot no haguessen impedit la entrada al Sacerdot que tan demanava per confessarse. Aquesta fou la *humanitat*, y la última expressió del amor que professavan al seu mestre, lo qual cremantse interiorment, ple de rabia y desesperació, tot exclamant: *moro abandonat de Deu y dels homes*, morí á 30 de maitg de 1778. Los Metges eixiren del quarto espantats, dient, que may havian vist una imatge tan terrible de un impio moribundo. ¿Qui vol morir de aqueixa manera...? Fugir pues de la impietat y dels seus llibres pestiferos, qui no vulga una mort tan horrorosa.

No cal dir, com moriren *D' Alambert* y *Diderot*; estos impediren á Voltayre se confessás y retractás, y altres ho impediren á ells. Lo primer á la última hora volia també confessarse, peró tingué que morir sitiat de Condorcét, que despres se gloriava de haverlo fet morir com un filosóp. A Diderot li succehi lo mateix: (*Bibliot. de Relig. tom. VII. p. 78. nota.*)

La Harpe sabé ab temps aprofitarse millor de la divina Misericordia. Era lo deixeble mes estimat de Voltayre, y fou gran partidari de la revolució francesa

del any 1790. No obstant, no pogué librarse de la persecució, y en 1794 se vegé en las presons de Luxemborug. Allí Deu li tocá lo cor per medi de la lectura de Kempis, y en la mateixa presó convertit ja de tot cor, traduí los Psalms de David, y per medi de varios escrits publichs se retractá, y doná á la sua conversió tota la publicitat que demanavan los escandols que havia donat. Un ne publicá baix lo titol: *Lo fanatisme de la llengua revolucionaria*, que li suscitá novas proscripcions, ab un ordre de Bonaparte quel desterrava á 25 lleugas de Paris, que rebé ab resignació christiana; peró per la sua poca salut se li permeté tornar á la capital. Desde aquest moment no se ocupá sino en exercicis de pietat, y en prepararse per compareixer al tribunal de Deu; y en estos sentiments, morí á 11 de Febrer de 1803. (*Bibliot. tom. I. p.* 228, *nota.*)

Estas retractacions de uns, y los desitjs de confessarse y retractarse de altres, que respecte de nosaltres equivalen á las mes solemnes retractacions, apar habian de desenganyar á tans miserables que se saborejan en la lectura de uns escrits tan altament reprobats dels seus propris au-

tors. ¡Que proba tan honorífica de la veritat de nostra Religió! En efecte: ¿Com es que aquestos y altres semblants apóstatas de la Fe, se retractin, demanin confessió, y desitjen morir com á catholichs? Aixó en primer lloch manifesta ser fals estessen convensuts del que antes deyan; y de conseguent que son uns embusteros quant diuhen que no hi ha Cel, ni Infern, ni Deu &c. &c. pues tots ells diuhen lo que no creuhen. Segonament los preguntaré ¿com es que ningun catholich en la hora de la mort may se ha retractat de la sua Religió, ni de cap article de la Fe? ¿Se trobará en tot lo mon un catholich que en la hora de la mort haja dit: jo me retracto y arrepentesch de haber cregút los misteris de la Fe? ¿De haber dit que hi ha un Deu ab tres Personas, y que lo Fill de Deu se encarná per salvarnos? ¿De haber cregút y publicat que hi ha Cel, Infern y Purgatori? &c. &c. y que haja anyadit: jo crech fermament que solament Voltayre, Rosseau, D'Alambert, Diderot, Condorcet &c. nos han dit la veritat, y de conseguent que lo de la Religió cathólica es tot una farsa y embusteria. ¿Se trobará un catolich en tot lo mon que á la hora de la mort se haja

explicat aixis? Es impossible. Al contrari, en aquella hora se referma mes en lo que sempre ha cregút, exercitantse en avivar la sua Fe.

Ja suposo dirán que aqueixas retractacions provenen de haber tingút la educació de la infancia en las maximas del catholicisme; pues que aquellas primeras impressions ab dificultat se esborran, y com lo moribundo se espanta ab la presencia de la mort, tem errar lo pas, y sen torna á las primeras ideas de Religió. — Si aixo fos la causa, un Jueu, un Gentil, un Protestant, un Materialista convertits en vida á la Fe y agregats á la Iglesia cathólica, á la hora de la mort retrocedirian per tornar á la religió de la sua infancia, y al materialisme en que se habian criat. ¿Y se ha oit may á dir una cosa semblant? Que mols Protestants, Jueus, Gentils, heretges de totas las sectas, cismatichs, impios, se convertescan á la Fe cathólica, tots los dias succeheix; peró que á la hora de la mort per assegurar aquell pas y tranquilizarse, desertin de la Iglesia cathólica, y sen tornin á la sua antigua religió ó secta per morir en ella, no se ha oit ni succehirá may. Luego es fals que las retractacions dels após-

tatas de la Fe, provingan en la hora de la mort del imperi que á las horas recobrin las impressions de la infancia.

Diuhen també, que com tot lo de la mort espanta, las retractacions provenen de una *debilitat de esperit.* Aqueixa resposta me recordo haber llegit que doná Voltayre als seus deixebles, quant convalescút del primer esputo de sanch, lo reconveniren de haberse confessat y retractat. Pues be, diemli *una debilitat de esperit*; peró sempre nos queda lo mateix argument contra de ells. Y aixis los demano altra vegada: ¿Com es que aqueixa *debilitat de esperit* no la pateix un bon catolich? ¿Com es que dels convertits á la Fe cathólica, á la hora de la mort, ni un ha experimentat may aqueixa que anomenan *debilitat de esperit*? ¿De hont prové que ningú de estos per mes espantat que estiga sen torna á la Religió en que se habia criat, antes be se confirma mes en la Fe, que habia abrassat en una edat ja avansada? Es dir, que un desertor de la Fe, al acercarse la mort, cubert de terror, de angustias y congoixas del que li amenassa, desitja morir catholich; y ningun bon catholich encaraque ho sia de poch temps, tracta en

aquell moment sino de solidarse mes en la Fe y Religió cathólica. Que traguen de aqui la consequencia.

No reparan tampoch á dir, que á la hora de la mort mols se retractan perqué tenen al costat un Sacerdot quels espanta ab las amenassas del Infern. Peró quem digan: ¿Quin Sacerdot tenian Voltayre, D'Alambert, Diderot &c. &c. &c. que ab tantas ansias demanavan un per confessarse, y no pogueren lograrlo? D' ahont provenen pues, estas ansias y retractacions del impio en la hora de la mort? ¿Si tan persuadits estavan de anar per lo cami de la veritat ¿á que tanta perturbació? ¿á que lo retrocedir y desdirse? Si ells volian confessar una veritat, prou sé jo lo que dirian, peró ja que no volen confessarla, ho faré jo per ells. Parlém ingenuament, jermans meus: A la hora de la mort desapareixen totas las passions perqué está acabat lo temps de satisferlas; y á las horas es quant lo moribundo, desenganyat de la vanitat y locura de tot lo que li oferia lo mon y las passions, escolta ab sossego la clara veu de la rahó fins á las horas oprimida. Aquesta, ajudada de la divina gracia, li parla al cor, qui trobantse desembarras-

sat dels cuydados temporals, y libre dels desitjs de riquesas, deleytes, honors, empleos del mon, que per moments va á deixar, escolta la veu de la rahó, se li presenta la admirable harmonia de esta ab la llum de la Fe, y la veritat y divinitat de la Religió cathólica brilla devant dels seus ulls. Excitat de esta manera lo seu cor per la divina gracia, prorromp en actes de Fe, se horroriza de sí mateix, dels seus pecats, y de la pena que té merescuda per ells: se alenta ab la esperanza en la divina misericordia, confiant que li perdonará las suas culpas, que aborreix per ser ofensas de un Deu tan bondadós. Per aqueixos graus puja lo pecador á la verdadera penitencia. Axó es lo que passa en lo cor del pecador ques converteix. Aqueixa es la causa de la revolució de ideas que experimenta y de las retractacions que fa. Veritat es, que alguns á la hora de la mort detestan los mals passos que han donat, abominan los companys quels han perdút, se retractan dels errors en que han viscút, maleheixen lo mal que han fet, peró no saben aprofitarse de la divina gracia á qui sempre habian resistit, no arriban á una verdadera conversió, se fan indignes de

la divina Misericordia, y moren impenitents com Antiocho.

¡Que escena tan horrorosa un impio moribundo! Aquell abisme sens fondo ahont va á baixar, aquella soledat obscura, aquell silenci etern, aquella son freda, aquella nit perdurable que ja may tindrá aurora, aquella privació de tot be.... totas estas ideas, y altra infinitat de ellas no menos desoladoras, pesan sobre aquella miserable anima, la trastornan, la despedassan, y son lo comensament del seu espantós suplici. ¿Com se podrán pintar las suas anxietats, los seus remordiments, lo seu tart arrepentiment casi sufocat per la desesperació, y aquell mirar consternat, que no encontra per totas parts sino inconsolables memorias del passat, y un per venir sens esperansa? Ell antes se habia fet forsa á fi de persuadirse que en la mort tot se acabava; y quel anima se resolía á no res: no tem á las horas aquell *no res*; al contrari lo desitja, lo invoca de tot cor, peró en va: la eternitat sola li respon.

No hi ha que fer: lo llit en que acaba los seus dias lo home malvat, no es menos horrible quel abisme tenebrós á que dona entrada. Tot quant l' home pot

concebir en aquest mon acerca dels horrors del Infern, se presenta allí als seus ulls, y qualsevol quel haja vist, veu, diémo aixis, demostradas las veritats de la fe en ordre á aquest punt, y toca ab las mans part del que creya per revelació. No faltan al rodedor del moribundo llamas voraces, y furias venjadoras, que moltas vegadas ixen de una imaginació espantada, y del terror de un cor culpat. En la sua cara te pintada la desesperació. Aquell que dos dias há, entregat á la dissolució y als deleytes, se burlava de la mort y de las penas del altra vida, mireulo ara postrat, objecte trist de horror, abatut baix lo cruel assót del remordiment, oprimit ab los terrors de la sua futura sort, estirat á la vora deserta de la eternitat.

Si se li parla de la divina Misericordia, no vol escoltar; y si se li diu que encara te temps per lograr lo Cel, respon, á lo menos en son interior, lo Cel no es per mi, y ara es la part mes cruel del meu infern: la ira de un Deu está sobre de mi; ja ha passat comptes ab la mia conciencia, y ha comensat la sua venjansa. ¡Ay de mí! es impossible resistir als seus colps. Sols un Deu pót fer-

me exprimentar lo que estich sufrint. Me giro y regiro á tots costats sens poder descubrir lo menor raitj de esperansa. Las mias maximas han envenenat lo cor dels meus companys; la mia avaricia ha assessinat á tans dels meus jermans; la mia luxuria y amor als deleytes, lo meu llibertinatge ha escandalizat á tans innocents!.... ¿Quin altre Infern me queda? ¡O Deu clementissim ultrajat per las mias blasfemias, lo Infern será per mi un asilo si me oculta de la vostra vista!

De esta manera lo malvat se lamenta infructuosament, y los seus remordiments son un trist presagi de la sua perdició eterna. ¿No es aquesta una imatge dels remordiments, desesperos y demes torments que pateix lo condemnat en lo Infern? ¿Y no son aquestas las penas quens diu Christo se pateixen en aquell abisme tenebrós, que l' impio comensa sentir ja antes de espirar? Tenim, pues, que las retractacions dels increduls tan en vida com en mort, y la mateixa mort del impio obstinat, son un testimoni honorifich de la veritat de la Religió cathólica; y un fanal encés per la divina Providencia, per guiar nostres passos en lo perillós estret de la vida. (*Noches de Young carta IV.*)

(76) De tota Historia de la Religió ne resulta un signe distinctiu de la verdadera, que es lo ser *Cathólica* : ço es, *Universal*, no solament en quant al lloch y en quant á las personas, siuo tambe en quant al temps. Es dir, que la verdadera Religió es aquella que se exten á tota la terra, á totas las personas, y á tots los temps. Y aixis ha de ser, pues essent absolutament necessaria per salvarse, com se ha demostrat en la nota 74, deu proporcionarse á tothom, aixis com las cosas necessarias á la vida humana se troban facilment per tot. Dich, pues, que la sola Iglesia Romana se troba la mateixa, extesa per tota la terra, de manera que qualsevol facilment pot ser membre de ella.

Per formar una idea exacta de la difusió dels fiels units á la Iglesia Romana, á qui convé solament lo titol de *Cathólica*, examinem breument qual es lo seu estat actual en las quatre parts del mon. En Europa á pasar de las persecucions revolucionarias que ha sufert, (pues solament ella es la perseguida dels revolucionaris, perque ella sola defensa y protegeix als *Soberans*), es no obstant la Religió *Romana*, la Religió dels estats de

Italia, de la major part de la Suiza, del Piamont, de la Fransa, de Espanya, de Portugal, de las Islas de Mediterráneo, de las tres quartas parts de Irlanda, de casi tots los Paisos Baixos, de la Polonia, de la Bohemia, de Austria, de Ungria y provincias vehinas; y en los demés Regnes ahont no es la Religió del Estat, los seus membres son mol numerosos, com en Russia, en Turquia, en tots los estats Luterans y Calvinistas, de Alemania, Prussia, Inglaterra, Suecia, Dinamarca, ahont tenen moltíssimas Iglesias ab los Pastors. = Tot lo continent de *América* está ple de fills de la Iglesia Romana, no sols en los estats de Espanya y Portugal, sino tambe en los de Fransa, Inglaterra, y en los Estats Units; en las Islas adjacents com Cuba, de S. Domingo, Luisiana &c. Deixant las Islas de *Africa* habitadas per *Catholichs Romans*, com Malta, la Madera, de Cabo-Verde, Canarias, las Azores, la isla de Fransa, Gorea &c. hi ha numerosas Iglesias *Romanas* en Egipte, Etiopia, Argel, Tunes, y en los demes estats de la costa septentrional de Berberia; en la occidental en tots los establimens portuguesos, en Angola y Congo. En la costa oriental ni ha de mol nume-

rosas, especialment en el Regne Zanguëbar, y en Monopotapa.

Passem al Asia y trobem alli gran multitut de Sacerdots de la Iglesia *Romana*, y mols Bisbes ab infinitat de fiels. Tots los Maronitas de la Palestina, ab los seus Bisbes, Sacerdots y Monjos, son de aquesta Iglesia: entre los Armenios, Persas y demes Regnes vehins, sen troban moltissims. En totas las islas y estats que son ó han estat dels Espanyols y portuguesos, ho son la major part, y en algunas la totalitat. La població de las Islas Filipinas que puja á dos milions, ho es tota. Lo Bisbat de Goa te quatre cents mil Catholichs. En la peninsula de la India, á pesar de la influencia que té alli la Inglaterra, es grandissim lo número de Catholichs que hi ha. En Travancor, y en Cochin hi ha un Arcabisbat y dos Bisbats de la comunió *Romana* un dels quals té 35 mil animas de comunió. Passat lo Gangues, com en Siam, Conchinchina, Tunquin, y en totas las provincias del Imperi de la China, hi ha numerosíssimas Iglesias de *Catholichs Romans*, ab Sacerdots y Bisbes. Y es tanta la multitut de gentils que demanan lo Batisme, que no faltan sino operaris per administrarlo.

Apar que nostra Religió perseguida en Europa, vol abandonarla y trasladarse en aquell dilatat Imperi.

Anyadim aquí, que en los paissos dels heretges, tots los infants batejats que no han arribat al us de rahó, son de aquesta Iglesia, pues han entrat á ella per lo Batisme, que es un sol; y tambe tots los Christians que ab ignorancia invencible creuhen algun error contra la Fe pensantse que professan la veritat, com pot succehir principalment en las terras de heretges entre la gen ruda. Estos per la bona disposició del seu cor, son fills de la *Romana* Iglesia, pues lo seu error no es sino material, y volen creurer tot lo que Deu ha revelat á la sua Iglesia.

Que vinga ara cada secta de Protestants, y quens fassa veurer com la sua iglesia té aquesta extensió per tota la terra. Cada una de ellas está limitada á cert y determinat circul, y fora de éll no es coneguda. Pretendrán que de Luterans, y Calvinistas ni ha en moltas parts; es veritat; pero ¿y fora de aqueixas parts sen troban? ¿sen troban en totas las Provincias y en tots los Regnes de la terra? No ho probarán ells. Y de *Catholichs Romans* ne está sembrat tot lo mon, y tots los po-

bles. = A mes de que, una especie de luterans son los de Alemania, altra los de Dinamarca, altra los de Suecia, altra los de Russia, altra los de Inglaterra &c. de manera que casi cada iglesia de Protestans, té una fe diferent de las demés, y es una sola; y solament convenen totas en lo odi contra la *Romana*. Aquesta varietat de articles de Fe en las Iglesias separadas, es una consequencia necessaria dels seus principis. Habent ells establert la rahó per regla suprema de la Fe, tothom ha de ser libre en creurer allo que la sua raho li dicta. De aqui es, quels deixeblas de Lutero poden usar la mateixa llibertat que éll, y variar los articles de la Fe del modo quels aparega. Aixo se verifica en totas las Iglesias separadas de la *Romana*, centro que es de la *Unitat Cathólica*, com consta de la nota 54. No poden pues, dir, que la iglesia luterana estiga en moltas parts, sino en quant al nom, pues falta la Unitat de doctrina en aquellas iglesias. Podem dir de tots los sectaris lo que deyá S. Agustí dels del seu temps. „Se troban, diu ell, en totas „parts heretges, peró no los mateixos: „diferent especie son los de Africa que „en lo Orient: una tercera classe es en

„Egipte, y quarta en Mesopotamia, y „cada una de ellas es diferent segons los „diferents paissos, encaraque totas nascu„das de una mateixa mare que es la su„perbia. Los catolichs tambe son fills de „una sola mare que es la Iglesia Cathó„lica; peró encaraque extesos per totas „parts, son en totas parts los mateixos."

La secta de Mahoma, segurament es la que ocupa mes terreno, y á pesar de haver progressat ab la espasa y disolucions que permet, ha necessitat mil anys per adquirir la extensió que té: extensió moltissim inferior á la de la Iglesia *Romana*, pues fora de un gran tros de Africa y Assia, no te sectaris en ninguna part. No hi ha mahometáns en Espanya, Fransa, ni en tota la Europa á excepció del tros que domina lo Turch. En América casi es desconegut lo nom de Mahoma. Y deu advertirse, que en la Turquia europea, las dos terceras parts de habitants, son christians; y que lo mahometisme es una vívora de cent caps ques devoran uns á altres, y passan de 70 las sectas diferents.

Podran dir: luego la idolatria, que antes de Christo havia estat extesa per tota la terra, á excepció de la petita Pa-

lestina ó Judea, era *Universal ó cathó-lica*, y de conseguent si aquest es un senyal de ser divina ó verdadera una Religió, hem de confessar que la Idolatria era la Religió verdadera. = Aqueixa objecció no té, perque la rahó de universal necessariament demana la *unitat*, ço es, que la cosa sia *una* en si, y que existesca en mols; y la Idolatria may ha estat *una* Religió y *un* culto uniforme; sino la corrupció de la Religió verdadera, y un agregat de cultos monstruosos, y de Deus imaginaris; pues es constant en totas las Historias, que cada Poble ó Provincia tenia diferent Deu, que adorava ab culto diferent, y per lo tan, cada Poble tenia sa Idolatria ó falsa Religió propria, y no ni havia una de tots los Pobles. Aixis ho hem vist en la 1.ª P. § VI y VII y en las suas Notas 39, 42, 70 y 77. No pot, pues, dirse ab veritat, que la Idolatria haja estat may *una* Religió extesa y *Universal* en quant als llochs, sino que eran moltas en mols llochs, com ho diem ab rahó de las Iglesias y religió dels Protestants, per la falta de unitat en lo Dogma. Aqueixa *Unitat* y *Universalitat* solament se verifican de nostra Religió Romana, que es *Una* indivisible

en totas las nacions y pobles de la terra, com queda probat en la Nota 54 de esta 2.ª P. De conseguent solament convé á nostra Religió lo ser *Universal* en quant als llochs: y tambe en quant á las personas, perqué la professan personas de tots estats, classes, y nacions de la terra. No poden pues, ni idólatras, ni mahometans, ni protestants, dir dels predicadors de la sua secta *in omnem terram exivit sonus eorum*, com podem nosaltres dels de la nostra; y menos poden dir com nosaltres de nostra Religió, que *dominatur á mari usque ad mare, et á flumine usque ad terminos orbis terrarum*: Psal. 71. Dich pues que solament la Iglesia *Romana* es *Universal* en quant al lloch.

Dich també que la Iglesia verdadera, deu ser *Universal* en quant al temps; pues ella deu durar sempre, y la que no ha estat sempre, no es la verdadera: *sicut loquutus est ad patres nostros:* (*Luc. c.* 1.) Ja hem vist que la Religió primitiva era *Una* y *Universal* en tota la terra y en tots los pobles. (*Mira la introd. á la prim. edat.*) Aquesta Iglesia que ha estat sempre desdel origen del mon, es la de Jesu-Christ com hem

vist tambe seguint de edat en edat. Peró haventhi ara tantas Iglesias ques diuhen christianas, ¿ com coneixerem sens equivocarnos, qual es la verdaderament de Christo, que li diem *Universal* ó *cathólica* perque ha estat sempre? = Aixo es la cosa mes facil del mon. Jesu-Christ la ha marcada ab un senyal tan palpable, que no s' pot errar, dientnos que es la de Pere y dels seus successors, y aquesta es la *Romana* com hem probat en la Nota 54; autenticada ab los mirachles y potestat de expellir dimonis, com consta de la nota 41.

Per formarse una clara idea de com nostra Religió *Cathólica*, *Apostólica Romana*, es la única que ha estat sempre desdel principi del mon, y com totas las demes tenen una fetxa mol posterior, y son com ramas esqueixadas de aquest gran arbre, basta donar una llegída á la *Conclusió* que está en lo § XXVIII de esta part. Parlem ara del origen del terme *cathólica*, y veurem qui mereix aquest nom.

Al principi del christianisme y publicació del Evangeli, los fiels se distingian dels jueus ab lo nom de *christians*, peró á penas comensaren las novedats de las

heretgias á perturbar la pau de la Iglesia, aquest nom ja no era bon distinctiu, y fou necessari buscarne un altre per distingir los fiels de la verdadera y antigua Iglesia, dels heretges y cismatichs que forman una Iglesia nova desconeguda dels Pares antichs, pues que heretges y cismatichs per raho de estar batejats se anomenavan tambe christians com fan ara. Ab aquest designi se adoptá lo nom de *Catolich* ó *Universal*, y se doná á la primitiva y verdadera Iglesia y als seus fills. A consequencia de aixo, se troba aqueix titol usat dels deixebles inmediats dels Apostols. Un de estos fou lo illustre martyr S. Ignasi Bisbe de Antioquia, qui escrivint á la Iglesia de Smirna diu expressament „Jesu-Christ está ahont está la Iglesia *Cathólica.*" S. Cirilo Bisbe de Jerusalem, en lo sigle IV, dona als seus deixebles aquest avis: „Si „entréu en alguna ciutat, no preguntéu „simplement ¿*ahont es la Iglesia ó la* „*casa de Deu*? preguntéu si, ¿*ahont es* „*la Iglesia cathólica*? perqué aquest ti„tol solament pertany á nostra Santa Ma„re: (*Cathech.* 28.) Salviano del sigle V deya: nosaltres som christians *catholichs*: (*De Gubern. Dei. l.* 4.) S. Paciá

del sigle V donava de si mateix aquestas senyas: „lo meu nom es *Christiá*; lo „meu sobrenom *Catholich*: se me ano„mena ab lo primer, y sem distingeix „ab lo segon. Lo nom de *Catolich* dis„tingeix nostra societat de tots los heret„ges: (*Ep.* 1. *ad Symph.*) = Moltas ra„hons diu San Agustí me detenen en la „Iglesia cathólica: me deté lo mateix „nom de *Cathólica*, que tan felisment ha „conservat entre los diferents heretges, los „quals á pesar del desitj de ser anome„nats *catholichs*, si algun estranger los „demana: quina es la Iglesia dels *Catho„lichs*, ningú de ells se atreveix senya„lar la sua propria: (*August. cont. Ep.* „*Fundam. c.* 1.) Y en altra part diu: es „necessari permaneixer en la Comunió de „esta Iglesia que anomenan *Cathólica* no „sols los seus propris fills, sino tambe „tots los seus enemichs: perque heretges „y cismatichs, al parlar de la Iglesia ca„thólica entre sí, ó ab estrangers, no „poden menos de donarli ab voluntat ó „sens ella, lo nom de *Cathólica*, pues „ningú los entendria, si no la anomenas„sen ab lo nom que tot lo mon li dona: „(*De vera Relig. c.* 7.) = S. Vicens Li„rinense del sigle VI diu: ¿quina he-

„retgia se ha may suscitat que no porti „lo nom del seu autor, la data del seu „origen &c.?" (*Commonit. adv. Hæres.* *c.* 34.) Luego no ha estat sempre: luego no es doctrina cathólica. = S. Justino, en lo sigle segon ja fa la mateixa observació. = S. Geroni estableix aquesta regla: „Es necessari viurer y morir en la „Iglesia que ve dels Apostols (que es la „Cathólica). Si oiu, pues, parlar de al„guns christians que tenen un nom que „no ve de Jesu-Christ, sino de algun al„tre fundador, com de Marcionitas, Va„lentinians (y ara hem de dir, de Lu„therans, Calvinistas, Zuinglians, meto„distas &c.) estéu persuadits que son de „la societat del Antichrist, de Christo no: „(*Hieren. adv. Luciferan.*)"

Y aixis, diu Minler, quant me oiu gloriar del nom de Cathólich, es com si digués: jo no so lutherá, ni calvinista, ni zuingliá, ni metodista &c. no so de la Iglesia anglicana, escocesa, ginebrina &c. puch senyalar lo lloch y temps en que estas sectas comensaren, y las terras en que se han limitat: so, sí, membre de aquella gran Iglesia que ha estat sempre, de la que Christo ha estat en tots los temps lo cap y Redemptor: que se ha ex-

tés per tot lo mon y constitueix ara lo gran tronch del christianisme, que ha estat sempre substancialment la mateixa: que no ha eixit de ninguna altra, y de la qual han eixit totas las demés que se han separat de ella com ramas esqueixadas del gran arbre. Això vull expressar quant dich, *so Catolich.* Y esta Iglesia es la sola Romana.

Peró lo ser membre de aquesta Iglesia, no consisteix en voler ser tingut per tal, y en dir *jo so catolich.* Durant la segona época de nostra revolució constitucional, uns que disbaratavan sobradament en punts de Fe, en certa ocasió que venian de la Iglesia, deyan; „ara „venim de la Iglesia de cantar un *Te* „*Deum*: ¿ no ho veyeu si som catolichs?" De aqueixa manera quant Suchet feu cantar un *Te Deum* per la conquista de Tarragona, haviam de dir que era *catolich*, y també la sua tropa que hi assistí. *Catolichs* solament ho son, aquells christians que son individuos de la Iglesia *Cathólica* real y verdaderament: ço es, que abrassan la declaració de la doctrina de la Fe, feta per lo Papa successor que es de S. Pere, y Vicari de Jesu-Christ en la terra: (*Math.* 16. *v.* 18. =

Joan. 21. *w.* 15, 16, 17.) á la manera que solament foren de la verdadera Iglesia, los que com Noé, Sem, Abraham, Isaac, Jacob, mantingueren la doctrina de la Fe rebuda per las antiguas tradicions, y la transmitiren fins á la lley escrita: (*Eccli.* 44. *w.* 8, 12, 15, 19, 20, 21.) y solament eran verdaders Israelitas, no tots los descendents de Abraham, sino los que conservaren la doctrina de la cathedra de Moysés, destinat Gefe de aquell poble: (*Eccli.* 43. *v.* 6. = *Math.* 23. *v.* 2.) Qualsevol, pues, que no creu tota la doctrina de la Fe, que creu y nos proposa la *Iglesia Romana*, centro de Unitat *cathólica*, no es *Catolich.* (*Bibliot. de Relig. tom. XIII carta* 26).

FI DE LA OBRA.

INDEX

DELS CAPITOLS DE LA SEGONA PART.

INDEX

DELS PRINCIPALS ASSUNPTOS QUES TRACTAN EN LAS NOTAS DE LA SEGONA PART.

pis desigual. Guardan esta Iglesia Sacerdots de moltas nacions, y de moltas sectas: peró los Catholichs tenen los principals llochs. Los Pares de S. Francesch tenen la Nau del Sant Sepulcre: totas las capellas estan continuament illuminadas ab moltas llantias, de manera que un sol lloch Franciscano cuyda de 200. Estos Eclesiastichs tenen las habitacions apegadas á las parets de la Iglesia: esta te tres portas tancadas, y los Turchs tenen las claus. 50

38. Se conserva la llosa que tapava lo Sant Sepulcre: Santa Elena trobá la Creu; deixá en la Iglesia de allí la mitat; de la que se donavan petitas parts á tots los peregrins, sens experimentar disminució alguna: los Persas sen portaren aquell tros de la Creu lo any 615, y en 628 fou rescatada: que despues fou portada á Constantinopla y en 1241 á Fransa. Altra part Constantino la enviá á Roma. = Los claus se conservan en diferens Iglesias: en la Cathedral de Valencia guardan dos pedras del Sant Sepulcre, y lo calis de pedra preciosa en que Christo consagrá la nit de la cena. = La corona de Espinas, passá de Jerusalem á Constantinopla, y despues á Paris. Desde Paris se han destribuit varias Espinas ques veneran en moltas Iglesias. La llansa se conserva en la Iglesia del Vaticá de Roma: los sudaris

fundada per Melchisedech: passats 50 anys se apoderaren de ella los Jebuseus: Josuè conquistà la part baixa: David acabà de expellir los Jebuseus de la ciutadela: Salomò edificà en ella lo famos Temple: que fou destruit per Nabucodonosor: fou reedificat passats los 70 anys de cautivitat: Antioco sen apoderà, lo saquejà y en lo Temple posà un Idol. Se alsan los Macabeus contra la sua tirania: estos governaren la Judea fins à Herodes: uns 40 anys despues de la mort de Christo los Romans entraren à Jerusalem feta sepultura de morts. Adrià acaba de destruirla, y ab las suas ruinas edificà altra de nova que li posà lo nom Elia. *Al principi del sigle IV, Santa Helena ne traguè los Idols quels gentils havian collocat per borrar la memoria de Christo. Julià convida als Jueus per reedificar lo Temple à fi de comprobar falsa la Profecia de Jesu-Christ, pero llamas de foch que eixian dels fonaments los fan desistir. Fet confessat dels gentils, jueus y del mateix Julià. = Los mahometans conquistan Jerusalem, despues las Cruzadas, y finalment cayguè en poder del Turch, habent estat presa y saquejada desde la mort de Christo, 17 vegadas, ab un general degollament de jueus. Ara es habitada de gen de moltas nacions, y solament hi ha un barri de jueus despreciats de tots los demes:*

cits: persecució de Christians: Elias y Henóch se oposarán als seus falsos miracles y doctrina: temps que ha de durar lo mon: segons la esposició de Pastorini habem entrat á la septima edat de la Iglesia que es la del Antichrist: senyals de la sua proximitat. Despues del Antichrist vindrá un diluvi de foch que tot ho abrasará. Lo judici Universal se celebrará en la Vall de Josefat: del modo que estarem alli: lo judici no será verbal, y tot se fará patent á tots. Es probable que Christo verbalment pronunciará la sentencia.

74. *Se busca si fora de la Iglesia Cathólica hi ha salvació: ço es, si un se pot salvar en qualsevol religió ó secta. La Fe y la rahó estan perfectament ajermanadas sobre aquest punt. No diem que tots los materialment separats de la Iglesia Cathólica sian condemnats: los gentils y mahometans que may hajan tingut noticia suficient del Evanli, ni haja estat á la sua ma lo tenirla, no se condemnan per la falta de fe. A qualsevol infiel que fassa bon us de la llum de la rahó natural y dels auxilis que Deu li dispensa, no li faltará instrucció en las veritats de la Fe necessaria per salvarse. Totas las nacions y sectas, encara que pensan salvarse en la sua religió, confessan que quasevol també pot salvarse en la Religió Cathólica, pero no en altra: de conseguent á favor de cada religió*

CORRECCIONS.

Pag.	*Lin.*	*Diu.*	*Deu dir.*
65	5	continuant. . . .	continuan

Not.	*Pag.*	*Lin.*	*Diu.*	*Deu dir.*
30	29	14	si.	se
67	2	25	tots los atemo- risats.	tots los que atemorisats
67	3	23	ocultar y ca- llar.	ocultarla y ca- llar
76	38	1	tota Hist. . .	tota la Hist.